

Ex Tempore - Verleden Tijdschrift, Nijmegen 25 (2006) 2

25 Jaar

ET•VT

EX TEMPORE
periodiek voor de studierichting
geschiedenis van de k.u. nijmegen

jaargang 1 nummers 3 en 4
mei 1982
DUBBELNUMMER

vlyg
schrift

NR 1
0.60
... vlygschrift

JAARGANG 1 NUMMER 2 DECEMBER 1987

Verleden
tijdschrift
Schrift

Een schandalige samenleving • Blanke
pioniers • Wilhelmina en de katholieken •
Het demografische profiel van joods Nederland

ET•VT

TIME

Ex Tempore - Verleden Tijdschrift, Nijmegen 25 (2006) 2

Jubileumnummer

ET•VT

Hoofdredacteur:
Lennert Savenije

Redactie:
Remieg Aerts
Chris Dols
Angélique Janssens
Michel Ketelaars
Erika Manders
Rune Meerman
Wim van Meurs
Marit Monteiro
Pepijn Reeser
Joost Rosendaal
Lennert Savenije
Daniëlle Slootjes
Nora Stel
Erie Tanja
Nino Vallen
Anouk Vermeulen

Jubileumredactie:
Jan Brabers
Froukje van Dooren
Carla Hoetink
Pepijn Reeser
Joost Rosendaal
Anton van de Sande
Lennert Savenije
Erie Tanja

Lay out:
Michel Ketelaars

Vaste medewerker:
Pepijn Oomen

Druk:
Drukkerij Krips

Jaargang 25 (2006), afl. 2
ISSN 1566-1717
ET•VT verschijnt driemaal per
jaargang.

ET•VT wordt uitgegeven door de Vereniging Ex Tempore - Verleden Tijdschrift, Nijmegen, bestaande uit studenten en medewerkers verbonden aan de afdeling geschiedenis van de Radboud Universiteit Nijmegen.
Doel is, door middel van wetenschappelijke essays, vakinhoudelijke rubrieken en recensies informatie te verschaffen over het historisch bedrijf aan de RU, over geschiedbeoefening die met Nijmegen verband houdt en over actuele historische vraagstukken in het algemeen. Meer in het bijzonder wil het blad daarbij een forum zijn voor de Nijmeegse historische gemeenschap.

Redactiesecretariaat:
ET•VT, Postbus 9103, 6500 HD Nijmegen,
tel. 024 3612832, fax 024 3612807.
etvt@student.ru.nl
<http://www.ru.nl/etvt/>

Verenigingsbestuur:
Dr. J.G.M.M. Rosendaal (voorzitter), R.A. Meerman (secretaris), dr. D. Slootjes (penningmeester), L. Savenije (PR).

Comité van Aanbeveling:
Prof. dr. R.A.M. Aerts, prof. dr. L. de Blois, prof. dr. P.M.M. Klep, prof. dr. P.G.J.M. Raedts.

Auteursaanwijzingen zijn te vinden op onze website.

Prijs van losse nummers: € 7,50. Verkrijgbaar op het secretariaat van Geschiedenis.

Abonnementsprijs voor de jaargang 2006: € 17,50 voor studenten; € 22,50 voor overigen.

Abonnementen kunnen worden verkregen door overmaking van het betreffende bedrag op girorekening 8169332 t.n.v. Ex Tempore - Verleden Tijdschrift, Nijmegen, onder vermelding van uw adres en studentnummer (indien van toepassing).

Inhoud

- **Redactioneel**
- **Terugblikken**
Op de pagina's **67, 107, 119, 133, 144, 152, 159**
- *Joost Rosendaal*
Van actie en confrontatie naar harmonie en verdieping **71**
De historie van de geschiedenisbladen aan de Nijmeegse universiteit, 1968-2006
- *Edwin van Meerkerk*
Bolletje **113**
De typografie van ET•VT en zijn voorlopers
- **Overzicht collega-tijdschriften in den lande** **124**
- *Pepijn Reeser en Lennert Savenije*
Van clubblad tot wetenschappelijk tijdschrift **136**
In gesprek met Mayke de Jong, Hardy Beekelaar en Pepijn Oomen
- *Ton van de Sande*
Top 5 uit vijfentwintig jaar periodiek geschrijf **147**
- **Uit de ivoren toren** **156**

Redactioneel

Zilver, daarmee wordt een 25-jarig jubileum bekroond. Dit edelmetaal geeft glans aan dit nummer van *ET•VT*. In september 1981 verscheen namelijk het eerste nummer van *Ex Tempore*, een van de fundamenteën waarop dit blad gebouwd is. Het is daarmee het oudste tijdschrift van de Nijmeegse Letterenfaculteit.

In totaal zijn er de afgelopen vijftientwintig jaar 157 afleveringen van deze bladen gemaakt. Hieraan hebben 138 verschillende redactieleden kortere of langere tijd hun energie besteed. Verreweg de meeste van deze redactieleden waren student. De unieke gemeenschappelijke samenwerking van studenten en staf van de afdeling geschiedenis in het realiseren van *ET•VT* is kenmerkend en bijzonder.

Een speciale jubileumredactie van oudgedienden en nieuwe garde is verantwoordelijk voor dit nummer. Het is vooral een aflevering over de geschiedenis van de historische periodieken in Nijmegen geworden. Bijna veertig jaar schrijven en maken geschiedenisstudenten in Nijmegen eigen tijdschriften. Na een duik in de archieven schets Joost Rosendaal de ontwikkeling van deze bladen die tevens leest als een historie van de Nijmeegse student. Achttien oud-redacteuren schreven – geheel op persoonlijke titel natuurlijk – met voortschrijdend inzicht, maar ook altijd met een zekere weemoed, over hun tijd bij het Nijmeegs historische tijdschrift. Hun bijdragen larderen dit nummer zoals spek een mooi stuk vlees nog smakelijker maakt.

Wat opmaak betreft is het blad zijn verleden ontgroeid, zo zet voormalig lay-outer Edwin van Meerkerk uiteen. *ET•VT* is landelijk niet uniek in zijn soort. Om dit te onderstrepen zijn zuster tijdschriften in den lande gevraagd zich in het kort te presenteren. Oral history in de vorm van een interview en een bijzondere top 5 van spraakmakende artikelen geven dit nummer in journalistiek opzicht een typisch *ET•VT*-karakter.

Zilver is het eremetaal dat aan de net-niet-winnaar wordt uitgereikt. Maar *ET•VT* wil dit niet zijn. Het is een vitaal tijdschrift dat steeds op zoek is naar vernieuwing in de vorm van nieuwe rubrieken ('Uit de ivoren toren'). Dankbaar maakt zij gebruik van de mogelijkheden van het internet om de lezers nog meer ter wille te zijn. Een zilveren jubileum is mooi, maar *ET•VT* gaat voor goud!

• De eindredactie

Jules Beneken Kolmer

Na 25 jaar: Engelen en Petrarca

Historici houden ervan mythen te ontzenuwen. Het zilveren jubileum van *Ex Tempore – Verleden Tijdschrift* is er één. Een 'proefnummer' van *Ex Tempore* verscheen in het najaar van 1981. Het werd weliswaar aangeduid als 'nummer 1', maar toch rijst de vraag: bestaat het periodiek nu 24 of 25 jaar? In beide gevallen is het wel aardig om iets uit de beginjaren op te diepen.

De naam *Ex Tempore* is treffend verzonnen door Anton van Hooff. 'Ex tempore' betekent niet alleen uit de tijd (gelicht), maar ook: naar de gelegenheid ingeeft, voor de vuist weg, improviserend. Anton: 'Deze betekenis – die nog voortleeft in het Engelse "extemporaneous" – drukt het verlangen van de redactie uit bij de tijd te zijn, maar behelst meteen een verontschuldiging voor eventueel uitglijden door goedwillende auteurs: het was immers een uitlating "ex tempore".'

Ex Tempore was bedoeld als 'platform' voor 'zinvolle publiciteit' voor 'studenten, docenten en andere geïnteresseerden in onderwijs en onderzoek van de geschiedenis te Nijmegen', aldus het 'Ten geleide' in nummer 1. Of dat is gelukt? Daarover mag de geschiedenis oordelen. Mijn vertrekpunt was in ieder geval: onvrede over de toenmalige polarisatie tussen studenten en docenten en over het gebrekkige zicht op wat er allemaal speelde in onze studierichting. Vandaar de opzet van *Ex Tempore*: een gemengde redactie van wetenschappers en studenten en publicatie van onderzoek en onderwijsactiviteiten van beide.

Sommige wetenschappers vonden de gekozen opzet jammer. Zij hadden liever een Nijmeegse *Groniek* gezien. Veelzeggend was de plaagstoot van Onno Boonstra in een artikel in *Ex Tempore* van juni 1984. Dat ging over het meten van de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek, mede aan de hand van publicaties in tijdschriften. Als kwaliteitsindex kreeg *Ex Tempore* genadeloos de waardering '0'. Een aimabele professor met veel Franstalige publicaties op zijn naam nam het onderzoek wat al te serieus. Hij klaagde dat Engelstalige publicaties hoger gewaardeerd werden. Daarop kreeg *Ex Tempore* een nieuw 'logo' op de omslag: een pen waarmee de naam was geschreven, met inktvlekken erbij. Dit gaf treffend aan welke hoogstandjes de lezer mocht verwachten.

Anderzijds is de redactie een kraamkamer gebleken voor hooggeleerde carrières: Mayke de Jong, Peter Rietbergen, Jan van der Dussen, Theo Engelen. De redactie was ook een leerschool voor de rol van *head hunter*, secretaris, penningmeester en besteller/distributeur. En passant leerden student-redactieleden het redactiewerk. Wat had ik een schroom toen ik voor het eerst rode strepen in een hooggeleerd artikel

mocht/moest zetten! Na die eerste hobbel heb ik daar nooit meer last van gehad, sterker nog: ik heb er later veel baat bij gehad in de uitgeverij. Leerschool of niet: de redactievergaderingen waren heel gemoedelijk, zonder een formele taakverdeling. Dat liep prima, want we hadden er plezier in, niet in de laatste plaats door de stimulerende inbreng van Toon Janssen.

Toch was de start van *Ex Tempore* niet zonder weerstand: het periodiek mocht niet concurreren met 'pure' studenteninitiatieven. Daarom bood de sectieraad Geschiedenis beperkte faciliteiten: tegen betaling mochten we 'drukken' via de universiteit. Om ook de kosten te drukken werden A4'tjes tot A5-formaat verkleind. Mede daardoor konden we onszelf bedruipen uit abonnementen en via losse verkoop in de geschiedenisbibliotheek. Daar stonden een doos met nummers en een potje voor de betaling. Ons vertrouwen in de eerlijkheid van de lezers is nooit beschaamd.

Als ik nu, na 25 jaar, blader door het eerste nummer van 2006 krijg ik een déjà vu. Nog steeds is er die eigenzinnige mengeling van wetenschap en blik op 'het Nijmeegse'. Een artikel over Petrarca wordt bijvoorbeeld voorafgegaan door een interview met Theo Engelen. Mijn gedachten dwalen terug naar de zomer van 1981, toen medestudent Alex Plantaz en ik Theo interviewden voor *Ex Tempore*. *L'histoire se répète?* •

Drs. Jules Beneken Kolmer (1959) studeerde tussen 1977 en 1987 Nieuwste Geschiedenis en voltooide in die periode de universitaire lerarenopleidingen Geschiedenis en Staathuishoudkunde. Vanaf het eerste nummer in 1981 was hij vijf jaar actief voor de redactie van Ex Tempore. Momenteel is Beneken Kolmer werkzaam bij Belastingdienst/Centrum voor kennis en communicatie (B/CKC).

ET•VT 25

Jan van der Dussen

Het begin op zijn plaats

In september 1981 verscheen het eerste nummer van *Ex Tempore*, 'periodiek voor de studierichting geschiedenis van de k.u. nijmegen'. Een 'ten geleide', dat was ondertekend met 'de redactie', sierde de eerste twee bladzijden van dit nieuwe orgaan. Een nadere tekstanalyse kan slechts tot één conclusie leiden: de betreffende inleidende woorden zijn ontegenzeggelijk van de hand van Toon Janssen. De toon was hiermee niet alleen in letterlijke, maar ook figuurlijke zin gezet. Want hoewel het

tijdschrift nooit een hoofdredacteur heeft gekend en de redactievergaderingen het zonder voorzitter moesten stellen, was Toon, zonder er ooit op uit te zijn, toch een, zo niet de, centrale figuur binnen de redactie. Dat lag ook voor de hand, omdat hij ten aanzien van de sectie Geschiedenis over een aanzienlijk ruimere kennis en ervaring beschikte dan de andere redactieleden. Dat gold uiteraard voor de studenten die er deel van uitmaakten, maar ook voor de stafleden Mayke de Jong, Theo Engelen en ondergetekende. Voor Mayke en mij gold dat in versterkte mate, omdat wij 'van buiten' kwamen. Voor ons was het aanvankelijk bepaald wennen aan het toenmalige klimaat binnen de zich toen nog expliciet katholiek noemende universiteit, die echter werd geplaagd door een even expliciete oppositie van de zijde van studenten, die zich geïnspireerd voelden door de marxistische ideologie of wat daarvoor doorging. Het een en ander leidde binnen de sectie Geschiedenis regelmatig tot spanningen en soms zelfs tot confrontaties tussen de staf en spraakmakende studenten.

Ik breng dat daarom hier naar voren, omdat er sprake is van een relatie tussen deze situatie en het ontstaan van *Ex Tempore*. De achtergrond hiervan is terug te vinden in het eerste artikel van het nieuwe periodiek, waarin Theo Engelen het wel en wee van het sectiebestuur in 1980-1981 aan de orde stelt. 'In september [1980]', zo staat er te lezen, 'treedt een bestuur aan dat zich als voornaamste doel stelt het welzijn van de alle bij de sectie betrokkenen te bevorderen en de polarisatie staf-studenten in bestuurs- en raadswork tegen te gaan'. In het redactionele commentaar wordt erop gewezen dat dit voornemen in 1981 heeft geleid tot een 'commissie ter bevordering van het "welzijn" der studenten' en dat deze de oprichting van een sectieperiodiek heeft bepleit. Met *Ex Tempore* is hier vervolgens gevolg aan gegeven. Achteraf kan worden geconstateerd dat de sectie Geschiedenis – niet alleen de studenten, maar ook de staf – met het nieuwe periodiek gebaat is geweest. Vanaf de eerste jaargang werden de nummers gevuld met bijdragen, zowel van studenten als stafleden, die het karakter hadden van kritische discussies van vakinhoudelijke aard of betreffende het studieprogramma. Eén ervan zou ik expliciet willen noemen: de uitvoerige verslaglegging van de studiedag over de nieuwe *AGN* die op 27 september 1985 in Nijmegen werd gehouden, en waarvoor vanuit het hele land een overweldigende belangstelling was. Het verslag hiervan in nummer 13 van *Ex Tempore* (jaargang 5, aflevering 1, november 1985) is uitermate boeiend en stelt een thema aan de orde dat niets aan actualiteit heeft verloren.

In de jaren tachtig was het marxisme op zijn retour, niet alleen in Oost-Europa, maar ook binnen de sectie Geschiedenis van de K.U. Nijmegen. De polarisatie heeft sindsdien plaatsgemaakt voor meer vruchtbare vormen van kritiek. *Ex Tempore* heeft in deze ontwikkeling onmiskenbaar een positieve rol vervuld. •

Prof. dr. Jan van der Dussen (1940) studeerde Geschiedenis en Filosofie aan de Rijksuniversiteit Leiden, alwaar hij in 1980 promoveerde op een proefschrift over de Engelse filosoof, historicus en archeoloog R.G. Collingwood. Daarnaast studeerde hij in Toronto en Chicago. Van 1973 tot 1988 doceerde hij Filosofie van de geschiedenis aan de KUN. In die tijd, vanaf het eerste nummer in september 1981 tot en met aflevering 20 in mei 1988, was hij redactielid van Ex Tempore. Van 1988 tot 2005 was hij als hoogleraar Cultuurgeschiedenis en filosofie verbonden aan de Open Universiteit Nederland te Heerlen.

(Advertentie)

Geschiedenis Studenten Vereniging 'Excalibur'

feliciteert

Ex Tempore • Verleden Tijdschrift

met haar 25-jarig jubileum

www.ru.nl/gsv

Joost Rosendaal

Van actie en confrontatie naar harmonie en verdieping

De historie van de geschiedenisbladen aan de Nijmeegse universiteit, 1968-2006

Prittstift, schaar, scotchplakband, een typemachine en een kopieerapparaat: de belangrijkste ingrediënten voor het 'pers'klaarmaken van een tijdschrift anno 1985. Het moest scotch zijn, want bij gewoon plakband bleven de zwarte randen zichtbaar op de moederkopie. Scheuren zorgde er ook voor dat je de randen niet zag, maar de ruwe scheurrand moest dan wel aan de bovenkant. Je moest nog wel een nieuwe kopie maken, waarbij helaas de kwaliteit van de afbeelding verder achteruitging. Het zijn herinneringen aan de tijd dat ik als student in de redactie zat van Vlugschift, een van de voorlopers van ET•VT.

Historici kijken graag terug naar hun eigen, georganiseerde verleden. Maar dit artikel wil meer zijn dan een obligate terugblik bij het zilveren jubileum van ET•VT. Het wil onderzoeken in welke zin de historie van de tijdschriften van de afdeling Geschiedenis van de Radboud Universiteit de afgelopen veertig jaar een afspiegeling zijn van de ontwikkelingen binnen de geschiedwetenschap in het algemeen en de typisch Nijmeegse situatie in het bijzonder. Groot was de activiteit van studenten bij deze periodieken. Het relaas van deze bladen leest dan ook in zekere zin als het verhaal van de Nijmeegse geschiedenisstudent. Nadrukkelijk vallen cesuren en wisselingen in houdingen te bespeuren. Waar liggen deze grenzen tussen de verschillende generaties studenten? Hoe zijn deze te typeren? En, de lastigste vraag, wat bracht de generatiewisselingen? Het zijn deze vragen die ten grondslag liggen aan dit artikel en een leidraad vormen bij het kijken in de spiegel van de geschiedenisbladen.¹

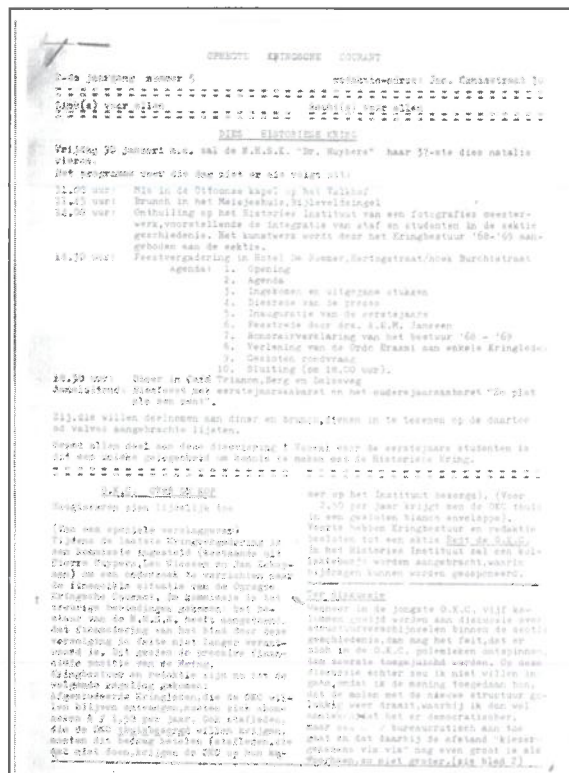
De Oprechte Kringsche Courant (1968-1973)

Al vanaf oktober 1932 bestond er in Nijmegen een vereniging voor studenten geschiedenis, de Nijmeegse Historische Studenten-Kring 'Dr Huybers', genoemd naar een van de eerste hoogleraren op het historisch vakgebied. Alle studenten werden hiervan lid, maar talrijk waren ze nog niet: in 1935 veertig en pas in 1950 kwam het totale studentental boven

¹ De jaargangen van deze tijdschriften en de artikelen, terugblikken en interviews daarin, zijn de belangrijkste bronnen voor het beantwoorden van deze vragen. Eventuele redactie-archieven en gerichte interviews met oud-redactieleden konden een verdere verdieping geven, maar zijn in deze schets niet betrokken.

de vijftig.² In de NHSK hielpen ouderejaars de jongeren als een soort mentor met het opzetten van hun studieprogramma's en bij het schrijven van hun scriptie. Geleidelijk ontwikkelde de Kring zich tot een vereniging met een hoog gezelligheidskarakter: een koffie-ur, toneelvoorstellingen, muziek-uitvoeringen en studiereizen. Het bood een alternatief voor de studenten die zich niet thuis voelden in het Nijmeegse Studenten Corps Carolus Magnus, zonder zich overigens hiervan te distantiëren; als student moest je immers hiervan lid zijn. Door dit lidmaatschap was je automatisch lid van de studiegerichte vereniging. De Kring droeg in de jaren vijftig en zestig een hoog corporaal karakter met eigen liederen en een op Carolusgelijkende bestuursstructuur.³

Begin jaren zestig begon een ontwikkeling die het totale hoger onderwijs op zijn kop zou zetten. De babyboomgeneratie diende zich aan en kon bovendien nog eens gebruik maken van verruimde mogelijkheden om een beurs te krijgen. Het gevolg was een toevloed van nieuwe studenten, zo ook bij geschiedenis in Nijmegen (zie grafiek 1). In vijf jaar verdubbelde het studentenaantal. De nieuwe generatie was kritisch. Ze namen nog meer afstand van het Corps en wensten zich niet meer klakkeloos te onderwerpen aan de hiërarchische almacht van de hoogleraren. Ze eisten inspraak op de inhoud van het onderwijs en de wijze

Oprechte Kringsche Courant, 2 (1970) 5.

² N. Bootsma, 'Geschiedenis studeren na de oorlog: enkele herinneringen', in: M. Bogaarts (red.), *Terugblik op 'Dr. Huybers'. Herinneringen aan de Nijmeegse Historische Studenten-Kring, 1932-1972* (Nijmegen 1998) 23-26.

³ Vgl. G. Pikkemaat, 'Hartige herinneringen aan 'Huybers' in de jaren vijftig', in: Bogaarts, *Terugblik*, 27-46; en M. Bogaarts, 'De nazomer van 'Dr. Huybers': herinneringen aan de Nijmeegse Historische Studenten-Kring', in: idem, *Terugblik*, 47-76.

waarop dit werd gegeven. De vakken moesten meer toekomst- en arbeidsmarktgericht zijn, het programma beter gestructureerd en de hoogleraren meer eigentijds.⁴

Er ontstond een kloof tussen de nieuwe garde en de oude studenten die, in de ogen van de vertegenwoordiger van die nieuwe garde, Pierre Cuypers, 'volkomen autoriteitsgevoelig merendeels op seminaries of bij de Jezuïeten waren opgeleid en zich vastklampten aan tradities en gewoontes'.⁵ De nieuwe generatie studenten binnen de Kring vond het behartigen van studiezaken belangrijker dan het gezelligheidsaspect. In het 'revolutiejaar' 1968 bekrachtigden de leden dit in een statutenwijziging en het verkiezen van een nieuw bestuur onder leiding van de karakteristieke geschiedenisrevolutionair Jan Schopman. De studentenaantallen hadden nu een dusdanige omvang aangenomen dat de gebruikelijke wijze van contact, via het ad valvas bord in de garderobe van het Historisch Instituut, niet meer functioneerde. De knusse ons-kent-ons sfeer had plaatsgemaakt voor een grotere studentenpopulatie waarvan een deel maatschappelijke betrokkenheid hoger op de agenda had staan dan een genoeglijke kroegavond met studiegenoten.

In een poging de band onder geschiedenisstudenten te bevorderen en de Kring een eigentijdse invulling te geven, besloot het bestuur-Schopman om op 27 november 1968 het eerste nummer van de *Oprechte Kringsche Courant* uit te geven. Schopman en Cuypers vormden de redactie. De naam was een zinspeling op een van de oudste kranten van Nederland, de *Oprechte Haarlemsche Courant*. De speelsheid bleek ook uit het motto: 'Link(s) voor allen, recht(s) voor allen', refererend aan de politieke polarisatie en ogenschijnlijke persneutraliteit.

In dit eerste blad van de afdeling geschiedenis in Nijmegen verscheen informatie over kringvergaderingen en verslagen van excursies en studiereizen, kortom: verenigingsnieuws. Het was echter ook de tijd van studentenacties. In mei 1969 vond aan de Nijmeegse universiteit een revolutie plaats. Centraal stond de inspraak van wetenschappelijke medewerkers en studenten in het studieprogramma en het benoemingsbeleid. Geïnspireerd door de gebeurtenissen in Parijs van een jaar eerder bezetten studenten de aula om hun eisen kracht bij te zetten. Onder deze druk besloot het faculteitsbestuur Letteren de secties voortaan een grote mate van autonomie toe te kennen. Er volgde een experimentele fase, waarin de sectie geschiedenis zocht naar de wijze en de grenzen van de inspraak.⁶

⁴ Vgl. G. Mans, 'De opstand der horden', in: Bogaarts, *Terugblik*, 77-79.

⁵ P. Cuypers, ' "Dr. Huybers": feestend richting de polarisatie-ijssberg', in: Bogaarts, *Terugblik*, 83-95, hier: 88.

⁶ A. van de Sande, *Abecedarium der Letteren. Een bladerboek over de geschiedenis van de faculteit* (Nijmegen 1998) 27-29, 41-43 en 65-67; J. Schopman, 'De Nijmeegse sectie geschiedenis en de jaren zestig', *Ex Tempore* 3 (1983/84) nr. 1-2, 47-51.

De *Opregte Kringsche Courant* werd het platform voor kritische geluiden. Er kwamen discussiestukken over de nieuwe structuur, maar ook wat studentikoze kritiek op de betrokkenheid van de hoogleraren bij sectievergaderingen. De afwezigheid van de hoogleraren Ben Stolte (Oude Geschiedenis) en P.H. Winkelman (Sociale en Economische Geschiedenis) bij respectievelijk vier en drie vergaderingen werd in het nummer van december 1969 bekritiseerd: 'De indruk kan gemakkelijk ontstaan, dat hier sprake is van een boycot'. Dit schoot de heren in het verkeerde keelgat. Ze vonden de opmerkingen getuigen van weinig respect en eisten in de volgende sectievergadering maatregelen. De redactie benadrukte haar journalistieke onafhankelijkheid. Om beter te kunnen reageren verdubbelde zij, in overleg met studentleden van het sectiebestuur, het aantal redactieleden. Met een cynische ondertoon kondigden ze aan voortaan de satirische rubriek – eigenlijk een soort paginastoppers – aan te passen aan het relativiseringsvermogen van de stafleden.⁷

In juni 1970 kwam het tot een tweede botsing. De OKC viel de beoogde nieuwe sectievoorzitter professor Ad Manning aan op de grote hoeveelheid tijd die hij besteedde aan externe functies en taken. Vooral zijn medewerking aan het populair wetenschappelijke gelegenheids tijdschrift *Onze Jaren* bekeken enige auteurs van de OKC met een kritisch oog. De hoogleraar deed dit populariseren van de wetenschap met overtuiging en plezier. Hij vond het 'vertalen' van de geschiedwetenschap belangrijk; het diende om het grote publiek te leren nuanceren.⁸ De studenten vreesden dat de kwaliteit van het onderwijs en de zorg voor de eigen vakgroep hierdoor in het gedrang kwamen. Het leidde tot felle discussies in een extra sectievergadering. Ternauwernood bleef bij deze vergadering een ander, explosief bericht uit dezelfde OKC uit de schijnwerpers. In de satirische rubriek refereerde de redactie aan een 'jeugd-zonde' van professor Stolte. Begin jaren dertig had hij namelijk in het katholieke fascistische tijdschrift *De Bezem* een aantal artikelen geschreven. De redactie werd onder druk gezet. Na een gesprek met de hoogleraar gaf zij geen verdere ruchtbaarheid aan dit bericht.⁹

De financiering van het blad was al spoedig zorgelijk. Oud-Kringleden moesten zich voortaan abonneren en donateurs konden hun bijdrage kwijt in een collectebus op het Historisch Instituut toen nog gevestigd op de Oranjesingel 41. De Kring had niet meer het oude, vertrouwde karakter. De studentenaantallen namen toe en met alle nieuwe inspraakorganen was de animo om zich in te zetten voor de studievereniging tanende. Toen Schopman in januari 1972 als achtste-

⁷ *Opregte Kringsche Courant* 2 (1969/70) nr. 4, 4, en extra nummer (20 jan. 1970).

⁸ Zie het afscheidsinterview met Manning: L. Kattiekamp en B. Roemaat, '“Van de term ‘wereldgeschiedenis’ heb ik altijd buikpijn gekregen”', *H.in.T.* 7 (1990/91) nr. 5/6 (juni/juli 1990) 10-11.

⁹ Cuypers, 'Dr. Huybers', 92-93; P. Cuypers, 'De OKC (1968-1972), een nostalgische herinnering', *Ex Tempore* 3 (1983/84) nr. 1-2, 52-56, hier 56; zie voor een interview over deze kwestie met Pierre Cuypers: M. van Deursen, 'Hinterview. De professor is geen meneer', *H.in.T.* 10 (1993/94) nr. 1 (februari 1993) 6-8.

jaars afstudeerde, leek het doek voor de *Opregte Kringsche Courant* te vallen. Met hem hielden de redactieleden Niessen en Koopmans het voor gezien. Cuypers bleef als hoofdredacteur over. Onder zijn redactie verscheen nog één nummer, over de betekenis van de psychoanalyse voor de geschiedenis, maar 'Dr. Huybers' was eigenlijk al ter ziele en van enige Kring-activiteit was geen sprake meer. Het betekende het einde van een 'studentikoos blad', voor satire was weinig plaats meer. De OKC kreeg een serieuze toon.¹⁰

De politisering en polarisatie binnen de studie en onder de studenten was inmiddels zwaar ideologisch beladen geraakt. Dit was al merkbaar in het OKC-nummer van januari 1972 met een beschouwing over de toekomstige wetenschapstheoretische grondslag van de sectie geschiedenis. De 'Konklusie' was tekenend: 'Een samengaan van maatschappijkritieken en marxisten is in de huidige situatie de enige mogelijkheid om in onze sekte een studieprogramma te realiseren, dat aan de volgende eisen voldoet: - een duidelijke aansluiting bij de maatschappelijke aktualiteit; - een zo groot mogelijke vrijheid voor alle studenten (dus geen strakke studieprogrammering); - ruimte voor intensieve bestudering van marxistische literatuur (integratie van het werk van de Aktiekern Geschiedenis in het studieprogramma)'.¹¹ Waarschijnlijk was Schopman de auteur van dit stuk. Hij was namelijk een van de oprichters van de Aktiekern, een linksgeoriënteerde studentenbond, die binnen de opleiding geschiedenis de idealen en eisen van de nieuwe generatie verwoordde.

De linkse tendens onder de studenten, aangevoerd door de Aktiekern, was niet naar de zin van alle studenten. Dit leidde in oktober 1972 tot een herleving van de *Opregte Kringsche Courant*, ditmaal door de studenten Frits Bless en R. Dercks. Zij distantieerden zich van de Aktiekern en vonden het tijd voor een partijloos geluid. Zover bekend slaagden zij erin slechts twee nummers te doen verschijnen. In het laatste nummer stond naast een integrale tekst van Marx over 'Die Judenfrage' een beschouwing over de discussie binnen de sectie over de integratie van de verschillende vakgroepbibliotheken tot een grote instituutbibliotheek.¹² Het verschil met het blad van de Aktiekern lijkt gering.

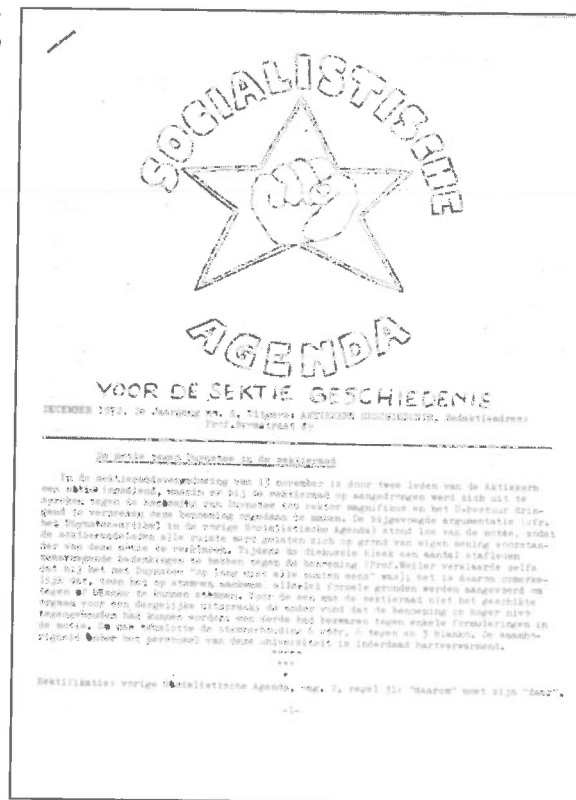
¹⁰ *Opregte Kringsche Courant* 2 (1969/70) nr. 5; 3 (1970/71) nr. 3 en 4 (1971/72) nr. 2 (januari 1972), en nr. 3 (april 1972).

¹¹ *Opregte Kringsche Courant* 4 (1971/72) nr. 2 (januari 1972) 3.

¹² *Opregte Kringsche Courant* 5 (1972/73) nr. 1 (oktober 1972) en nr. 2 (januari 1973). Oud-hoofdredacteur Cuypers meent ten onrechte dat in april 1972 het laatste nummer verscheen; zie: Cuypers, 'Dr. Huybers', 93, en Cuypers, 'De OKC', 56.

(De Nieuwe) Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis/HiStory (1971-1983)

Met het verkrijgen van inspraak op de studie door participatie in het bestuur en daardoor op de studieprogramma's en het benoemingsbeleid, was de studentenrevolte nog niet voorbij. Er volgde vanaf 1971 een tweede fase waarin de studenten zich in nadrukkelijker organiseerden en verder politiseerden. Op 10 september van dat jaar richtten vijf studenten, onder wie Schopman, de Aktiekern Geschiedenis op. Om de wetenschapstheoretische grondslag van de studie ter discussie te stellen verspreidden zij via een stencil een artikel van Jan Romein over integrale geschiedschrijving. Ook regelde de Aktiekern voor de eerstejaars studenten een handboekenfonds via welke de ouderejaars hun oude handboeken beschikbaar stelden voor de 'in financiële nood' verkerende eerstejaars.¹³ Vijf dagen later verscheen het eerste nummer van de *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis*. Boekbesprekingen (Brecht) en literatuursuggesties (Marx, Engels, Lenin, linkse tijdschriften) vormden een belangrijk onderdeel. De redacteurs van het blad waren, deden verslag van de studentenacties bij de medische faculteit en het kraken van een muziekschool om de woningnood onder de studenten te lenigen. Verder stonden er aankondigingen in van cursussen in onder meer Marxisme-Leninisme. De

Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis, 2 (1972) 4.

¹³ *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis* 1 (1971/72) nr. 2 (24 september 1971) 1-2.

Aktiekern wilde studenten geschiedenis nadere scholing geven in begrippen die bij colleges aan bod kwamen en moeilijkheden veroorzaakten.¹⁴ In het programma van de Aktiekern nam studentensolidariteit een belangrijke plaats in.

De *Socialistische Agenda* verscheen met grote regelmaat, in zes maanden tijd verspreidde de Aktiekern zes nummers en een aantal extra bulletins. De eerste nummers lezen als een kroniek van de linkse geschiedenisstudentenbeweging. Steeds deden de redacteurs verslag van de activiteiten en gebeurtenissen binnen de studentenacties in het algemeen en bij geschiedenis in het bijzonder. Vermeende positieve uitingen van een docent over het Portugese koloniale regime en de weigering van professor Manning om als 'progressieve Nederlander' een petitie tot het stopzetten van de hulp aan Oost-Pakistan (het huidige Bangladesh) te ondertekenen, konden rekenen op felle kritiek. De Aktiekern toonde zich zeer maatschappelijk betrokken. Ze riep op tot deelname aan een teach-in over de Turkse militaire dictatuur, steunde de metaalstaking en de Vietnambeweging en pleitte voor een Derde Wereld Centrum.¹⁵

De Aktiekern sloot zich aan bij de Zes-Oktober-Groep, een soort overkoepelende socialistische studentenvakbond genoemd naar de dag van oprichting. Geheel in deze geest wenste ze een socialistische aanpak van de geschiedenis; de sociaal-economische benadering moest in alle geschiedenisvakken doordringen. Deze boodschap bracht zij nogal drammerig. Uit een eigen enquête onder de eerstejaars in 1973 beschreven deze het optreden van de Aktiekern als opdringerig en dogmatisch.¹⁶ Het duurde nog bijna een jaar vooraleer de Aktiekern consequenties trok uit dit negatieve beeld; het studiejaar begon nog met de traditionele verspreiding van het artikel van Jan Romein over integrale geschiedschrijving. Pas in januari 1974 kondigde de redactie een koerswijziging aan. Het blad was voortaan opener en had meer oor voor de concrete kritiek en problemen van de studenten. Als uiting daarvan nam de redactie de verslagen van de nieuw gevormde jaargroepen op. Om de nieuwe koers te bekrachtigen wijzigde zij de naam van het blad in *De Nieuwe Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis*.¹⁷

De Aktiekern nieuwe stijl had de wind mee. De eerste maanden van 1974 kenmerkte zich door een escalatie van de spanningen tussen studenten en de academische autoriteiten. Bij de sectie Nederlands kwam het tot botsingen over de aanstelling van een nieuwe medewerker. Studenten bezetten het instituut. De Aktiekern organiseerde onder de studenten geschiedenis een solidariteitscomité. Bovendien speelde ook

¹⁴ *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis* 1 (1971/72) nr. 1 (15 september 1971).

¹⁵ *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis* 1 (1971/72) en 2 (1972/73).

¹⁶ *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis* 2 (1972/73) nr. 7.

¹⁷ *De Nieuwe Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis* 3 (1973/74) nr. 6 (januari 1974).

bij de sectie Geschiedenis een benoemingskwestie. De actievoerende studenten eisten inspraak op de formulering van de advertentie voor een nieuwe medewerker bij de vakgroep Nieuwe Geschiedenis vóór 1870. Volgens een vergadering van een honderdtal studenten diende de nieuweling zich in te zetten voor 'emansipatoriese geschiedschrijving'. De sollicitatiecommissie zwakte de geëiste formulering sterk af, wat de onvrede deed toenemen.¹⁸ Op 25 maart gingen zestig studenten over tot het bezetten van het Historisch Instituut, dat sinds de zomer van 1973 in het Erasmusgebouw was gevestigd. Nadrukkelijk verklaarde het Actiecomité Geschiedenis dat de bezetting een solidariteitsactie met Nederlands was en vanwege de benoemingskwestie bij de eigen studie. Het negende nummer van de derde jaargang van *De Nieuwe Socialistische Agenda* van 1 april 1974 was 'de eerste vanuit het bevrijde Historische Instituut'.¹⁹ De bezetting duurde tot 10 april. Onder druk van het universiteitsbestuur gaf de staf van de sectie Nederlands toe aan de studenten. Van een volledige 'bevrijding' was echter nog geen sprake: 'de dagelijkse onderdrukking door middel van studiedwang bleef bestaan', zo oordeelden de studenten.²⁰

Vanaf de vierde jaargang was *De Nieuwe Socialistische Agenda* niet meer primair actiegericht. Het bleef wel het middel waarmee de Aktiekern uiting gaf aan 'haar inzichten omtrent de karakter van de studie, de plaats van de universiteit en het (geschiedenis)onderwijs in de maatschappij en omtrent veranderingsprocessen in het onderwijs en de gevolgen daarvan op ons instituut'. Het wilde geen eenrichtingsverkeer, maar een discussieplatform bieden waarbij verschillende vormen van kritiek op de sectie geuit konden worden. *De Nieuwe Socialistische Agenda* verscheen minder frequent (vier keer in plaats van negen keer het jaar ervoor), maar de omvang nam toe door uitgebreide artikelen met titels als 'Over het "histories ambacht"', 'Geschiedenis als plaatsbepaling' en 'Tussen Rome en Rede'. Kritiek was er op wederom op Manning en Winkelman: een recensie van Mannings beschouwing over Rood China, en een felle aanval op hoogleraar Winkelman, die in de ogen van de linkse studenten een vertegenwoordiger van het ancien régime was. Toch leken de auteurs wat van studie opgestoken te hebben: ze voorzagen hun artikelen van een uitgebreid notenapparaat.²¹

Om nog meer afstand te nemen van het ideologische etiket kreeg het tijdschrift met ingang van de vijfde jaargang (september 1975) wederom een nieuwe naam: *HiStory*. In typografie zinspeelde de redactie op het roddelblad *Story*, waarvan het eerste nummer anderhalf jaar eerder was gepubliceerd. Een jaar later vond er een verjonging van de redactie plaats. Deze liet nadrukkelijk weten dat er 'geen duidelijke

¹⁸ *De Nieuwe Socialistische Agenda* 3 (1973/74) nr. 8 (maart 1974).

¹⁹ *De Nieuwe Socialistische Agenda* 3 (1973/74) nr. 9 (1 april 1974).

²⁰ *De Nieuwe Socialistische Agenda* 4 (1974/75) nr. 1 (1 september 1974).

²¹ *De Nieuwe Socialistische Agenda* 4 (1974/75).

²² *HiStory* 5 (1975/76) en 6 (1976/77).

De Nieuwe Socialistische Agenda voor de Sectie Geschiedenis, 3 (1974) 6.

redactie de interlinie van anderhalf op een regel zetten. De prijs bedroeg voortaan 50 cent per nummer. Ondanks de financiële krapte, was er een lichtpunt: de redactie kreeg in januari 1976 de beschikking over een eigen kamer op het instituut (kamer 13.02) en een eigen stencilmachine, bestemd voor alle studenten.²²

Het blad ging zich steeds meer richten op de inhoud van het onderwijs. Een jaar na het Internationaal Jaar van de Vrouw (1975) begon de werkgroep vrouwengeschiedenis haar activiteiten bij de sectie geschiedenis. Via *HiStory* maakte deze groep haar wensen kenbaar voor een geschiedschrijving met meer aandacht voor de vrouw. Andere schrijvers vroegen aandacht voor de geschiedenis van de arbeidersbeweging. Het universitaire beleid zorgde voor nieuw actie-elan. De dreigende invoering van de 'regeling strekkende tot handhaving van de gedragsregels binnen de universitaire gemeenschap' vatte de actiegerichte studenten op als een poging tot politieke disciplineren, ofwel tot wering van 'linkse' medewerkers. Het leidde wederom tot een bezetting van de aula in januari en februari 1977. Bij Geschiedenis organiseerde een aantal studenten een week van de ontucht (7-11 maart): zij boycot-

²² *HiStory* 5 (1975/76) en 6 (1976/77).

ten de colleges, bezetten collegezalen, bekladden schilderijen en deuren van werkkamers, en verstoorde - aldus het stafbestuur - colleges door het binnenhalen van krakers uit Doddendaal. Natuurlijk liet *HiStory* zich niet onbetuigd bij de publiciteit hierover. De acties hadden effect: de universiteitsbestuur zette het tuchtrecht in de koelkast gezet.²³ Het links-maatschappelijk engagement van het tijdschrift bleek uit aandacht voor de antikernenergie demonstraties tegen de snelle kweekreactor te Kalkar en de ultracentrifugefabriek te Almelo.²⁴ In 1981 namen artikelen over de kraakbeweging en de rellen rondom de ontruiming van de Nijmeegse Piersonstraat een belangrijke plaats in.

Artikelen waren soms ondertekend (een groot aantal door Ferry Blum), maar de redactie bleef in nevelen gehuld. De verjonging van de redactie zette zich vanaf 1976 verder door en om meer contact te krijgen met de studenten maakte zij zich voor het eerst bekend. Om niet sektarisch te zijn streefde de redactie naar een evenwichtige samenstelling van studenten uit alle jaargangen. Zij vatte het karakter van het tijdschrift bij aanvang van de negende jaargang als volgt samen: 'fris-opgezette maar o zo strakke studieprogramma's, opnieuw weer slepende benoemingsprocedures, een nieuw vervolg op de serie "Roddelpaart in de sektieraad", hoogleraren die zich gedragen als voetbalpupilletjes die een wedstrijd niet mee mogen spelen, ... Kortom de nieuwe History'.²⁵ Het werden de gloriejaren van het tijdschrift, dat een oplage van 300 exemplaren behaalde.²⁶

Was in de beginjaren integrale geschiedenis het paradigma, nu bleek vooral het pleiten voor emancipatoire geschiedschrijving het belangrijkste thema in het blad. Geschiedenis diende bij te dragen tot 'het bevrijden van mensen uit onderdrukkende verhoudingen'. Met name vrouwengeschiedenis en geschiedenis van de arbeidersbeweging werd bepleit. Het eerste onderwerp leidde in 1980 tot een themanummer onder de titel *HERstory*. Het leverde een aanzienlijke bijdrage aan het besluit tot de aanstelling van een docent vrouwengeschiedenis (tegenwoordig gendergeschiedenis), een functie die *HiStory*-redactielid Maria Grever vanaf 1984 verder invulling gaf. In 1981/82 organiseerde een lezingcyclus over de geschiedenis en emancipatie gehouden die een drietal themanummers opleverde met bijdragen van prominenten als Siep Stuurman en Ger Harmsen.

Met betrekking tot de sectiepolitiek bleef het benoemingsbeleid en de inspraak daarop door studenten een terugkerend thema. Hierbij waren de pijlen vooral gericht op de vakgroep Sociale en Economische Geschiedenis, de belangrijkste studierichting voor het bereiken van de

²³ De ontuchtnummers: *HiStory* 6 (1976/77) nr. 4 (januari 1977), nr. 5 (maart 1977) en nr. 6 (april 1977).

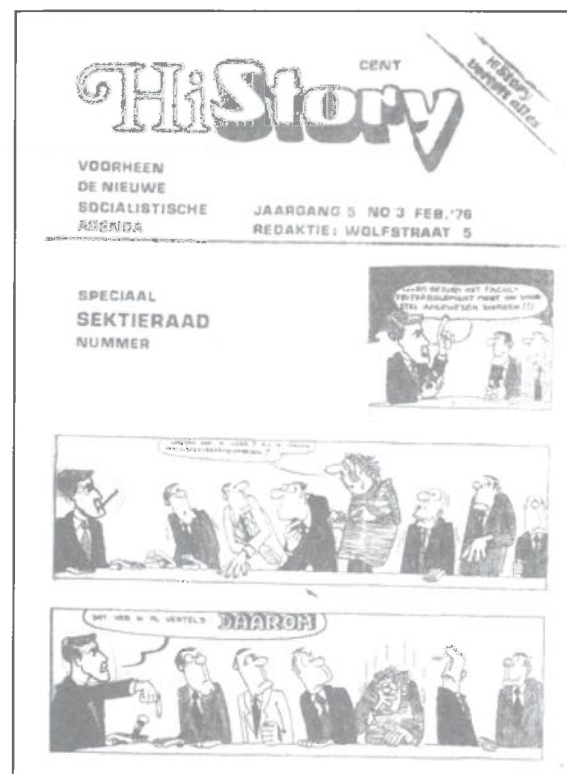
²⁴ *HiStory* 7 (1977/78) nr. 2 (oktober 1977) en nr. 4 (februari 1978).

²⁵ *HiStory* 9 (1979/80) nr. 1 (oktober 1979) en nr. 2 (november 1979).

²⁶ V. Sleebe, 'In memoriam: ondergang van een links studentenblad', *HiStory* 13 (1983) nr. 1, 3-6.

ideologische doelstelling. Herstructurering van de studie en de dreigende invoering van de Twee Fasenstructuur - een studiereorganisatie die vooral tot doel had de studieduur te bekorten, maar na invoering nooit in zijn geheel geëffectueerd werd - leidde in 1979 tot de oprichting van een nieuwe studentenorganisatie: Studentens Geschiedenis (StuG), die met het neologisme 'studentens' haar emancipatoir karakter beklemtoonde. Zij ging *HiStory* als belangrijkste spreekbuis gebruiken. In november 1980 bezetten studenten opnieuw het Erasmusgebouw, waarbij zij zelfs een 'Historiese Vrijstaat' uitriepen. Het bleek echter een gevecht tegen de bierkaai. De mislukte poging om de twaalfde verdieping te bezetten uit protest tegen het benoemingsbeleid bij Economische en Sociale Geschiedenis, zoals SEG inmiddels heette, was een van de aanleidingen tot het slapend gaan van het StuG eind 1981.²⁷

De problemen bij het StuG waren tekenend voor de actiebereidheid en het engagement bij de studenten. De twaalfde jaargang van *HiStory* (1982/83) bestond nog slechts uit drie nummers in plaats van de gebruikelijke zes. Via een folder probeerde het blad nog nieuwe redactieleden en abonnees te werven. Maar ook onder de deelnemers van de derde bezetting van het Erasmusgebouw, wederom tegen de Twee Fasenstructuur (voorjaar 1983), was weinig enthousiasme om het blad te steunen. Een aantal radicale StuG-leden zette hun ervaring en engagement in om een periodiek op te richten dat bedoeld was voor de gehele Nijmeegse bevolking. Uit onvrede met de berichtgeving, zoals onder meer in *De Gelderlander*, kondigden zij in novem-

HiStory, 5 (1976) 3.

²⁷ M. Smits, 'History (1971-1983). Een poging tot geschiedschrijving van een illuster en berucht studentenperiodiek', *H.in.T.* 1 (1984/85) 13-17; en Sleebe, 'In memoriam'.

ber 1981 in een pamflet aan een krant te gaan publiceren. Zij zouden daarin 'al het verzwegen nieuws' aan de grote klok hangen en 'al het verdraaide nieuws' rechtzetten. Op 20 januari 1982 verscheen het eerste nummer van *De Nijmeegse Stadskrant*.²⁸

Naast het geringe enthousiasme onder studenten voor hun blad zag de redactie de concurrentie van nieuwe geschiedenisbladen als een van de oorzaken voor het gebrek aan nieuwe redactieleden. Vooral het nieuwe "kontakt bevorderende" blad *Ex Tempore*, een *Uit den Tijdsche* "periodiek" bekeek zij met groot wantrouwen. Het was, volgens *HiStory*, een zwaar door de staf gesponsord en hoogdrempelig blad.²⁹ De columnist Grim (Maarten Hageman en Melchior de Groot) noemde in *Vlugschrift* als oorzaak voor het einde van het kritische studentenblad *HiStory* het gebrek aan actiebereid lezerspubliek: 'studenten, verzonken in de koesterende zorgeloosheid van de winterslaap, bedriegen zich met de gedachte dat History toch louter een bijeenieniete bundel vinger-oefeningen voor ongenueanceerde leunstoel-theoretici was'. Het was ten onder gegaan aan de beeldvorming van een 'onwetenschappelijk schot-schrift'.³⁰ Aan het begin van het studiejaar 1983/84 verscheen het laatste nummer. 'History is dood, het zij zo'.³¹

Het *H.in.T.* (1984-heden)

Begin jaren tachtig van de twintigste eeuw diende zich een nieuwe generatie studenten aan. De studentenaantallen bleven stijgen. In tegenstelling tot de babyboomgeneratie, die eindeloos leek te kunnen studeren - acht of meer studiejaren waren niet ongebruikelijk -, dwongen allerlei wettelijke maatregelen tot het opvoeren van de studie-efficiëntie. Het lage rendement maakte deze maatregelen noodzakelijk. In de roerige periode aan het begin van de jaren zeventig haakte nog een groot percentage van de studenten in het eerste jaar af: van de 365 eerstejaars in de jaren 1971-1974 voltooiden 118 studenten oftewel ruim 32 procent de propedeuse niet in 1973/74. Van hen die volhielden wist slechts 0,6 procent het kandidaats in de geplande tijd van drie jaar af te ronden.³² Het gevolg was dat in de jaren 1968-1978, ondanks de talrijke eerstejaars, het aantal afstudeerders relatief gering was. De invoering van de Twee Fasenstructuur (TFS) en het steeds verder beperken van de beursmogelijkheden verhoogden de druk op de studenten. De resultaten bleken te volgen. In de jaren 1983-1988, toen de nieuwe generatie zich

²⁸ Smits, 'History', 16, en A. Reijmer, *De Nijmeegse Stadskrant. Een kwantitatief en kwalitatief onderzoek naar een lokaal alternatief medium* (Nijmegen 1999) 33-34. Een advertentie voor de *Stadskrant* verscheen in *HiStory* 12 (1982/83) nr. 1.

²⁹ Folder *HiStory* eind 1982.

³⁰ Grim, 'Elegie', *Vlugschrift* 2 (1983/84) nr. 2/3 (januari 1984) 34-36.

³¹ *HiStory* 13 (1983) nr. 1, 1.

³² 'Problemen van de staf met onze eerste jaren', *HiStory* 7 (1977/78) nr. 1 (september 1977) 11-14.

aandiende, steeg het aantal dat de universiteit met een diploma verliet drastisch. Vooral de aangekondigde herstructurering zorgde dat veel ouderejaars sneller hun studie afronden, terwijl ondertussen ook de Nieuwe Stijlers gingen afstuderen. (zie grafiek 1)

De nieuwe generatie toonde een andere belangstelling dan de baby-boomers. Laatstgenoemde hadden in de jaren zestig voor een grote verschuiving gezorgd: een aanzienlijke daling van het aantal dat koos voor Middeleeuwen en Nieuwe vóór 1870. Geheel in de lijn met het sociaal engagement werd Sociale en Economische Geschiedenis de favoriete afstudeerrichting, met Nieuwste na 1870 als goede tweede. Bij de generatie die vanaf 1983 afstudeerde was de interesse meer op de internationale politieke geschiedenis gericht en nam de belangstelling voor Economisch en Sociale Geschiedenis geleidelijk af. De aandacht voor de studierichtingen Middeleeuwse Geschiedenis en Nieuwe vóór 1870 stabiliseerden, terwijl voor Oude Geschiedenis duidelijk een stijging te bespeuren valt. (zie grafiek 2)

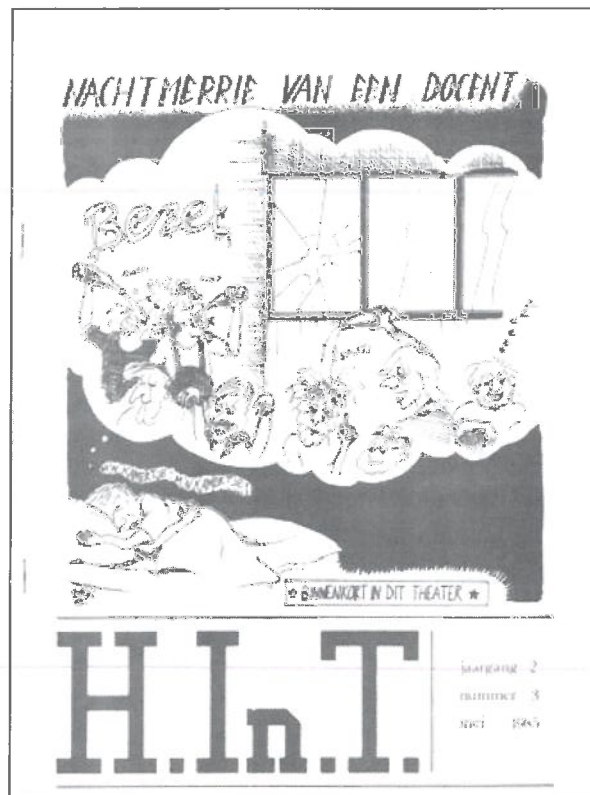
Terwijl de studenten vóór de babyboomers georganiseerd waren in de oude, corporale NHSK 'dr. Huybers', was er in de jaren zeventig nauwelijks enige organisatievorm. Wel waren er studentenvakbond-organisaties als de Aktiekern en later de StuG. De student van de nieuwe generatie van rond 1983 had weer een grotere behoefte aan organisatie. Doordat er, in tegenstelling tot vroeger, meer groepscolleges plaatsvonden, was er meer onderling contact. Vol enthousiasme richtten Oude Stijlers en nieuwe TFS-studenten op 29 februari 1984 de Geschiedenis Studenten Vereniging (GSV) op. De vereniging pakte veel van de oude activiteiten van de oude NHSK weer op: er kwam een reiscommissie, een filmcommissie en een lezingencommissie. Maar de GSV wilde meer zijn dan een gezelligheidsvereniging. Ook zou ze de belangen van de studenten gaan behartigen. De initiatiefnemers zagen als redenen voor de oprichting onder meer onvrede met het functioneren van de sectieraad, het slecht lopen van de jaarraden, het te veel op het eigen jaar gericht zijn van studenten en de behoefte om aan te tonen dat er geen sprake was van de 'veel geroemde matheid van geschiedenisstudenten'.³³ De nieuwe GSV was al snel een groot succes. Binnen drie maanden telde de vereniging 241 leden; ongeveer 40 procent Oude Stijl en 60 procent TFS.³⁴

Natuurlijk moest de GSV een eigen blad krijgen. Onder de naam *H.in.T.* zag direct bij de oprichting van de vereniging in 1984 een eerste nummer het daglicht. De naam, ook wel voluit *Historisch Instituuts Tijdschrift* genoemd, was ontleend aan de codes van de verschillende instituutsbibliotheken. Deze oorsprong lijkt niet in het collectieve redactieverleden te zijn geïncorporeerd, want vanaf 1992 kreeg het blad als ondertitel *Historisch Institutioneel Tijdschrift*.

³³ H. Marcellis, 'Een geschiedenis studenten vereniging', *H.in.T.* 1 (1984/85) nr. 1, 3-4.

³⁴ F. Meulendijks, 'Nieuws van het Secretariaat', *H.in.T.* 1 (1984/85) nr. 4, 7-9.

De GSV betrok de oude kamer van de StuG, waar ook het postadres was van het *HiStory*. De nieuwe redactie maakte direct gebruik van artikelen die in de postbus van dit sinds een half jaar ter ziele gegaan tijdschrift lagen. In het volgende nummer van het *H.in.T.* benadrukte oud-redactielid Mari Smits de continuïteit door het verleden van het 'overleden' blad uiteen te zetten en dit af te sluiten met de leus 'History is dood, leve dit nieuwe blad'.³⁵

De 'bezettings-*H.in.T.*' van mei 1985.

Het nieuwe blad ontmoette veel enthousiasme. De redactie groeide in een paar nummers uit tot 19 leden, een aantal van hen was dit echter louter in naam. Een reorganisatie was nodig. Na enige tijd beperkte de redactie haar omvang tot ongeveer tien leden. Al direct viel op dat onder geschiedenisstudenten veel goede tekenaars zijn. In de loop der jaren voorzagen zij het blad van vaak karikaturale schetsen. Dit viel niet altijd in de smaak bij de lezers. Een illustratie bij een artikel over vrouwen-geschiedenis toonde een 'vrouwenhistoricus' die verlekterd met pornoblaadjes ('Mata Hari en de kneepjes van het vak', 'Jean d'Arc op d'r heetst', 'Amoureuze amazones' en 'Hoe Penelope haar tijd door kwam...') in zijn hand zat. Dit schoot vrouwenhistorici in het verkeerde keelgat. Ze vonden dat *H.in.T.* hun studie op een 'weinig intelligente manier belachelijk' maakte. Het bestuur van de GSV verkondigde vervolgens dat dit niet meer voor zou komen.

Waarop de redactie weer zeer verontwaardigd reageerde: het bestuur had buiten het verenigingsnieuws niets over de inhoud te zeggen.³⁶ De zelf-

³⁵ J. Jansen, 'Voorwoord', *H.in.T.* 1 (1984/85); Smits, 'History', 17.

standige koers van de redactie bleek ook bij het grote conflict dat in de jaren 1985 en 1986 speelde. In april en mei 1985 bezetten de studenten weer eens het Erasmusgebouw. Ditmaal protesteerden zij tegen de bezuinigingsplannen van onderwijsminister Deetman. De GSV gaf duidelijk blijk van haar steun: in het *H.in.T.* verschenen verslagen van en reacties op de acties. De doelstelling van de GSV was immers nog steeds om de studentbelangen te behartigen en dus naast een gezellighedsvereniging een vakbond te zijn. In het volgende studiejaar stond de neutraliteit van de vereniging op de agenda. Voorzitter István Bejczy was hier een ijverige pleitbezorger van en wilde alle, soms autonoom functionerende commissies onder één noemer brengen. Hij vond hier geen steun voor bij zijn medebestuurleden en zag ook de redactie van het verenigingsblad tegenover zich. Uiteindelijk waren het de vrouwen in het bestuur die, zoals hij zelf later verklaarde, hem 'de das omgedaan' hadden. Hij trad af. Het neutraliteitsdebat werd echter verder gevoerd en op een algemene ledenvergadering met een twintigtal leden koos de meerderheid alsnog voor de volkomen neutraliteit. De redactie van *H.in.T.* distantieerde zich hiervan en bleef op het standpunt staan dat de GSV op moest komen voor de studentenbelangen.³⁷ In het eerste nummer van het verenigingsblad had de redactie met de stelling 'Linkse studenten zijn actiever en schrijven dus meer' deze onafhankelijke actiegezinde positie al bedongen. Bij de acties tegen de bezuinigingsplannen van PvdA-minister Ritzen, in november 1990, toonde *H.in.T.* zich solidair met de bezetters van het Collegezalencomplex.³⁸ Bij de bezettingsacties van mei 1993, toen wederom de minister opnieuw wilde snijden in de studiefinanciering, bleek de nieuwe redactie sceptischer tegenover het actievoeren. Tot woede van de auteurs van een verslag hiervan wijzigde zij de titel van hun bijdrage in: 'Strijd voor een betere wereld of voor meer geld?'. De schrijvers – oud-redactieleden – vonden dit te negatief en hadden 'Mei '93' als hoofdtitel gewenst.³⁹ Het was de laatste bezettingsactie van een Nijmeegs universiteitsgebouw waarbij studenten geschiedenis een actieve rol speelden.

De generatie van de jaren negentig stelde zich steeds minder links-activistisch op en wees de zogenaamde 'linkse kerk' af. Al eerder hadden de studenten de traditionele katholieke kerk de rug toegekeerd. Discussie voerden de historici nog wel over het katholieke karakter van de uni-versiteit. Vice-voorzitter Theo van der Zee toonde zich kort na de

³⁶ B. van Iperen, P. Kerkhof en S. van der Weide, 'H.in.T. Terugblik', *H.in.T.* 4 (1987/88) nr. 7/8, 9-12, hier: 9.

³⁷ 'GSV-voorzitters', *H.in.T.* 6 (1989/90) 10-11 (István Bejczy); M. Heyde en E. Jacobs, "Mijn dichterlijk verleden". Interview met István Bejczy, *H.in.T.* 19 (2001) nr. 1 (februari 2001) 41-44; en Van Iperen, Kerkhof en Van der Weide, 'H.in.T. Terugblik', 10-11.

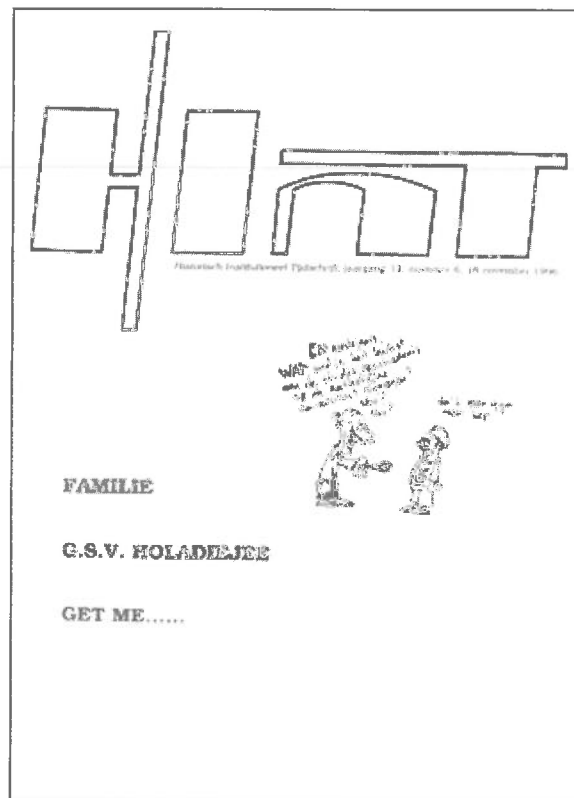
³⁸ S. Louwers, 'De actievoerder', *H.in.T.* 7 (1990/91) nr. 4 (november 1990) 7-9; S. Louwers, G. Mentjox en E. Rutten, 'Zeewarts!', *H.in.T.* 7 (1990/91) nr. 11/12 (14 december 1990) 8-10.

³⁹ S. Louwers en G. Mentjox, 'Strijd voor een betere wereld of voor meer geld?', *H.in.T.* 10 (1993/94) nr. 4 (28 juni 1993) 13-15; idem, 'Wij zijn woedend!', *H.in.T.* 10 (1993/94) nr. 5 (23 augustus 1993) 4.

oprichting in 1984 een warme voorstander van het behouden van de ideologische grondslag van de universiteit, maar hij vond weinig weerklank. De actie van de behoudend katholieke geschiedenisstudent Oscar Hendriks voor een cadeau aan de paus bij diens bezoek aan Nederland in 1985 werd door zijn medestudenten weggehoond. Het was desalniettemin nog maar vijftien jaar geleden dat de dies van de NHSK 'Dr. Huybers' met de traditionele mis in de Sint-Nicolaaskapel op het Valkhof was begonnen. De secularisatie had de nieuwe generatie studenten ernstig in haar greep.

Inhoudelijk was en is het *H.in.T.* vrij constant met natuurlijk veel verenigingsnieuws: verslagen van vergaderingen, lezingen, reizen en excursies. De verhouding met de staf was niet meer zo gepolariseerd als in de jaren zeventig. Vanaf het begin verschenen er met enige regelmaat interviews met nieuwe en oude medewerkers. Daarnaast traden docenten op als gastauteurs. Misschien nog wel het meest tekenend voor de goede relatie met de staf was dat medewerkster Petty Bange begin 1987 de winnende inzending instuurde voor een nieuwe naam voor de GSV: Excalibur.⁴⁰

Een terugkerend artikelthema door de jaren heen blijkt ook het koken: van een serie over de geschiedenis van het koken in de eerste jaargangen verscheen tot de rubriek HisKok in recenter jaren. Een van de meest constante rubrieken, 'Hints' attendeerde jarenlang op opmerkelijk aan geschiedenis gerelateerde

H.in.T., 13 (1996) 6.

⁴⁰ E. Schoots, 'Bericht van de voorzitter', *H.in.T.* 4 (1987/88) nr. 2 (maart 1987), 6-7.

publicaties in de media. Pogingen uitgebreide besprekingen van scripties in het blad te laten verschijnen bleven na een artikel over 'Homofilie in de Middeleeuwen' steken. Veel aandacht in 1985 kreeg het feuilleton 'Moord op de 13e' (ofwel 'Moord in de ivoren toren'), een ware thriller. Staf en studenten speculeerden maandenlang wie toch 'Grutjes' en 'Kitty Angst' had vermoord. Beide personen zijn weer springlevend als negen jaar later een nieuwe soap zijn intree doet: 'Onderweg naar boven'. Tot oktober 1997, vijftientig nummers lang, werd het wel en wee van een afdeling geschiedenis op een luchtige en vermakelijke wijze besproken, waarbij de namen van de hoofdpersonen verrassend veel leken op die van de medewerkers bij de afdeling.⁴¹

De actieve redacties zorgden voor een zeer regelmatige verschijning. De eerste zestien jaar ontvingen de leden van de GSV en de paar losse abonnees acht tot negen nummers per jaar. Het grote ledental van de eerste jaren kende een kleine inzinking (150 leden) in de jaren negentig, maar aan het begin van het nieuwe millennium was dit weer gestegen tot meer dan 300. Dit was voor een belangrijk deel te danken aan de tien procent korting die de leden krijgen op hun studieboeken. GSV Excalibur is inmiddels uitgegroeid tot een van de grootste en actiefste studieverenigingen aan de Nijmeegse universiteit.

Bij het uitgeven van een tijdschrift heeft een redactie niet alleen met de inhoud te maken, maar zij is ook gebonden aan de technische en financiële mogelijkheden. De kostendaling, maar ook kostenbesparingen en technische vooruitgang zorgden in de loop van de tijd voor een aantal veranderingen. De stencilmachine van de jaren zeventig had in de jaren tachtig plaatsgemaakt voor het kopieerapparaat. Evenals de voorgangers *OKC* en *HiStory* werd de *H.in.T.* op A4 formaat gedrukt. De mogelijkheid A3-vellen te gebruiken zorgde in de derde jaargang al voor een andere bladindeling. De redactie koos vanaf dat jaar (oktober 1986) voor een gekleurde omslag. De opmaak verbeterde in het begin van de jaren negentig door de opkomst van tekstverwerkingsprogramma's op de computer. In 1990 zette de redactie dan ook de typemachine opzij.⁴² Met ingang van de elfde jaargang (februari 1994) kwam er een compacter formaat (A5). De nummers zagen er strak en professioneel uit. Ze kregen ieder hun eigen thema: dromen, teleurstellingen, bandeloosheid, dromen, sport, afscheid, familie, communicatie, rood, adoratie, extreem, ruimte, internet... De redactie vormde in deze periode een actieve en hechte groep. Verschillende redactieleden en vaste medewerkers waren vanaf eind jaren tachtig gelijktijdig of later betrokken bij andere tijdschriften van de afdeling geschiedenis. Enige rivaliteit met de andere bladen die in de jaren tachtig nog al eens klonk, lijkt tot het verleden te behoren.

⁴¹ Zie *H.in.T.* 1 (1984/85) en 2 (1985/86) voor het eerste feuilleton. 'Onderweg naar boven' verscheen in de jaargangen 11 (1994/95) - 14 (1997/98).

⁴² Ch. Vlijm, 'Twaalf jaar *H.in.T.*', *H.in.T.* 13 (1996/97) nr. 1 (26 februari 1996) 7-8.

De millenniumwisseling lijkt een schok in de historische lijn. De zeventiende jaargang begon niet, zoals gebruikelijk, eind februari, maar al in januari 2000. Binnen de GSV maakten de leden zich in mei 2000 echter meer druk over de diefstal van de kas met daarin 3350 gulden.⁴³ Het elan leek uit de vereniging, zoals blijkt uit het beperkte aantal nummers dat van *H.in.T.* verscheen. De millenniumjaargang werd extra lang doordat de redactie het jaar erop vergat een nieuwe jaargang te starten. Het gevolg was dat er twee nummers twee van deze bestaan. De regelmaat van acht tot negen nummers per jaar was verstoord en de motivatie onder studenten om zich in te zetten voor het tijdschrift daalde tot een dieptepunt. Het was noodzakelijk paginagrootte wervingsadvertenties voor nieuwe redactieleden te plaatsen. Een tijdelijke dip in het aantal geschiedenisstudenten was hier mede debet aan. Tekenend voor de mindere motivatie was de totale chaos in de jaargangnummering en datering die bleef aanhouden tot halverwege jaargang 22. Pas met ingang van 2006/07 lijkt de oude regelmaat weer teruggekeerd. Het aantal redactieleden dat in 2001 teruggelopen was tot vijf, is nu aangegroeid tot dertien. De oplage steeg dankzij een actief verspreidingsbeleid en een sterke groei in het aantal studenten van 140 in 2000 naar 300 in juni 2006.⁴⁴

Mededelingen van de Afdeling Nieuwe Geschiedenis na 1870 (1974-1994)⁴⁵

Vanaf het midden van de jaren zeventig functioneerden binnen de sectie geschiedenis rond de belangrijkste vijf leerstoelgebieden afdelingen, later vakgroepen genaamd. Er werd nog jarenlang strijd gevoerd, eindeloos nota's geschreven en gediscussieerd vooraleer op 1 januari 1980 deze vakgroepen een grote mate van autonomie kregen. In feite was het een verdere democratisering van de universitaire structuur. Het laatste domein van de hoogleraar was nu ook onderhavig aan inspraak van medewerkers en studenten. In het vakgroepbestuur zaten naast de staf in een verhouding van twee staat tot een ook vertegenwoordigers van de studenten, gekozen door alle doctoraalstudenten van de betreffende richting.

Om zich te profileren ging een aantal vakgroepen er toe over een eigen periodiek uit te geven. De eerste in dit genre was in september 1974 de *Mededelingen van de Afdeling Nieuwe Geschiedenis na 1870*. Aanleiding was dat 'aankondigingen van de Afdelingen m.b.t. het onderwijsprogram, ook al worden zij ad valvas of in de colleges gedaan, niet

⁴³ R. Rahimi, 'GSV-Nieuws', *H.in.T.* 17 (2000/01) nr. 3 (juni 2000) 4.

⁴⁴ *H.in.T.* 17 (2000/01) - 23 (2006/07).

⁴⁵ De titel van het blad luidde achtereenvolgens: *Mededelingen van de Afdeling Nieuwe Geschiedenis na 1870* nr. 1 (september 1974)-nr. 20 (december 1979), *Mededelingen van de Vakgroep Nieuwste Geschiedenis* nr. 21 (maart 1980)-nr. 53 (juni 1988), en *Mededelingen van de Taakgroep Nieuwste Geschiedenis* nr. 54 (november 1988)-nr. 60 (oktober 1990).

alle betrokkenen of belangstellenden bereiken'. Het blad, dat als enige bij de afdeling geschiedenis uitsluitend door de staf werd samengesteld, bestond uit een aantal stencils met praktische informatie over colleges, tentamens, scripties en bereikbaarheid van docenten. Aan dit blad waren ook '*Bijlager!*' gekoppeld, de zogenaamde Tweede Wereldserie, met daarin nadere informatie over onder meer geschiedbeoefening in de Oost-Europa en de Sovjet-Unie. Van deze bijlagen verschenen slechts vijf nummers. Aanvankelijk was de bedoeld om iedere maand een nieuw nummer uit te brengen. Een kwartaalschrift bleek een meer redelijk haalbare inschatting. Sommige jaren publiceerde de staf zelfs maar drie nummers.

Vanaf maart 1976 werden personalia en publicaties van de medewerkers van de vakgroep opgenomen, maar het grootste deel bleef bestaan uit korte samenvattingen van kandidaats- en doctoraalscripties. In 1980 ging het aantal nummers definitief terug naar drie per jaar. Dit werd trouw tien jaar volgehouden. De verspreiding was aanvankelijk voor alle geïnteresseerden, later stuurde de vakgroep het nummer vooral toe aan collega's in het land en verwante onderzoeksinstituten. De oplage was nooit erg hoog, ongeveer 30 exemplaren.

De *Mededelingen* was bij uitstek het blad van de leerstoelhouder, professor Ad Manning. Kort voor diens terugtreden kwam in maart 1990 met nummer 57 een eind aan de regelmatige publicatie van de *Mededelingen*. Nummer 58 (januari 1991) meldde het emeritaat van Manning en nummer 59 (februari 1992) het vroegtijdige overlijden van de eerste leerstoelhouder. Een jaar later werd nog een poging ondernomen een nieuw nummer uit te brengen, maar het duurde tot oktober 1994 voordat een laatste nummer onder redactie van de aio's Rutger Zwart en Jan Walravens verscheen.⁴⁶ Alternatieve publicatiemogelijkheden (*Ex Tempore* en *Verleden Tijd Schrift*) maakte het eigen vakgroepblad, of eigenlijk taakgroepblad, want vanaf 1988 waren de vakgroepen opgeheven, overbodig.

Vlugschrift (1982-1990)

Het eerste vakgroepblad waarbij studenten betrokken waren, was van Nieuwe Geschiedenis. Het vakgroepbestuur bestond uit zes stafleden en drie studentleden. Om de inspraak van studenten in het onderwijsprogramma van deze vakgroep verder invulling te geven werd op 22 april 1982 een 'Onderwijsdag' gehouden. Staf en studenten spraken in themagroepen en forumdiscussie over doctoraalwerkcolleges, scripties, maar

⁴⁶ *Mededelingen van de Taakgroep Nieuwste Geschiedenis* nr. 57 (maart 1990)-nr. 60 (oktober 1990).

vooral ook over de consequenties van de invoering van de Twee Fasen Structuur.⁴⁷

Al in december 1981 had een groep studenten onder leiding van Melchior de Grood en Maarten Hageman het idee opgevat om door middel van een eigen vakgroeperiodiek de band tussen de studenten en de staf van Nieuwe Geschiedenis te bevorderen. Na een fel pleidooi van De Grood in het bestuur van de vakgroep op 26 januari kwam met enige scepsis van de staf het groene licht voor een nulnummer. Het werd een themanummer over de 'Onderwijsdag'.⁴⁸ Het nieuwe tijdschrift, dat de naam *Vlugschrift* kreeg, wilde het accent leggen op informatie-verstrekking en het bevorderen van discussie. Met subsidie van de vakgroep zag nog voor de zomer van 1982 het nulnummer het licht. De

redactie bestond uit studenten en, namens de staf, Hardy Beekelaar. Al snel was het karakter van het nieuwe blad duidelijk: scriptieverslagen, recensies van boeken en tijdschriften, lopend onderzoek van stafleden en verslagen van studenten-overleg, vakgroep-bestuur en sectieraad. Besprekingen van bijvakken en werkcolleges gaven de studenten een goede indruk van wat zij konden verwachten in de loop van hun studie. Daarnaast waren er bijdragen die specifieke gebeurtenissen en activiteiten van de vakgroep, zoals le-

Het 0-nummer van *Vlugschrift*.

⁴⁷ *Vlugschrift* nr. 0 (zomer 1982); zie ook de terugblik van Maarten Hageman en Melchior de Grood elders in dit nummer.

⁴⁸ G.A.M. B[eeelaar], 'Vlugschrift. 'n Stukje historiografie. Het duo Melchior de Grood – Maarten Hageman en de totstandkoming van Vlugschrift', *Vlugschrift* 3 (1984/85) nr. 4 (april 1985) 1-3.

zingen en excursies, bespraken en werd het saamhorigheidsgevoel vergroot door het afdrukken van alle adressen van de studenten Nieuwe Geschiedenis. Spraakmakend was in de eerste jaargangen de column van Grim, waarin Hageman en De Grood op scherpe wijze de mores van de historische wetenschap onder de loep en op de hak namen. De humor en spitsvondigheid bracht De Grood ook tot uitdrukking in de lay-out.⁴⁹

De eerste nummers was de redactie van *Vlugschrift* nog klein; naast de drie reeds genoemden maakten Theo Bovens en Wil Berben er deel van uit. Vanaf het vierde nummer werd deze redactie nog verder uitgebreid met drie nieuwe leden. In 1984 was er sprake van wisseling van de wacht. De mannen van het eerste uur, Hageman en De Grood, vonden het na twee jaar tijd om de fakkel over te dragen. De eerste lichting van de TFS begon aan haar doctoraalfase. De redactie van *Vlugschrift* vond het tijd aansluiting te zoeken bij deze nieuwe groep studenten in de personen van Jeroen van Oss en Joost Rosendaal, die bijna vijf jaar in de redactie bleven. Trouw aan het tijdschrift was vrij kenmerkend voor het vakgroeperiodiek. In de acht jaar dat het blad bestond, waren er 24 redactieleden, van wie er 16 twee jaar of langer in de redactie zaten. Wil Berben, Joost Sitskoorn, Frank Ruber en Jac. Biemans maakten ieder meer dan drie jaar deel uit van de redactie. Onbetwist recordhouder was staflid Hardy Beekelaar. Hij bleef van begin tot eind actief en nam aan vrijwel alle redactievergaderingen deel. Menigmaal nodigde hij de redactieleden en oud-redactieleden bij hem thuis te eten uit.

Het blad was vooral intern gericht. Zowel stafleden als studenten publiceerden met grote regelmaat hun onderzoekservaringen en bespiegelingen over de toekomst van het onderwijs (Onderwijsdag-II in 1985). Het overlijden van professor Jan Jozef Poelhekke en het vijfentwintig jaar ambtsjubileum van professor Mathieu Spiertz gaven aanleiding tot speciale nummers. *Vlugschrift* introduceerde de nieuwe hoogleraar Hugo de Schepper met een interview. Deze presenteerde zichzelf twee jaar later nog nadrukkelijker door zijn graffiticommentaar op een affiche van een door de GSV georganiseerde reis naar Brussel. Afwisselend waren deze in het Nederlands en het Frans gesteld. De van oorsprong Vlaamse hoogleraar ergerde zich aan de aankondiging 'Bruxelles' en schreef daarbij 'Dom domineert'. Voor *Vlugschrift* aanleiding om hem daarover opnieuw te interviewen. Een nieuwe columnist diende zich aan, de Comte de Chevrolet, die hierop weer satirisch commentaar leverde. Dit had weer een polemieek met De Schepper over de Belgische taalstrijd tot resultaat.⁵⁰

⁴⁹ *Vlugschrift* 1 (1982/83) – 2 (1983/84).

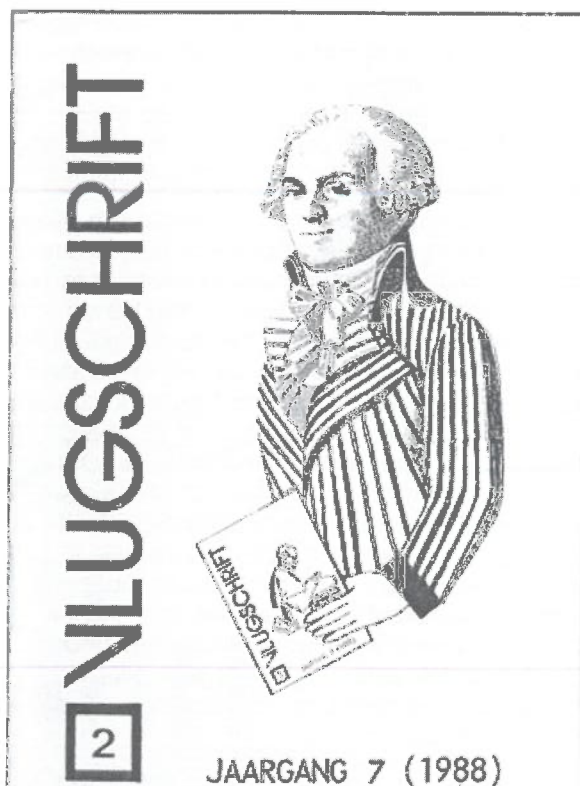
⁵⁰ *Vlugschrift* 2 (1983/84) nr. 5 (juni 1984) 15-18; 4 (1985/86) nr. 2/3 (februari 1986) 2-13; nr. 4 (mei 1986) 26-28; nr. 5 (juni 1986) 27-30; 5 (1986/87) nr. 1 (september 1986) 30-34; nr. 2 (december 1986) 27-28; zie ook de terugblik van István Bejczy elders in dit nummer.

De prijs van het vakgroepblad bedroeg aanvankelijk 75 cent per los nummer. Het nulnummer was zelfs maar een kwartje, mede dankzij de garantiesubsidie van de vakgroepstaf en het studentenoverleg. Geleidelijk steeg de prijs naar fl. 1,75. Vanaf het derde nummer konden de lezers zich ook abonneren: het bestaansrecht en de continuïteit leken verzekerd. De oplage schommelde in de eerste jaren rond de 110/120 exemplaren. Het streven om, zoals in de eerste jaargang, steeds zes nummers uit te brengen bleek te hoog gegrepen. Het aantal werd teruggebracht tot vijf, in sommige jaren zelfs vier waaronder een dubbelnummer. Landelijke bekendheid kreeg het tijdschrift door het themanummer dat in 1987 verspreid werd bij het congres '1787: De Nederlandse Revolutie?', dat door Nijmeegse studenten was georganiseerd.⁵¹ Wel week de omslag van dit nummer af van de sinds de derde jaargang gebruikelijke gimmick: een persoon uit de nieuwe tijd die het vorige nummer van het blad in zijn of haar hand bleek te hebben.

Met ingang van 1 januari 1988 vond de zoveelste herstructurering van de universitaire bestuursstructuur plaats. Na precies acht jaar hielden de afzonderlijke vakgroepen op te bestaan. Wat voorheen de sectie geschiedenis was, heette voortaan de vakgroep geschiedenis. De oude vakgroepen kregen de naam taakgroepen.⁵² Het voornaamste resultaat

⁵¹ *Vlugschrift* 6 (1987) nr. 1 (oktober 1987).

⁵² P. Rietbergen, 'Van oud naar nieuw op oud en nieuw', *Vlugschrift* 6 (1987/88) nr. 2 (december 1987) 10-13.

Vlugschrift, 7 (1988) 2.

van deze herstructurering: het terugdraaien van de inspraak door studenten. Er volgden geen studentenacties. De betrokkenheid bij het universitaire beleid was allang tanende. De bezuinigingspolitiek van de overheid noodzaakte de studenten vooral voor hun beurs op te komen. Zij konden zich de luxe van het democratiseren van het onderwijs niet meer veroorloven. Op de algemene ledenvergadering van de studenten Nieuwe Geschiedenis kwam nog maar een handvol studenten. Het teruglopende aantal studenten dat voor Nieuwe Geschiedenis koos en daarmee het afnemende aantal abonnees van *Vlugschrift*, alsmede de concurrentie van nieuwe bladen, deed de redactie tot de conclusie komen dat voortzetting 'op de huidige wijze [...] niet verantwoord lijkt'. In februari 1990 zocht de redactie contact met de redactie van *Verleden Tijd Schrift* en al spoedig kwamen de redacties, zoals hierna zal blijken, overeen te fuseren. In het laatste nummer, juni 1990, sloot Yvonne Bouw het traditionele 'Ten geleide' af met 'Tot weerziens in Verleden Tijdschrift'.⁵³ Dit weerzien bleek vooral in de jaargangnummering, die het nieuwe tijdschrift van het oude *Vlugschrift* overnam.

Verleden Tijd Schrift (1987-1990)

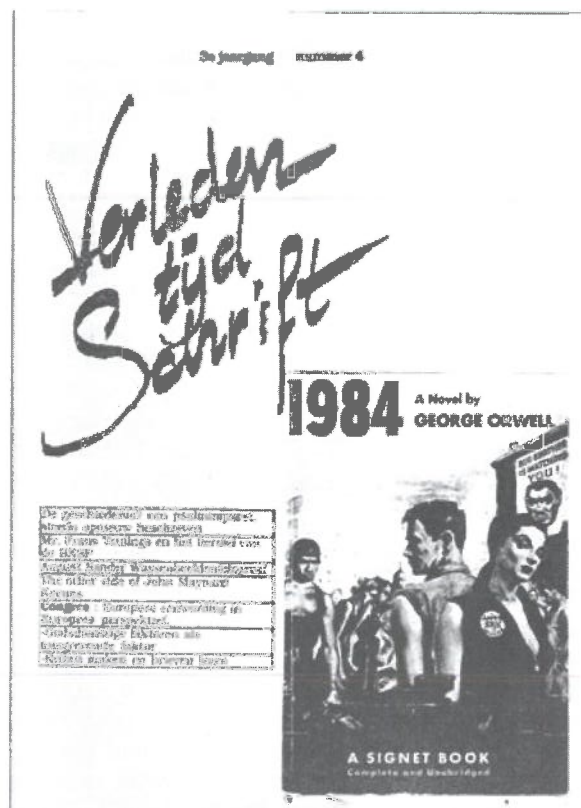
Na de vakgroepen Nieuwe na 1870 en Nieuwe vóór 1870 kwam Economische en Sociale Geschiedenis met een eigen periodiek. Het initiatief ging uit van de studenten Luuk Sengers en Jos Tonk. Professor Paul Klep omarmde het concept. In een jubelend en met enige tros geschreven voorwoord bij het eerste nummer liet hij weten: 'Het initiatief om een publicatie op touw te zetten om meer contact, meer informatie en meer discussie onder de ESG-ers tot stand te brengen is schitterend!'. Anders dan bij *Vlugschrift* bestond de redactie uitsluitend uit studenten. Het aandachtsgebied was naast sociale en economische geschiedenis ook dat van de vrouwengeschiedenis en de cultuur- en mentaliteitsgeschiedenis.⁵⁴

Het lijkt opmerkelijk dat de grootste afstudeerrichting uit de jaren zeventig en begin jaren tachtig nog geen eigen blad had. De oorzaak lag voor een deel in het bestaan van *HiStory* dat immers ook gericht was op de economische en sociale aspecten van de geschiedenis en een pleitbezorger was voor emancipatoire geschiedenis. In de redactie van *HiStory* zaten veel ESG-ers, maar het was altijd een blad voor de hele sectie geschiedenis geweest. Ten onrechte wordt het in dat opzicht aangezien voor een voorloper van *Verleden Tijd Schrift*.⁵⁵ Dit nieuwe periodiek wilde evenals voorbeeld *Vlugschrift* opereren tussen het studentenblad *H.in.T.* en het officieuze stafblad *Ex Tempore*. De

⁵³ *Vlugschrift* 8 (1989/90) nr. 3, 20; nr. 4/5, 1.

⁵⁴ P. Oomen en L. Timmermans, 'De geschiedenis van het Verleden Tijdschrift', *Verleden Tijd Schrift* 16 (1997/98) nr. 3, 64-69.

⁵⁵ Dit dus in tegenstelling tot de beweringen van Melchior de Groot: L. Timmermans en M. Huigens, 'Vlugschrift: hart van de vakgroep. Grazen aan de randen van de wei', *Verleden Tijd Schrift* 16 (1997/98) nr. 3, 70-74.

Verleden Tijd Schrift, 3 (1989) 4.

delijk profileerde het tijdschrift zich steeds meer. In de eerste nummers stond vooral het concept van de mentaliteitsgeschiedenis centraal. Daarnaast bevatte de nummers informatie over de vakgroep en was er aandacht voor verbeteren van beroepsperspectieven door stages of studie in het buitenland. Meer dan bij *Vlugschrift* verschenen er uitgebreide artikelen van de hand van studenten, vaak gebaseerd op hun doctoraalscriptie. Vanaf mei 1989 stelde de redactie het tijdschrift open voor bijdragen van studenten die gekozen hadden voor Nieuwste Geschiedenis. De *Mededelingen* van deze vakgroep waren immers vooral bestemd voor stafleden en wetenschappelijke collega's. Een student van Nieuwste, Jeroen van den Eijnde, trad tot de redactie toe.⁵⁶ Behalve gebruikelijke items als boekbesprekingen, een lijst van afgestudeerden en besprekingen van tentoonstellingen, kende het blad ook nog twee minder gebruikelijke terugkerende rubrieken: de 'moderne wereld', over de uitvinding en geschiedenis van gebruiksvoorwerpen als potlood,

vakgroepgerichte band viel op, zeker omdat de ophefing van de kleine, in zekere zin autonome vakgroepen juist was aangekondigd. Toch was het geenszins een achterhoedegevecht. De vernieuwende trends in de sociale geschiedenis namen een belangrijke plaats in.

Anton van Gerwen en Carlo Willemse versterkten vanaf het tweede nummer de redactie, van wie eerstgenoemde zich manifesteerde als een sterke werver van abonnees en schrijvers. Inhou-

wasmachine, lucifer en scheermes, en 'Kleio in de ramsj', met tips voor de minder draagkrachtige boekverslinder.

In rap tempo vernieuwde *Verleden Tijd Schrift*. Met ingang van de vierde jaargang verving een blad met een kleinere en meer handzame grootte, voorzien van een glossy omslag, de traditionele gekopieerde versie op A4-formaat. Dankzij een actief advertentiebeleid had het blad een goede financiële armslag. Bovendien verscheen er een ledenwervingsfolder met een tekening van de veelbelovende studenttekenaars Mark Retera (Dirkjan). De redactieomvang was inmiddels gegroeid tot elf leden, van wie met name Gerard Mentjox en Clemens Vollenbergh lang aan het tijdschrift verbonden bleven. Laatstgenoemde maakte zich verdienstelijk als advertentiwerver. Begin 1990 liet de redactie weten in gesprek te zijn met *Vlugschrift* over een fusie. Hierdoor kon het succesvolle blad zijn basis verbreden.⁵⁷

Verleden Tijd Schrift (waarin opgenomen *Vlugschrift*) (1990-1998)

Het samengaan van de twee tijdschriften ging zonder veel problemen. Het nieuwe tijdschrift behield de naam van het jongste, bestverkopende van de twee, maar nam wel de nummering van het oudste tijdschrift over.⁵⁸ Voortaan was er vier maal per jaar een blad van en voor de studenten van de drie belangrijkste afstudeerrichtingen: Nieuwste, Nieuwste en ESG. Slechts drie redactieleden van *Vlugschrift* maakten de overstap, waarvan er twee pas bij de redactie van de laatste nummers betrokken waren. *Vlugschrift* lijkt te zijn opgeslokt door de grotere broer. Toch was er duidelijk sprake van een verbreding en een eigen inbreng van de oud-redactieleden van *Vlugschrift*. Meer dan bij het oude *Verleden Tijd Schrift* was er aandacht voor vakgroepaangelegenheden, let wel: de nieuwe vakgroep Geschiedenis. Het meer journalistieke aspect voegde zich nu bij de artikelen gebaseerd op scripties. Interviews en beschouwingen over studentenaangelegenheden zover deze de studie betroffen, vonden hun plaats in de kolommen van het 'nieuwe' tijdschrift. De ondertitel *waarin opgenomen Vlugschrift* bleef het blad drie jaar houden.⁵⁹

Voortaan maakten studenten van de gehele vakgroep Geschiedenis en IBW (Intellectuele Betrekkingen tussen de West-Europese landen in de Nieuwe Tijd), zoals de sectie nu heette, het tijdschrift. De tegenstellingen tussen studenten en staf, zoals die in de tijd van *HiStory* bestonden, waren allang verdwenen. Verschillende stafleden publiceer-

⁵⁶ *Verleden Tijd Schrift* 3 (1989) nr. 2 (mei 1989).

⁵⁷ *Verleden Tijd Schrift* 4 (1990) nr. 1 en 2. Zie ook de terugblikken van Vollebergh en De Grood elders in dit nummer.

⁵⁸ Hoewel het laatste nummer van *Vlugschrift* nummer 4/5 van de achtste jaargang was, werd het julinumnummer van het fusietijdschrift opnieuw het vijfde nummer van de achtste jaargang.

⁵⁹ *Verleden Tijd Schrift* waarin opgenomen *Vlugschrift* 8 (1990) nr. 5 – 11 (1993) nr. 1.

den in het *VTS*, zoals het blad werd afgekort. Met ingang van 11 maart 1992 kreeg het tijdschrift een rechtsjuridische persoonlijkheid in de vorm van een stichting, in wier bestuur naast de inmiddels afgestudeerde Anton van Gerwen, een geschiedenisstudent en als stafid, oud-*Vlugschrift*-redactielid Beekelaar plaatsnamen.⁶⁰ Het bestuur ging vooral zorg dragen voor de zakelijke en technische aangelegenheden.

Ondanks de nieuwe bestuursstructuur, mooie artikelen en een goed bemande redactie kwam het tijdschrift toch in de problemen. Begin 1993 'deugde er van de organisatie niets meer en had [het] er alle schijn van dat we er aan onderdoor zouden gaan'. De redactieleden zagen al snel in dat het blad 'te veel kwaliteit bezat om het een stille dood te laten sterven'. Gezamenlijke inspanning zorgde ervoor dat er een sterker product, een betere taakverdeling en meer abonnees kwamen. Slechts anderhalf jaar later waren er opnieuw problemen. De financiële administratie bleek minder rooskleurig en de redactie leek te verslappen: zo 'worden vergaderingen niet of nauwelijks meer bezocht' en 'ligt de lay-out in handen van één persoon'.⁶¹ Een succesvolle werving van nieuwe redactieleden bracht nieuw elan.

Vaste rubrieken vormden een belangrijke basis voor het blad. In 'Ergens in ...' werd een bepaalde plaats uit historisch perspectief benaderd. 'Uit de kunst' was de kunsthistorische rubriek en in de 'Oogst van een eeuw' besprak een gastauteur een boeken top vijf, een formule die na de latere fusie met *Ex Tempore* bleef bestaan. Een heuse polemiek veroorzaakte een artikel waarin de secretaris van de Delahayestichting betoogde dat historici het vroegmiddeleeuwse Nijmegen verwarren met Noyon. Vanuit wetenschappelijk oogpunt was deze stelling al in de jaren tachtig onder vuur genomen door de toen in Nijmegen werkende mediëvist Piet Leupen. Anno 1995 deed het de gemoederen toch weer zinderen.

Eind 1997 vond er wederom een verjonging van de redactie plaats. Onder de nieuwe redactieleden bevond zich Pepijn Oomen, die vele jaren aan het blad verbonden bleef. Theo Engelen, die zijn sporen bij *Ex Tempore* had verdiend, volgde stafid Beekelaar op in het bestuur. Nog explicieter afficheerde *VTS* zich als 'een initiatief van jonge historici' en 'het historisch periodiek voor scriptieartikelen'. De nieuwe redactie veranderde de titel en legde de nadruk op de afkorting. Het blad kreeg de pretentieuze ondertitel *hét Nijmeegs historisch periodiek*.⁶² Deze laatste toevoeging was een sneer richting *Ex Tempore*. Het bleek een laatste stuip trekking. *Verleden Tijd Schrift* moest het voor de artikelen vooral hebben van haar eigen redacteurs. Veel afstudeerders namen niet de moeite om op basis van hun scriptie een bijdrage te schrijven en aan

⁶⁰ *Verleden Tijd Schrift* waarin opgenomen *Vlugschrift* 10 (1992) nr. 2 (april 1992) 4.

⁶¹ Brief D. Essing, secretaris/penningmeester *VTS*, aan redactie- en medebestuurleden, Nijmegen ca 17 juli 1994.

⁶² *Verleden Tijd Schrift* 15 (1997) nr. 4.

VTS aan te bieden. Met een afnemend lezerspubliek was versnippering hiervan over meerdere bladen niet wenselijk. Hoofdredacteur Edo van Heugten vertrok en zijn opvolger Marc Scheenen leidde de onvermijdelijke fusie met *Ex Tempore*. Dit was de enige mogelijkheid om 'één sterk Nijmeegs periodiek' te kunnen presenteren met 'een groter lezerspubliek en gevarieerder aanbod'.⁶³

In april 1999 viel de laatste *VTS* op de mat in een envelop met het eerste nummer van het nieuwe fusie-tijdschrift *Ex Tempore • Verleden*

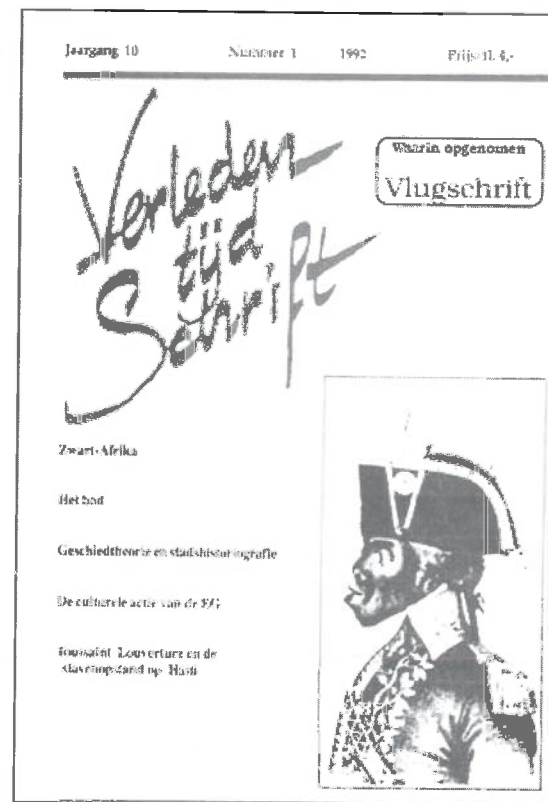
Tijdschrift Nijmegen. Het was een dik nummer met de gebruikelijke artikelen en rubrieken, maar ook met terugblikken op de geschiedenis van het blad en een index.⁶⁴ Het *VTS* had zich aanvankelijk snel ontwikkeld tot een blad van en voor studenten geschiedenis. Nieuws over de studie, zoals in *Vlugschrift*, kwam na de eerste jaren niet of nauwelijks meer voor. Wel waren er beschouwingen over het karakter en de toekomst van het vak. Het was een soort proeftuin voor beginnende historici. De zwakke financiële basis betekende uiteindelijk het einde voor het blad.

Ex Tempore (1981-1998)

Geheel in de geest van de jaren zeventig was er in de sectie geschiedenis rond 1980 een 'commissie ter bevordering van het "welzijn" der studenten' actief. Deze meende dat de uitgave van een 'sectie-periodiek'

⁶³ *Verleden Tijd Schrift* 16 (1998) nr. 2, 2

⁶⁴ *Verleden Tijd Schrift* 16 (1998) nr. 3; deze verscheen april 1999.

Verleden Tijd Schrift (waarin opgenomen *Vlugschrift*), 10 (1992) 1.

hieraan een belangrijke bijdrage kon leveren. Het sectiebestuur formeerde een adviesgroep, die op haar beurt een voorlopige redactie bijeenbracht. In september 1981 kon aldus het eerste nummer verschijnen van *Ex Tempore*. *Periodiek voor de studierichting geschiedenis van de K.U. Nijmegen*. De naam, bedacht door toenmalig docent Oude Geschiedenis Anton van Hooff, betekende enerzijds 'uit de tijd', zonder de negatieve connotatie van verouderd, maar had ook de waarde van 'naar de gelegenheid ingeeft, voor de vuist weg, improviserend'. Dit laatste, zo betoogde de redactie kon als een 'verontschuldiging voor eventueel uitglipen door goedwillende auteurs' worden opgevat; het was immers maar een uitlating 'ex tempore'.

Doel van het nieuwe tijdschrift was 'de uitwisseling van geschiedkundige informatie en opvattingen binnen de studierichting geschiedenis te bevorderen' en zo, wellicht, van een 'gelegenheidsgetimmerde tot een hecht platform waarop studenten, docenten en andere geïnteresseerden in onderwijs en onderzoek van de geschiedenis te Nijmegen en elders zich kunnen uitleven in het aanbieden van zinvolle publiciteit'. Voorlopig beoogde de redactie vier keer per jaar te verschijnen.⁶⁵

Anders dan de andere bladen bestond de redactie uit ongeveer evenveel studenten (3) als stafleden (4). Vanuit de staf waren er vertegenwoordigers van Middeleeuwen (Mayke de Jong), Nieuwe Geschiedenis (Toon Janssen), Economische en Sociale Geschiedenis (Theo Engelen) en Filosofie van de Geschiedenis (Jan van der Dussen). De redactie bleef met de

Ex Tempore, 5 (1986) 2.

⁶⁵ 'Ten geleide', *Ex Tempore* 1 (1981/82) nr. 1 (september 1981) 1-2.

studentleden Jules Beneken en Alex Plantaz de eerste vijf jaar praktisch ongewijzigd. Theo Engelen was in het eerste nummer met een interview als studieadviseur en een eigen artikel prominent aanwezig. Na twee jaar volgde Peter Rietbergen hem op als redactiesecretaris. Hij toonde zich een van de ijverigste contribuanten aan het tijdschrift.

Mede dankzij contactpersonen in iedere vakgroep kon *Ex Tempore* een breed beeld geven van de activiteiten van de sectie. Met nadruk stelde de redactie in het tweede nummer dat de artikelen voor verantwoording van de auteur vielen. De taak van de redactie was het redigeren en technisch afwerken van de bijdrage. Artikelen, boekbesprekingen en de kroniek waren de belangrijkste ingrediënten van het nieuwe blad. Ieder werd opgeroepen goede samenvattingen van scripties, referaten of werkstukken in te leveren. Met een dubbelnummer kon na het eerste jaar de redactie tevreden constateren dat het blad zijn bestaansrecht had bewezen. Het aantal abonnees groeide gestaag. Naast een enkele student waren het vooral de stafleden die het tijdschrift als medium voor hun pennenvrucht zagen.⁶⁶

Met de tevredenheid over het succes kreeg het tijdschrift een lichte zelfingenomenheid, zoals het in een advertentie tot het werven van abonnees liet blijken: 'U ziet het, de tijd is niet ver meer dat bijdragen uit *Ex Tempore* op literatuurlijsten zullen verschijnen'.⁶⁷ In het derde jaar verscheen al een lustrumnummer, van de universiteit wel te verstaan. Het zestigjarige bestaan van de universiteit werd aangegrepen om niet alleen een terugblik op de studie geschiedenis te geven, maar vooral ook een toekomstbeeld van de verschillende vakgroepen.⁶⁸ Toen de redactie twee jaar later docenten en studenten benaderde om een oordeel te geven over de studierichting geschiedenis, was de respons echter zeer mager en moest worden afgezien van een voorgenomen themanummer.⁶⁹ Was het de studie- en werkdruk die de meesten van hun commentaar weerhield? Of hadden zij geen interesse een bijdrage te leveren aan het sectieperiodiek?

Onder studenten was de beeldvorming over het tijdschrift in het midden van de jaren tachtig negatief: 'Nogal traditioneel van opzet en nou niet bepaald een schoolvoorbeeld van wat mogelijk zou moeten zijn. Maar toch is het goed dat er redacties zijn, die tegen beter weten in of met de blindheid der bezetenen er nog iets van proberen te maken', zo luidde het harde oordeel van *Vlugschrift*-columnist Grim in 1984 over *Ex Tempore*.⁷⁰ Mogelijk dat dergelijke kritiek aanleiding was voor een aanpassing van het tijdschrift. Er diende meer aansluiting te worden gezocht bij de studenten. Met ingang van de nieuwe jaargang (november

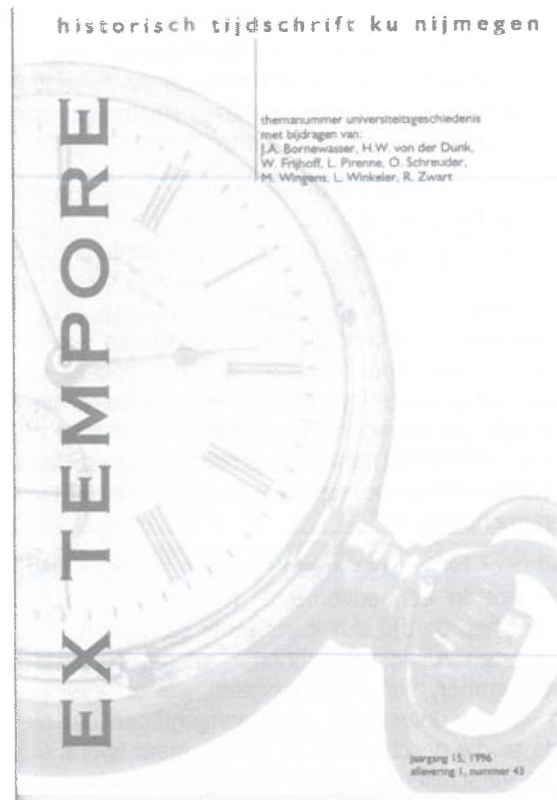
⁶⁶ *Ex Tempore* 1 (1981/82).

⁶⁷ *KU Nieuws* (10 november 1982).

⁶⁸ *Ex Tempore* 3 (1983/84) nr. 1/2 (oktober 1983).

⁶⁹ *Ex Tempore* 4 (1984/85) nr. 3/4 (juli 1985).

⁷⁰ Grim, 'Elegie', 35.

Ex Tempore, 15 (1996) 1.

blijkt uit het grote aantal bijdragen van deze zijde en de artikelen gebaseerd op afstudeerscripties. De nieuwe koers zorgde dat het *H.in.T.* het tijdschrift in 1990 aanpreekt als 'zeker een lezenswaardig blad'.⁷¹

Dankzij een subsidie van de Stichting Nijmeegs Universiteits Fonds (SNUF) vond met ingang van de achtste jaargang een vernieuwing van de lay-out plaats. Een groter formaat en een nieuwe omslag waren het resultaat. Bij het vertrek van wetenschappelijk medewerker A.E.M. Janssen, die vanaf de oprichting trouw en met enthousiasme acht jaar zich had ingezet voor het tijdschrift, stelde de redactie tevreden vast dat *Ex Tempore* na een aantal mindere jaren nu een bloeiperiode doormaakte.⁷² Het blad bleef zich vernieuwen en introduceerde kort daarop een nieuwe ondertitel: *Ex Tempore. Historisch Tijdschrift KU Nijmegen*. Daarnaast kwam er een columnist (Hans Righart), een rubriek 'signalement' met korte boekbesprekingen en een jaarlijks themanummer.⁷³ Het succes

1986) kwamen er vier nieuwe student-leden in de redactie, hetgeen zorgde voor een evenwichtige 4-4 verdeling. Bovendien kwam in plaats van een vast staflid een promovendus (aio) de redactie versterken. Deze verschuiving zette enige jaren later door, zodat er in 1989 zelfs meer studenten dan stafleden in de redactie zaten. In het tijdschrift lag de nadruk op inhoudelijke artikelen en boekbesprekingen en niet op reisverslagen en beschouwingen over de inrichting van de studie. Dit vergrootte de betrokkenheid van studenten, zoals

bleek al spoedig in de omvang: die steeg van 212 in 1989/90 naar 340 pagina's in 1990/91.

De concurrentie op de markt van geschikte studentredacteurs deed zich, met een dalend studentental, steeds meer gevoelen. Vanaf 1993 sloeg de balans tussen stafleden en studenten in de redactie van *Ex Tempore* weer door naar de zijde van de staf. Vijf jaar later waren er zelfs zes medewerkers tegenover twee studenten. Het blad kreeg de naam vooral een stafperiodiek te zijn. De redactie moest dan ook constateren dat er 'bij onze studenten – toch een belangrijke doelgroep – een zekere drempelvrees ten aanzien van dit blad is'. In de zomer van 1998 begon zij daarom gesprekken met 'zusterblad' *Verleden Tijd Schrift* om te onderzoeken of het mogelijk was te komen tot de uitgave van één blad. Na moeizame onderhandelingen, waarbij vooral de studenten bang waren te worden opgeslokt en hun eigen succesvolle tijdschrift *VTS* niet meer te herkennen in de toekomst, kwam het tot een fusieakkoord. 'Door twee voormalige concurrenten samen te voegen, hopen we niet alleen onze lezerskring te vergroten maar ook de kwaliteitsproductie voor de toekomst veilig te stellen', zo deelde de redactie de lezers in het laatste, 51^e nummer van *Ex Tempore. Historische tijdschrift KU Nijmegen* mee.⁷⁴

Ex Tempore · Verleden Tijdschrift (1999-heden)

'Een nieuwe lente...' met deze woorden werd de geboorte van het nieuwe tijdschrift *Ex Tempore · Verleden Tijdschrift Nijmegen* (kortweg *ET•VT*) aan de wereld kond gedaan.⁷⁵ Om duidelijk te maken dat het een gelijkwaardige samengaan was, werd de jaargangnummering in het eerste jaar van beide tijdschriften voortgezet: jaargang 17/18. Het was slechts eenmalig, vanaf 2000 begon de negentiende editie. Het begin van de jaargang was niet meer het academisch jaar, maar het kalenderjaar. Doordat beide redacties, op een paar terugtrekkende leden na, samengingen, ontstond er een vijftienhoofdige redactie, waarvan slechts een derde staflid was. Evenals *VTS* kreeg het tijdschrift naast een redactie ook een bestuur. Er kwam een nieuwe rubriek 'Lettres Provinciales' met het nieuws van de vakgroep. Bij *Ex Tempore* was de kroniek, die hiermee te vergelijken viel, verdwenen, toen *VTS* begon met nieuws over de afdeling geschiedenis en lijsten van afgestudeerden. Vanaf het tweede nummer is in de artikelen duidelijk de sterke inbreng van studenten merkbaar. De grote redactieraad, die schommelde tussen de elf en zeventien leden, voerde al snel een geheel eigen redactiepraktijk in. Elk nummer kreeg een eigen kernredactie van vier of vijf leden. Dankzij een stage kreeg

⁷¹ M. van Deursen, 'Ex tempore', *H.in.T.* 7 (1990/91) nr. 1 (februari 1990); op de kaft staat het jaargangnummer abusievelijk op 6.

⁷² *Ex Tempore* 8 (1989/90) nr. 1, 1; nr. 3, 132.

⁷³ *Ex Tempore* 9 (1990/91) nr. 1, 1.

⁷⁴ A. van de Sande, 'Met blijdschap geven wij u kennis...', *Ex Tempore* 17 (1998/99) nr. 3, 159-160.

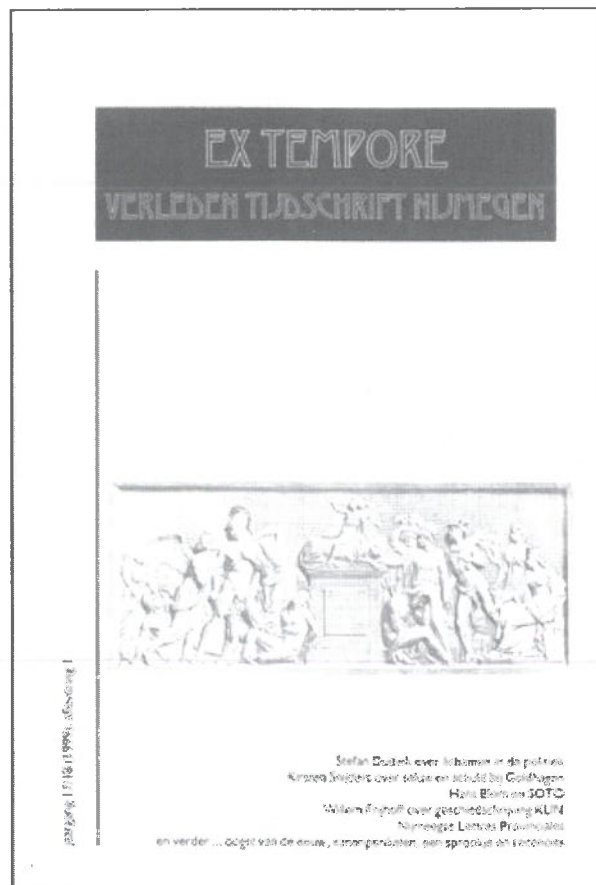
⁷⁵ A. van de Sande, 'Een nieuwe lente...', *ET-VT* 17/18 (1999) nr. 1, 2.

het tijdschrift in 2002 een eigen hoofdredacteur, Froukje van Dooren. Gelijk met haar aantreden werd ook de organisatiestructuur verhelderd. Op voorstel van redactielid Edwin van Meerkerk werd de tijdschriftredactie een vereniging waarvan bestuur en redactieraad de leden vormen. Het bestuur ging zorgdragen voor de financiën, de afspraken met de drukker en de publiciteit. Ton van de Sande, tien jaar lid van de redactie, werd de eerste

voorzitter. De doelstelling van het tijdschrift luidde: 'door middel van wetenschappelijke essays, vakinhoudelijke rubrieken en recensies informatie te verschaffen over het historisch bedrijf aan de KUN, over geschiedbeoefening die met Nijmegen verband houdt en over actuele historische vraagstukken in het algemeen'. In het bijzonder wilde het blad toch ook 'een forum zijn voor de Nijmeegse historische gemeenschap'.⁷⁶

Nadat in 2001 er een eigen website in de lucht was gegaan, kreeg het blad het jaar daarop een nieuw uiterlijk: het formaat werd meer vierkant en het kreeg een eigen logo: *ET•VT* geschreven alsof het een Romeinse inscriptie was. Uit financiële overwegingen moest na twee jaar weer teruggedaan worden op het oude formaat.

⁷⁶ *ET-VT* 21 (2002) nr. 1, colofon.

Ex Tempore • Verleden Tijdschrift, 17/18 (1999) 1.

De redactie van *ET•VT*, juni 2003; Staand v.l.n.r. Jasper Loots, Carla Hoetink, Rune Meerman, Marloes Hülken, Froukje van Dooren, Matthijs Braat en Anton van de Sande; knielend v.l.n.r.: Kees Ribbens, Gerda de Kleijn, Erik Goosmann, Marianne Heyde en Joost Rosendaal; liggend: Marloes Schoonheim en Jasmijn Bovendeert.

Tegenwoordig is de band met de Nijmeegse historische gemeenschap groot. Studenten en stafleden zitten samen in de redactie. De hoogleraren onder de staf vormen een Comité van Aanbeveling en vanaf 2004 is *ET•VT* formeel het tijdschrift van de afdeling geschiedenis. De bijdragen komen zowel van studenten als medewerkers. Zoals steeds in de loop van de historie van de Nijmeegse geschiedenisbladen vindt er vernieuwing plaats. In het jaar van het zilveren jubileum zullen nieuwe rubrieken hun intrede in het tijdschrift doen.

Balans

Als we een balans opmaken van de ontwikkeling van de geschiedenis-tijdschriften die aan de universiteit van Nijmegen zijn verschenen, wat kunnen we dan concluderen? Wat kunnen we zeggen als deze bladen een afspiegeling zijn van de generaties studenten geschiedenis?

Voor wat de tijdschriften betreft zijn er een paar belangrijke tendensen te constateren. Vanaf de *Oprechte Kringsche Courant* (1968) tot ongeveer 1985 (*H.in.T.*) kenmerkten de tijdschriften zich door actiegerichtheid. Student en docent stonden tegenover elkaar. Studenten wensten inspraak in de inrichting van hun studie en de benoeming van medewerkers. Vanaf 1980 begon op kleine schaal samenwerking tussen

beide groepen en individuen (Beekelaar, Engelen), vooral op vakgroep-niveau. Er ontstond steeds meer contact, maar het bleven gescheiden werelden. Pas met de fusie van *Ex Tempore* en *VTS* kwam het tot een samenwerking op basis van redactionele gelijkheid, een band die begin jaren zeventig ondanks alle democratisering nog ondenkbaar was.

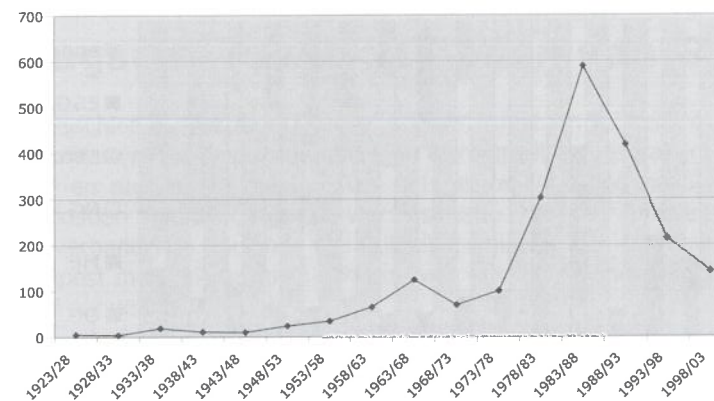
Een belangrijke constante was steeds dat de tijdschriften een goede proeftuin vormden voor de journalistiek geïnteresseerde studenten. Deze interesse ging overigens verder dan alleen de eigen studiegerichte bladen. Al in de jaren vijftig waren geschiedenisstudenten betrokken bij het onafhankelijke *Nijmeegs Universiteits Blad* (*NUB*). In de jaren zeventig riep de redactie van *HiStory* haar lezers op om zich toch vooral op dit links-kritische tijdschrift te abonneren. Het initiatief tot de *Nijmeegse Stadskrant* kwam voort uit de Nijmeegse geschiedenisstudentengelederen. In de 'opvolger' van het *NUB*, het onafhankelijke universiteitstijdschrift *Algemeen Nijmeegs Studentenblad* (*ANS*), maken al sinds jaren studenten geschiedenis deel uit van de redactie of zijn zij auteur van artikelen en tekeningen.

De verschillende generaties studenten zijn niet strikt opeenvolgend, maar lopen in elkaar over. Om deze te benoemen zijn generalisaties onvermijdelijk. Niet iedereen is onder één noemer te plaatsten.

De eerste generatie is die van vóór de tijdschriften: de corporale student. Tot 1970 was iedere student lid van Carolus Magnus. Het aantal studenten was nog niet talrijk en iedereen kende elkaar. Communicatie liep vooral via persoonlijk contact. Vanaf 1965 steeg het aantal studenten. De babyboomers dienden zich aan. Deze generatie was zelfbewust en tegen de gevestigde autoriteiten. Ze eiste inspraak in het universitaire bestuur. Na de democratisering richtte zij zich vooral op de maatschappij. In plaats van de katholieke traditie kwamen politiek-radicalen ideologieën. De behoefte deze kenbaar te maken aan grote groepen zorgden ervoor dat de eerste Nijmeegse historische tijdschriften ontstonden: de *OKC* en de *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis*. De generatie actievoerende studenten begon met democratisering, richtte zich vervolgens op de buitenwereld (emancipatoire geschiedschrijving en links politiek activisme) en rond 1980 vooral op het behoud van verworven rechten (beurzen). Dit activisme liep tot eind jaren tachtig.

Na de Corporale Generatie en de Actie Generatie diende zich rond 1980 een nieuwe generatie studenten aan, die ik zal typeren als de Nieuwe Generatie. Zij groeiden op met bezuinigingen en de langzame afbouw van de universitaire democratie. De achtereenvolgende ministers van onderwijs kondigden allerlei maatregelen af om de studieduur en de kosten te beperken. Zij zetten zich af tegen de babyboomers, die in de arbeidsmarkt de meeste posities ingenomen hadden en deze voor lange tijd zouden bezetten. Omgekeerd verweet de Actie Generatie hen passivi-

Grafiek 1: Aantal afgestudeerden geschiedenis KUN, 1923-2003

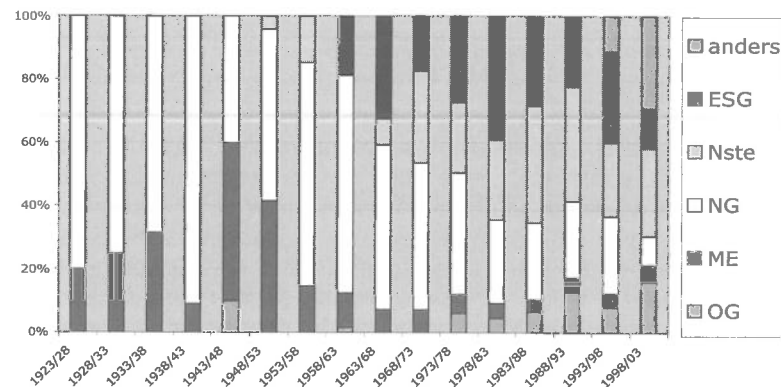
Bron voor de periode 1923-1983: P.M. Luykx, 'Nieuwste geschiedenis te Nijmegen. Een eerste verkenning', *Ex Tempore* 3 (1983) nr. 1-2, 25; de gegevens voor de periode 1983-2003 zijn bij benadering want gebaseerd op de vermelding van afgestudeerden in *VTS* en *ET-VT*.

teit en makheid. De actiebereidheid nam in sterke mate af; de betekenis van ideologieën leek te verdwijnen, katholicisme en marxisme verloren hun aantrekkingskracht. Vooral na de val van de muur (1989) en tijdens de paarse kabinetten verdween de oude links-rechts tegenstelling. De onderlinge groepssolidariteit binnen de Nieuwe Generatie was groot. Dit resulteerde in allerlei clubjes die hun eigen tijdschriften gingen uitgeven. Rond 1989 waren er liefst vier Nijmeegse geschiedenisbladen waarin studenten actief waren, totdat in de jaren negentig het teruglopende aantal studenten noodzaakte tot fusies.

Hoewel duidelijk is dat er vanaf ongeveer het jaar 2000 weer een nieuwe generatie geschiedenisstudenten is aangetreden, is het moeilijk deze nu al te benoemen. Toch zal ik een poging wagen. De Zappgeneratie is tijdens haar middelbareschooltijd geconfronteerd met allerlei onderwijsvernieuwingen (studiehuis, Tweede fase). Terwijl bij de Nieuwe Generatie de computer langzaam binnendrong, is dit voor de huidige generatie een vanzelfsprekendheid. Door nieuwe media als internet worden ze overspoeld met grote hoeveelheden informatie. Zoals ze zappend langs de vele televisiezenders gaan, zo zappen ze tijdens hun studie: ze blijven hangen zolang ze geïnteresseerd zijn en er iets voor hun persoonlijke ontwikkeling uit kunnen halen. Ze zijn meer pragmatisch en individueel gericht. Voor de geschiedenistijdschriften zal dit een uitdaging opleveren.

Naast de generatiementaliteit zijn er nog twee factoren die de ontwikkeling van de Nijmeegse geschiedenistijdschriften in belangrijke mate hebben beïnvloed: de technische ontwikkeling en de markt. Dankzij de technische ontwikkeling van stencilmachine, via kopieerapparaat naar computer werd het eenvoudiger en goedkoper om een tijdschrift te

Grafiek 2: Procentuele verdeling afgestudeerden per richting, 1923-2003

Bron: zie grafiek 1. Afkortingen: OG = Oude Geschiedenis; ME = Middeleeuwen; NG = Nieuwe Geschiedenis (voorheen Nieuwe vóór 1870); Nste = Nieuwste Geschiedenis (voorheen Nieuwe Geschiedenis na 1870); ESG = Economische en Sociale Geschiedenis (voorheen Sociale en Economische Geschiedenis); Anders = Vrouwengeschiedenis, Geschiedenis Nederlands Katholicisme, Cultuur en Mentaliteitsgeschiedenis en Expansiegeschiedenis. In de laatste periode zijn afgestudeerden bij Cultuurgeschiedenis opgeteld bij Nieuwe en afgestudeerden Politieke Geschiedenis bij Nieuwste.

produceren en kreeg het een professionelere uitstraling. Prittstift en schaar zijn allang verleden tijd en internet biedt nieuwe perspectieven. Binnen de huidige redactie van *ET•VT* wordt dan ook al gedacht aan een elektronisch bijblad op het net.

Uiteindelijk is natuurlijk de markt van kopers en lezers de belangrijkste factor in het uitgeven van een tijdschrift. Dankzij de enorme groei van het aantal studenten in de jaren zeventig en tachtig waren er veel studenten die een geschiedenisblad aanschafte en konden er dus ook vier naast elkaar bestaan. De krimp in de jaren negentig deed zich gevoelen en reduceerde het aantal bladen. Het dieptepunt werd in 1998 bereikt toen slechts een veertigtal eerstejaars zich aandienden. De laatste jaren wordt record na record gebroken en zijn er dit jaar meer dan 150 eerstejaars. Ligt er voor de Nijmeegse geschiedenisbladen een nieuwe bloeiperiode in het verschiet?

*Joost Rosendaal (1963) studeerde van 1982 tot 1988 Nieuwe Geschiedenis aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en vervolgens als laureaat van de Prix de Paris aan de EHESS en Paris I-Sorbonne. Sinds 2001 universitaire docent geschiedenis aan de Nijmeegse universiteit. In 2003 promoveerde hij op Bataven! Nederlandse vluchtelingen in Frankrijk, 1787-1795. Van 1984 tot 1989 zat hij in de redactie van *Vlugschrift*. Sedert 2003 is hij redacteur en bestuursvoorzitter van *ET•VT*.*

Melchior de Grood en Maarten Hageman

Vlugschrift; uit de dagen van Grimm

Misschien is het idee voor *Vlugschrift* ontstaan in een rokerig café, waar we tot diep in de nacht de wereldpolitiek bespraken. Veel bier, shag en muziek. In die tijd was het persoonlijke nog politiek, dus we schakelden moeiteloos van de wereldsituatie over naar onze eigen studie. Het verband was voor ons wel duidelijk: onvrede. Of, positiever gezegd: er moest meer uit te halen zijn dan wat ons in het onderwijsprogramma werd aangeboden.

Achteraf zullen historici misschien oordelen dat *Vlugschrift* een typisch product was van een overgangperiode. De revolutionaire jaren zestig en zeventig waren wel zo'n beetje voorbij en de studenteninspraak was intussen alweer afgebrokkeld, zo niet afgebroken. De Sectieraad, waarin studenten evenveel zetels als 'de staf' bezetten, moest plaats gaan maken voor vakgroepbesturen (in ons geval: Nieuwe Geschiedenis vóór 1870) waarin we weliswaar gezellig mochten aanschuiven, maar waar nog maar nauwelijks sprake was van zeggenschap over het onderwijs en onderzoek. Er vielen nog werelden te winnen.

Voor inspraak bood de wet dus nog maar weinig ruimte, maar we besloten ons daar weinig van aan te trekken. Dan maar zelf de nodige initiatieven genomen. Eerst organiseerden we in april 1982 een Onderwijsdag, om vervolgens met tal van plannen te komen om de betrokkenheid van studenten bij de vakgroep te vergroten. Een activiteitencommissie, een studentenoverleg, voorstellen voor een geheel nieuwe opzet van werkcolleges en, ten slotte, een eigen vakgroepsperiodiek, *Vlugschrift*.

Maar, het was een overgangstijd. Van een confrontatie met de gevestigde orde was zeker geen sprake meer. Integendeel, veel activiteiten werden tezamen met stafleden opgezet. Ook was er veel aandacht voor contacten, uitwisseling en sociale activiteiten. Want zeggenschap over onderwijs en onderzoek was heel nuttig, maar het mocht ook best wel leuk zijn op de vakgroep.

Vlugschrift droeg alle sporen van deze overwegingen. Een 'gemengde' redactie, met namens de staf Hardy Beekelaar, rubrieken met informatie over het onderwijs en onderzoek van de vakgroep, veel aandacht voor sociale activiteiten en, want het bloed kroop toch waar het niet gaan kon, kritische bijdragen over het vakgroepbeleid. Leuk was dat tal van mensen, met zeer uiteenlopende ideeën en achtergronden meewerkten. Dat was zeker nieuw op de sectie Geschiedenis.

Nieuw was ook de aandacht voor de lay-out. Goede vormgeving en een prettige presentatie zouden de inhoud ten goede kunnen komen, zo dachten we: vandaag de dag een open deur, maar omstreeks 1980 zeer

bijzonder. Monnikenwerk is verzet om het voorkomen van *Vlugschrift* elke keer weer verrassend te laten zijn. Bergen illustraties zijn verknipt en verhaspeld. De potten met inkt en vellen afwrijfletters waren niet aan te slepen; de gedateerde fotokopieermachine maakte lange uren. Nee, dames en heren, niks desktop of digitaal bewerken, maar het Ware Werk met lijm en schaar. Wat dat betreft was het maakwerk echt van de oude stempel, net als de scripties en werkstukken die we schreven. Opmerkelijk hoe snel de ict-revolutie zich heeft voltrokken. Wat een gemak, wat een vooruitgang.

Kritiek was ook in *Vlugschrift* te vinden. De echte kritische studenten verbaasden zich over onze samenwerking: doorzagen we dan zelf niet dat de gevestigde orde ons via deze 'repressieve tolerantie' vakkundig inpakte? In kringen van de staf klonken ook bezwaren. *Vlugschrift* was wetenschappelijk gezien onder de maat en mocht zeker niet worden beschouwd als het officiële visitekaartje van de vakgroep. Trouwens, de eerste nummers vermeldden niet eens een fatsoenlijk jaartal, wat voor historici toch een doodzonde was. Wij vonden het allemaal wel best en hielden vast aan de uitgezette koers.

En dan was er nog Grimm, een column waarin de vakgroep mild maar beslist op de hak werd genomen. Grimm was de verwijzing naar de vermaarde Duitse gebroeders en verhalensprokkelaars. Gebroederlijk tikten wij diep in de nacht onze stukjes, schaterlachend of heftig discussiërend, om de volgende ochtend met veel zelfcensuur de tekst toch maar weer aan te passen. Kostelijke uren hebben we zo samen beleefd. En de nasmaak was zoet als er nog dagenlang over onze laatste bijdrage in en buiten de wandelgangen werd gesproken.

De liefde voor het vak, de passie voor het schrijven zijn gebleven. Enige jaren later werd ons gevraagd de *Vlugschrift*-formule voor de vereniging Numaga toe te passen. Zo ontstond het *Nijmeegs Katern*, een laagdrempelig periodiek voor de geschiedenis van Nijmegen, eveneens met veel aandacht voor actualiteit, discussie en activiteiten. De geschiedenis leek zich te herhalen; een blaadje als communicatief bindmiddel. *Nijmeegs Katern* bestaat inmiddels 20 jaar; kleine blaadjes worden ten slotte groot. Ook daar zullen we weer een leuk feestje aan overhouden. Want het leven dient te worden gevierd, dus leve de jubilea. Een driewerf hoog!

Drs. Melchior de Grood (1955) en dr. Maarten Hageman (1958) behoorden in 1982 tot de oprichters van Vlugschrift. Samen schreven zij, tot hun afscheid in 1984, elke aflevering de column Grimm. De Grood bleef daarna nog een jaar actief als redacteur en vormgever.

Vandaag de dag werkt De Grood als docent Geschiedenis aan het Overbetuwe College (Bemmel) en is hij verder publicist en politiek actief voor de PvdA-Nijmegen. Hageman, in 2005 gepromoveerd op Het kwade exemplaar van Gelre. De stad Nijmegen, de Beeldenstorm en de Raad van

Beroerten, 1566-1568, is secretaris van Regio Rivierenland en voorzitter van de reünistenkring Geschiedenis ('dr. Huybers').

ET•VT 25

István Bejczy

Pierre-Emmanuel comte de Chevrolet: het mysterie bestendigd

In jaargang 1985-1986 van *Vlugschrift*, een van de voorlopers van ET•VT, staan enkele stukjes van de hand van Pierre-Emmanuel comte de Chevrolet.

De Chevrolet, een Waals edelman, stak in die stukjes de draak met het flamingantisme van Hugo de Schepper, destijds hoogleraar Nieuwe Geschiedenis.

De tijd waarin de stukjes verschenen, valt samen met de tijd waarin ik als jong studentje lid was van de redactie. Wellicht heeft hierdoor het gerucht kunnen postvatten dat ik de auteur van de stukjes ben. Na twintig jaar is dit gerucht nog altijd niet geweken. Het is zelfs voor de redactie van dit feestnummer de aanleiding geweest mij een bijdrage te vragen.

Eindelijk heb ik de kans het gerucht tegen te spreken.

Hoe heeft iemand ernstig kunnen menen dat ik achter het masker van de Chevrolet zou schuilgaan? De Chevrolet was een schalkse graaf die in zijn stukjes hoog van de toren blies. Ik daarentegen ben een nederige arbeider in de wijngaard des Heren. Mijn brood eet ik in het zweet mijns aanschijns. Bovendien kan ik niet leuk schrijven.

De Chevrolet had bovendien de onhebbelijke eigenschap gebruik te maken van zwakheden in de argumenten van zijn tegenstander. In nummer 4 van genoemde jaargang merkt hij bijvoorbeeld op dat de Vlaming zich volgens De Schepper bij de Walen laat achterstellen. Toch heeft de Vlaming volgens De Schepper 'een bredere kijk op de wereld en een meer nauwgezet rechtsgevoel' dan de Walen. Laat de Vlaming zich niettemin achterstellen, schrijft de Chevrolet, 'dan verdient hij ook niet beter'. Ik zou zoiets nooit hebben gezegd, want wee de mens door wie de ergernis komt.

Ook pakte de Chevrolet zijn tegenstander op zijn woordgebruik:

Eén opmerking [van De Schepper, IB] trekt in het bijzonder de aandacht: '...de neiging van de meeste Nederlanders om hun lamentabele kennis van de Franse taal te camoufleren door de weinige Franse woordjes die ze machtig zijn, zo frequent mogelijk te gebruiken'. Wat verstaat De Schepper onder frequent? Drie keer in een zin?

Ook dit zou ik nooit doen, want aan het spreken in tongen herkent men de Geest.

De persoon van de graaf strookt evenmin met de mijne. In nummer 1 van jaargang 1986-1987 laat hij zich, gemaskerd en wel, interviewen in Hotel Belvoir. De interviewster omschrijft hem als sympathiek en galant (zo verwelkomt hij haar met een handkus en schenkt hij wijn van zijn eigen landgoed), terwijl ik alom bekend sta als een ongelikte beer.

Het belangrijkste argument ontleen ik echter aan het stuk dat Hugo de Schepper tegen de Chevrolet heeft geschreven. Die reactie, verschenen in nummer 5 van 1985-1986, opent als volgt:

Permettez-moi de m'élever à votre niveau et de vous adresser en votre langue véhiculaire (maternelle?). En effet vous faites semblant de préférer une langue parlée par des gens considérés plus chique [lees: chics, IB] et supérieurs (cfr. "Herrnvolk") [lees: Herrenvolk, IB]... Pour des gens pareils il vaut mieux d'être [lees: être, IB] turc ou marocain que d'être [lees: qu'être, IB] flamand.

Zou iemand zulke krachtige argumenten ontplooiën, alleen maar om een imaginaire tegenstander te treffen?

Laat me niet lachen. Het kan niet anders, of Pierre-Emmanuel comte de Chevrolet heeft echt bestaan.

Dr. István Bejczy (1965) studeerde Rechten (1983-1986) en Geschiedenis (1984-1989). In 1986 maakte hij deel uit van de redactie van Vlugschrift. Te Nijmegen promoveerde hij in 1994 op het proefschrift Pape Jansland en Utopia. De verbeelding van de beschaving van middeleeuwen en renaissance. Aan dezelfde universiteit leidt hij sinds 2001 het NWO-pionierproject A Genealogy of Morals: The Cardinal Virtues in the Middle Ages.

ET•VT 25

Jac. Biemans

Vlugschrift-herinneringen

Het is een bijzondere gewaarwording wanneer je, opgeleid als historicus, benaderd wordt om in je eigen geschiedenis te duiken. Dat gevoel bekreep me toen ik werd gevraagd wat herinneringen over mijn *Vlugschrift*-verleden aan de vergetelheid te ontrukken. Het is een confrontatie op twee vlakken: enerzijds het besef hierdoor onderdeel te hebben gevormd van een klein stukje Nijmeegse universiteits-geschiedenis en anderzijds het gevoel hoe ver die op zich toch vrij recente historie alweer op de achtergrond is geraakt. Gelukkig had ik als hulpmiddel alle jaargangen *Vlugschrift* waarin ik actief was geweest, die dan ook meteen een bron werden om herinneringen boven water te krijgen.

Met ingang van het februari-nummer van 1987 maakten mijn studievriend Emile Hezemans (met wie ik nog steeds contacten onderhoud) en ik onderdeel uit van de *Vlugschrift*-redactie. Deelname aan het tijdschrift was voor mij een manier om op een aangename wijze redactionele ervaring op te doen naast de studie en het wel en wee van de vakgroep waarvoor ik had gekozen van nabij te volgen. Het in principe vijf maal per jaar verschijnende tijdschrift van de toen nog zogeheten vakgroep Nieuwe Geschiedenis vóór 1870 bestond al vijf jaar. In de jaren dat ik mocht meewerken aan het blad voltrok zich de overgang van (elektronische) schrijfmachine naar computer. Vaste typiste Mariëtte Nelemans had kort tevoren de redactie verlaten en de typemachine van Emile kwam nu goed van pas, hoewel Mariëtte ook daarna nog regelmatig voor ons werkte! Werd er in de daaropvolgende jaargangen al enkele keren gebruik gemaakt van de lelijke letter van een matrixprinter, pas in de laatste jaargang van het zelfstandig bestaan van *Vlugschrift* (1989-1990) werd de overstap gemaakt naar een professionele laserprint. Maar de omslag en tot die computerslag ook veel van het binnenwerk, bleven een zaak van het betere knip-, plak- en afwrijfwerk....

Naast de technische vooruitgang was er ook een andere ontwikkeling, die echter in het nadeel van ons tijdschrift werkte. Het aantal studenten NG en, daarmee samenhangend, ook het aantal abonnees en de inkomsten liepen in die jaren terug. Aan de andere kant nam het aantal tijdschriften binnen de vakgroep Geschiedenis toe, met als gevolg enige 'concurrentie'. Vanuit de redacties van *Vlugschrift* en *Verleden Tijd Schrift* werd toenadering gezocht, hetgeen uiteindelijk leidde tot een opgaan van *Vlugschrift* in *VTS* in de loop van 1990. Een aantal redacteuren ging mee naar het nieuwe tijdschrift om de inbreng vanuit het oude *Vlugschrift* te waarborgen. Ik ging mij wijden aan de afronding van mijn studie.

Ik kijk terug op een interessante periode van mijn studie wanneer ik aan *Vlugschrift* denk: de discussies in de redactie, het vele typen, knippen en plakken dat soms avond- en nachtwerk werd, contacten met collega-redactieleden en anderen. Bijzondere herinneringen heb ik aan de jaarlijkse bijeenkomsten bij de familie Beekelaar thuis (de enige docent waar ik in die tijd in huis kwam), het bezoek van de redactie aan ons tot correspondent buitenland gebombardeerd redactielid Joost Rosendaal in Parijs (voorjaar 1989) en het interview dat redactielid Eugène Vercauteren en ik ruim een jaar eerder hadden met aio Gerard Rooijackers. Dat namen we op een cassetteband op, die we tijdens een lange avond op de studeerkamer van Eugène in de Roukensstraat uitwerkten tot een artikel. Dat betekende dus: afluisteren, stoppen, beoordelen en bediscussiëren (we waren het niet altijd eens over de te kiezen passages en de vorm van weergave daarvan) en uittikken. Het werd nachtwerk, maar resulteerde in een aardig verslag waar ik nu omwille van de inhoud, maar vooral de herinnering aan de totstand-koming, hoofdschuddend om moet glimlachen.

Drs. Jac. Biemans (1963) studeerde van 1984-1991 Geschiedenis (afstudeerrichting Geschiedenis van het Nederlands Katholicisme) te Nijmegen en was van 1987-1990 redactielid van Vlugschrift, waarvoor hij onder meer ook typewerk en de lay-out verzorgde. Biemans volgde opleidingen tot Hoger Archiefambtenaar en Communicatiemedewerker en is sinds 1992 werkzaam in het archiefwezen, thans als medewerker Educatie en Public Relations bij het Stadsarchief in 's-Hertogenbosch.

(Advertentie)

Pen Shop

**Welderstraat 40
Nijmegen
Tel. 024-3229032**

Edwin van Meerkerk

Bolletje

De typografie van ET•VT en zijn voorlopers

Er waart een spook door tijdschriftenland, het spook van de peer-review. Vanuit, onder andere, de European Science Foundation wordt gewerkt aan een ranglijst van wetenschappelijke tijdschriften, waarbij voor het eerst ook de alfa-wetenschappen zullen worden verdeeld over A- B- en C-lijsten (voor de gelukkigen die überhaupt op een lijst komen natuurlijk). Aan een bepaalde ranking worden specifieke eisen gesteld, die naar verluid zelfs handelen over de opmaak van de artikelen.

Als redactiesecretaris van een ander periodiek dan hetgeen voor u ligt (*De Achttiende Eeuw*) werd mij de vraag voorgelegd of wij bereid waren voortaan met eind- in plaats van voetnoten te werken, of de Engelstalige samenvattingen op een andere plaats in het blad konden komen en welke gegevens wij durfden te vermelden van onze auteurs.

Op de een of andere manier stuiten dergelijke eisen mij tegen de borst. Voet- of eindnoten: dat is een identiteitskwestie! Met een heel andere aanleiding speelde de kwestie van lay-out en identiteit enkele jaren geleden binnen de redactie van *Ex Tempore - Verleden Tijdschrift, Nijmegen*. Hoewel de fusie pas twee jaar eerder had plaatsgevonden, achtte de redactie een nieuwe opmaak noodzakelijk. Ondergetekende had de eer hier enkele voorstellen voor te mogen doen. Het eindresultaat is een opmaak die aan de basis lag van de huidige lay-out, en die er onder andere in resulteerde dat het blad (binnenskamers) werd herdoopt in *ET [bolletje] VT*.

Typografische identiteit

Dit artikel is een zoektocht naar de relatie tussen vorm en inhoud. Ik maak eerst een flinke sprong terug in de tijd om vervolgens met enkele reuzenstappen terug te marcheren naar het tijdschrift dat u nu leest. We reizen dan allereerst niet alleen in de tijd, maar ook in de ruimte en komen aan in het klooster Eberbach, in de huidige Duitse deelstaat Hessen.¹ Het klooster, waar sinds de Napoleontische tijd geen metten meer gebeden zijn, is bij de gemene lezer wellicht bekend als decor voor enkele scènes uit de verfilming van Umberto Eco's *De naam van de roos* door Jean-Jacques Annaud uit 1986. Het voormalig dormitorium figureerde daar bijvoorbeeld als scriptorium van het perverse benedictijner klooster. Het was waarschijnlijk een monnik uit het echte scriptorium van

¹ Deze gelegenheid laat zich ook digitaal bezoeken, op <http://www.klostereberbach.com/>.

Ontocht in de middelste van, daarvoor
wordt door de Valgroep Geschiedenis gesen
college gegeven.

[illegible]

ging. De quastum rektion zette Pater Grooten
dwaal de mensche, wo want er melding van ge-
maakt in het universiteits quastumblad d'V.

Samen bijeen koming wordt deze niet opgelost. Het een paar maanden in het kader van de "Wetlandbanding". In het openbaar willen ze heten, eenmaal bijeen. Wegens misverstandingen bijeen het schrijven van de reis was het laatste deel meer mogelijk, een studie over drie eerdere. Het resultaat van de betreffende kwesties is te vinden.

Bevrijding gelukkig is dat het niet alle kanten op de veranderingen van de Verenigde Staten, het was ook heel belangrijk dat men in deze historische tijd ook alder eers verbeeld konen zijn voor anderen met een oog in de toekomst het kader van de "interbestrijding". Laten we het vooral druk houden.

Mark van Doornen

Mark van Heusen

1010T Augustus 1792, exsicc. G.

eerste zetsel mee te gieten. Hoeveel aanwijzingen er ook zijn voor het revolutionaire karakter van de uitvinding van het drukken met losse letters,² de techniek waar Gutenberg tien jaar van zijn leven en vrijwel het hele familiekapitaal aan opofferde was nu juist *niet* bedoeld om iets volstrekt nieuws te scheppen. Het handschrift van onze anonieme monnik werd oneindig gereproduceerd, maar het bleef een handschrift, althans dat was de bedoeling van de uitvinder, die zijn techniek de *ars artificialiter scribendi*, de kunst van het kunstmatig schrijven, doopte.

Wie de incunabula of wiegedrukken, de eerste generatie boeken die met de techniek van Gutenberg zijn gedrukt, onder ogen krijgt, moet goed zijn best doen om het verschil te zien met de mooiere exemplaren van de kloosterlijke kalligrafie uit die jaren. Wat deze boeken willen zijn,

Eberbach die zijn handschrift leende aan de Mainzer aristocraat Johannes Gensfleisch, die de geschiedenis in zou gaan als Gutenberg.

Ware deze
anonieme schrij-
ver een heden-
daagse Amerikaan
geweest, dan zou
iedere letter die ik
op dit moment op
het beeldscherm
doe verschijnen
hem geld hebben
opgeleverd. De
brave man is ech-
ter, evenmin als
Gutenberg zelf,
rijk geworden van
zijn alfabet. Wat
op deze plaats van
belang is, is het
gegeven dat
Gutenberg een
bestaand hand-
schrift heeft
gebruikt om zijn

² Cf. Elizabeth L. Eisenstein, *The printing press as an agent of change. Communications and cultural transformations in early modern Europe* (Cambridge, 1979).

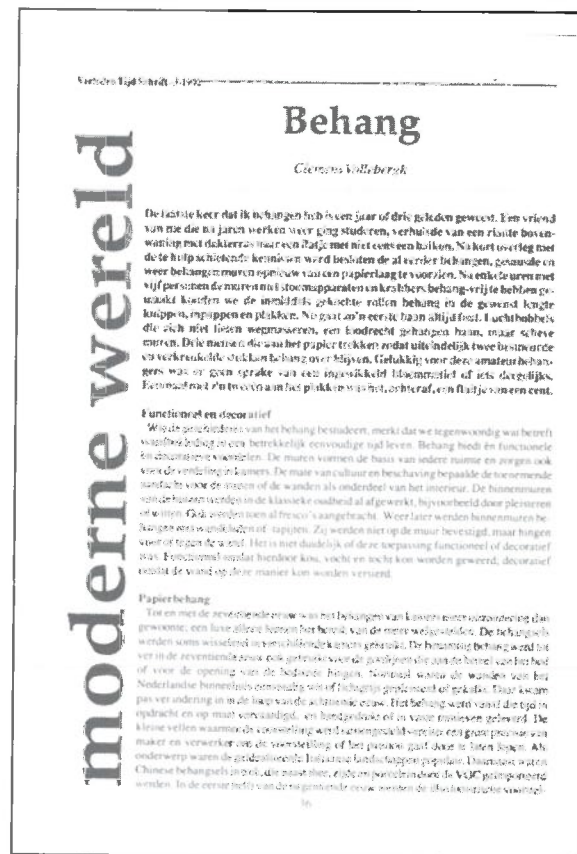
met excuses voor deze onverantwoorde personalisering, is een perfect *geschreven* tekst. Dat is wat zij pretenderen te zijn: kunstmatig, maar geschreven. Is dat een belediging voor het monnikenwerk? Vond Gutenberg een cyborg-manuscript uit? Zonder deze anachronistische formulering is een dergelijke vrees inderdaad te lezen onder tijdgenoten. Dat is vooral te wijten aan de zakenpartner van Gutenberg, de bankier Johann Fust, die de arme uitvinder uit de onderneming wist te zetten en de techniek vercommercialiseerde: Fust is de uitvinder van het colofon. Ook zijn boeken blijven overigens die typische *manuscriptische* kwaliteit van de incunabelen houden. Pas later, vele kilometers zuidelijker, zouden er boeken worden gedrukt worden die *boeken* willen zijn.

In de eerste eeuwen van de geschiedenis van het gedrukte boek komen op de golven van de tijd figuren naar boven drijven die later node worden gemist: de drukker-humanisten. In Frankrijk was dat Etienne, in Italië Aldus Manutius. Het was deze laatste, veelal liefkozend *Aldo* genoemd, die in de geest van de renaissance tegen de grenzen van het Gutenbergse zetsel aanliep. Aldo verkreeg het niet over zijn hart de klassieken uit te geven in het barbaarse handschrift van een monnik uit Germanië. Hij wilde Griekse en Romeinse letters. De revolutie in de boekdrukkunst vindt daarom wat mij betreft pas plaats in zijn Venetiaanse werkplaats. Daar werd de 'romein' gesneden en gegoten. De drukken van Manutius hebben nog altijd een opmerkelijk moderne kwaliteit. Die uit zich niet alleen in het prachtige corps waarin de tekst is gezet, maar ook in de nieuwe vormen van opmaak die als het ware rechtstreeks voortvloeiden uit het feit dat deze boeken voor het eerst ook in hun ziel *gedrukte* boeken waren.

De grote sprong voorwaarts

De opkomst en verspreiding van de drukpers verving het schrijven niet, zoals soms lijkt te worden verondersteld, maar voegde vooral een nieuw medium toe. Nog tot in de achttiende eeuw bestonden er naast de gedrukte kranten *nouvelles à la main*, handgeschreven nieuwsberichten die vooral in gebieden waar censuur heerste een voorname bron van informatie waren. Recent onderzoek van Robert Darnton toont bijvoorbeeld ook aan dat handgeschreven teksten onmisbaar bleven bij het lezen van gedrukte teksten. Verdekte toespelingen in romans en pamfletten waren niet te begrijpen zonder de bijbehorende sleutels, die in manuscript circuleerden en zo aan het strenge oog van de censuur poogden te ontsnappen (maar daar, gelukkig voor de historicus Darnton, niet altijd in slaagden).³ Het einde van diezelfde achttiende eeuw laat een nieuwe wending zien in de uiterlijke vorm van het gedrukte woord. De eerste voorzichtige pogingen tot een creatieve bladvulling die Manutius

³ Robert Darnton, 'Mlle Bonnafon et la «Vie privé» de Louis XV', *Dix-huitième siècle* 35 (2003) 369-392.

Verleden Tijd Schrift, 10 (1992), 3.

schrijfmachine. In de Nederlandse context kwam de uitvinding op een keerpunt in de persgeschiedenis: het jaar erop werd het dagbladzegel afgeschaft en veranderde het medialandschap fundamenteel. Vanaf dat moment waren machinaal geschreven teksten binnen het bereik van (vrijwel) iedereen. Het uiterlijk van getypte teksten week bovendien weer sterk af van dat van handgeschreven of gedrukt werk. Daarmee werd een derde mogelijke identiteit in het leven geroepen, die met de komst van de stencilmachine een hoge vlucht zou nemen in met name kringen van het verenigings- en actiewezen.

Nijmeegse historische periodieken

Wie aan het einde van de twintigste eeuw geschreven informatie wilde verspreiden, beschikte over een breed scala aan mogelijke identiteitsbepalende vormen. Met onze laatste sprong in ruimte en tijd komen we aan in het Nijmegen van 1990, waar vanuit de schoot van het historisch instituut vier periodieken werden geproduceerd: het *Historisch Institu-*

had ondernomen werden overschaduwd door de blad-vulling en, vooral in de volgende eeuw, de nieuwe lettertypen die werden toegepast. In retrospect lijken de zeventiende- en achttiende-eeuwse uitgaven ineens alsnog uit het scriptorium van Eberbach afkomstig te zijn.

De echte grote sprong voorwaarts liet nog weer ruim een halve eeuw op zich wachten. De benaming die Gutenberg al gebruikte voor zijn druktechniek is bij uitstek van toepassing op de creatie van de Amerikaanse krantenuitgever Christopher Latham

Sholes uit 1868: de neel Tijdschrift (*HInT*), *Vlugschrift*, *Verleden Tijdschrift* (*VTS*) en *Ex Tempore*. Afkomstig uit verschillende geledingen en bloedgroepen toonde ieder van deze tijdschriften zijn eigenheid direct al in de uiterlijke vormgeving. Dat begon met het formaat. De *HInT* verscheen als gestapelde vellen A4, *Vlugschrift* in gevouwen en geniet A5, *VTS* in het iets grotere B5, eveneens geniet, en *Ex Tempore* was het raspaardje met gelijkde rug, eveneens A5. Drie redacties kozen voor een Romeinse letter voor de hoofdteksten, en gebruikten daarnaast allemaal wisselende corporen voor de titelpagina. *Vlugschrift* week hiervan af met het gebruik van een 'modernere' Helvetica, slechts onderbroken door de met de typemachine op het titelblad toegevoegde jaargang (afb 1). Ook in een ander opzicht week *Vlugschrift* af: de redactie kende nog de functieomschrijving 'Type-werk'.

Toen ik in 1992 de Nijmeegse historische wereld betrad was het kwartet een trio geworden. In één van mijn eerste vergaderingen als lid van de redactie van *VTS* kon ik zelfs zo naïef zijn te vragen wat de betekenis was van de opmerking 'Waarom opgenomen *Vlugschrift*' op de kaft van ons tijdschrift. Ik meen zelfs dat door deze argeloze vraag de verwijzing naar het twee jaar eerder geïncorporeerde blad verdween. *VTS* onderscheidde zich van de twee concurrenten *HInT* (imago: schoolkrant) en *Ex tempore* (imago: saai en degelijk) door een optimaal gebruik van de technische middelen van dat moment. Het blad werd opgemaakt in een vroege versie van Quark express, was rijk geïllustreerd en maakte gebruik van een wisselende lettergrootte en -positie, met name in de rubriek 'Moderne wereld', waarin de geschiedenis van het alledaagse werd beschreven (afb 2). Daarmee toonde *VTS* in al haar facetten de identiteit van de groep (jong, gedigitaliseerd) waaruit ze voortkwam. Op dezelfde manier toonden *HInT* en eerder *Vlugschrift* deze relatie tussen groepsidentiteit en vormgeving, maar dan op een geheel andere wijze. Met name de opmaak van het GSV-blaadje ademde nog in alles de sfeer van de schoolkrant (afb 3).

Het uiterlijk van *Ex tempore* toonde in alles de ambitie om een wetenschappelijk blad met nationale uitstraling te zijn. Een statig gekozen Romeinse letter, ruime marges, zeer terughoudend in illustratiemateriaal (afb 4). Na de fusie met *VTS* werd in de opmaak gezocht naar het compromis. Een schreefloze kopletter werd geïntroduceerd, er werden (meer) afbeeldingen opgenomen, maar de statige blad-vulling bleef behouden (afb 5). De gefuseerde opmaak vermocht het echter niet de identiteit van de nieuw ontstane redactie te weerspiegelen. Op allerlei manieren werd overigens gezocht naar een nieuwe vorm, bijvoorbeeld door de oprichting van de *Vereniging Ex Tempore* – Verleden Tijdschrift, Nijmegen, die het blad sindsdien formeel publiceert onder een statuut van redactionele onafhankelijkheid. Een dergelijke nieuwe organisatorische achtergrond noopte dus kennelijk tot een nieuwe opmaak.

Bolletje

De opmaak-met-het-bolletje toont allereerst (kijkt u maar naar links en naar rechts) de invloed van het bestuurlijk-financiële kader: de marges zijn, zeker in vergelijking met de opmaak van de oude *ET*, sterk verkleind. De verandering zat in het papierformaat (vrijwel vierkant) en het gebruik van het inmiddels in dit artikel te vaak genoemde bolletje. Welke identiteit door deze geometrische vormen wordt weerspiegeld durf ik hier niet direct te zeggen. Wat als een paal boven water staat, is dat *ET•VT* een deel van het verleden is ontgroeid: er is geen typistenfunctie meer in de redactionele gelederen, er is geen behoefte meer om door middel van schreeuwerige letters de aandacht op de gebruikte techniek te vestigen, de advertenties worden gescand in plaats van geplakt, maar de inhoud blijft licht speels: academische onderwerpen zonder zwaarwichtigheid. Kortom: geen periodiek dat zal streven naar een *peer-review*, en dat is maar goed ook. •

Edwin van Meerkerk (1972) was tijdens zijn studie Geschiedenis aan de Kun begin jaren negentig redactielid van VTS. Hij promoveerde in 2001 op Achter de schermen van het boekbedrijf. Henri Du Sauzet (1687-1754) in de wereld van de uitgeverij en boekhandel in de Republiek. In die tijd, van 2000 tot 2002, zette hij zich tevens actief in voor ET•VT: hij ontwierp en onderhield de nieuwe lay-out en was secretaris van het bestuur. Tegenwoordig is Van Meerkerk universitair docent bij Algemene Cultuurwetenschappen.

Emile Hezemans

Vlugschrift, knippen en plakken

Jaargang 5, nummer 3, februari 1987, nog een zucht en het is twintig jaar geleden. Onder het kopje 'komenden en gaanden' wordt kond gedaan van de komst van twee nieuwe redactieleden *Vlugschrift*: Jac. Biemans en Emile Hezemans. Twintig jaar geleden bijna en wat dan nog te herinneren? Wat beklijft na zoveel jaar?

Mijn eerste bijdrage bestaat uit een verslag van de Algemene Vergadering voor studenten met specialisatie 'Nieuwe vóór' van 19 februari 1987. Diep triest is de opkomst. Slechts vier studenten komen opdagen. Het enige sprankje hoop is een eclatant verkoopsucces van *Vlugschrift*: vijftig procent van de aanwezigen schaft het tijdschrift aan, twee studenten.

Ondanks het verzoek om bijdragen is het aandeel aangeleverde kopij niet groot. Veel wordt door de redactie zelf aangedragen. Alles, behalve de reproductie, wordt door de redactie zelf gedaan. Alle bijdragen worden overgetypt en daar waar nodig voorzien van wrijfletters, lijnen en gebruikte afbeeldingen. Veel knip- en plakwerk. Maar de hoofdprijs voor pré-computer-lay-out-met-zeer-smalle-beurs is de productie van de omslag. Om het eens door Joost Sitskoorn gebruikte Droste-effect te laten terugkomen is het nodig de vorige omslag te verkleinen, dat weer te verkleinen etcetera, tot het gewenste formaat is bereikt. Dat dient dan weer geplakt en geretoucheerd te worden. Om uiteindelijk een nieuwe omslag te vormen. De zwarting is door het veelvuldig reproduceren dusdanig verflauwd dat met fineliner, tipp-ex en een mesje alles weer dient te worden bijgewerkt. Monnikenwerk. Tot en met de laatste editie van *Vlugschrift* (jaargang 8, nummer 4/5) is het Droste-effect gebruikt. Kom daar tegenwoordig nog maar eens om.

Een revolutie in het vervaardigen van het blad is de aanschaf van een heuse elektronische typemachine. Met dit wonder van vernuft kun je woorden, zelfs hele regels wissen met één druk op de knop. Een gedeelte knip- en plakwerk is niet meer nodig. Eén van de vrijwilligers voor typewerk was Mariëtte Nelemans. Om het werk te vergemakkelijken breng ik haar mijn pas aangeschafte Brother-AX15 typemachine. Helaas, deze machine is toch niet zo sterk als de vertrouwde oude ijzeren bak waarvan het silhouet nog jarenlang het 'Ten geleide' heeft gesierd. En het wonder van vernuft overleeft een aanvaring met de kinderen (of kind?) niet. Helaas, machine stuk..... printplaat kapot. Anno 1987/1988 is de term: 'printplaat kapot' iets dat onoplosbaar is. Mariëtte heeft een goede verzekering.

Flarden. Vergadering bij een redactielid thuis met een grote voorkeur voor sinaasappelen. Een reis naar Parijs met de voltallige redactie, naar het Institut Néerlandais, met een prachtige ijzeren lift, waarvan het beeld in mijn geheugen gegrift staat. De voltallige redactie en de eega van Hardy Beekelaar (destijds meneer), die haar man helpt met het verkeers-technisch benaderen van Parijs, hetgeen tot de nodige hilariteit leidde. Kortom: goede herinneringen.

Heeft het ook nog wat opgebracht? Na jaren knippen en plakken doe ik eigenlijk nu niets anders. Zij het dat het nu door anderen gedaan wordt, met andere technieken en dat ik mag zeggen hoe. De kern is liefde voor het product. Die liefde was er toen zeker. Ik heb nog enkele exemplaren in mijn bezit. Vele verhuizingen overleefd. Altijd maar weer die gedachte: waarom bewaren? Nu weet ik het. 'Mijn' afscheidnummer kostte in guldens 1,75, dat is nog geen 80 eurocent. Ik denk dat ik ze maar niet van de hand doe.

Drs. Emile Hezemans (1964) studeerde van 1983 tot 1989 Geschiedenis. De laatste twee jaren van zijn studie was hij redacteur van Vlugschrijf, waar hij onder meer verantwoordelijkheid droeg voor typwerk, opmaak en lay-out. Hezemans werkt thans als operationeel coördinator bij de uitgeefdivisie Reed Business Information.

ET•VT 25

Luuk Sengers en Jos Tonk

Idioten

Het *Verleden Tijd Schrift* is opgericht door twee idioten. Voor beiden was het de eerste stap in de journalistiek. En voor één ook meteen de laatste. Hij is ambtenaar geworden en heeft zich bij het schrijven van dit stukje beperkt tot het aanleveren van wat droge feitjes. De andere heeft dit stukje geschreven.

Beide idioten studeerden Economische en Sociale Geschiedenis, wat volgens sommigen niets met geschiedenis te maken heeft. En om de intellectuele kloof met de andere vakgroepen te verbreden, besloten de idioten een tijdschrift op te richten dat *actueel* over geschiedenis zou schrijven. Hoe dat precies vorm moest krijgen, wisten ze zelf ook niet, maar een omslagverhaal in de eerste editie over een recente fietsvakantie langs Loire leek hen een goed begin.

Het zal geen verbazing wekken dat zo'n onbeschaamde aanval op de gevestigde orde in de sectie meteen bijval kreeg uit de hoek van

Vrouwengeschiedenis en Cultuur- en mentaliteitsgeschiedenis. De eerste nummers van *Het Verleden Tijd Schrift* zijn volgeschreven door rad-draaiers, feministes en docenten die serieus van mening waren dat de beschaving niet begon met de Romeinen, maar met Norbert Elias.

En door de twee idioten, natuurlijk.

Blijkbaar verkeerden de bestuurders van ESG in die dagen ook in de mist, want vanuit de vakgroep werd alle medewerking verleend aan het nieuwe tijdschrift. Paul Klep zelf schreef een inleiding bij het eerste nummer en secretaresse Joke van der Heijde (wij mochten 'Joke' zeggen) was blij dat ze haar kamer mocht delen met Bob Woodward en Carl Bernstein.

De eerste omslag van *Het Verleden Tijd Schrift* is getekend met potlood en lineaal! Door de gepensioneerde vader van Carl Bernstein. En de teksten waren getypt op de elektrische Brother van de vriendin van Bob Woodward.

De verleiding is groot om het succes van *Het Verleden Tijd Schrift* toe te schrijven aan de visie en het vernuft van de oprichters. Maar de werkelijkheid is prozaïscher. Dat twintig jaar geleden onbedoeld de basis is gelegd voor een magazine dat later als een koekoeksjong alle andere uit het nest zou gooien, is te danken aan Apple Macintosh. Na een paar maanden knippen en plakken (met schaar en lijm!) kreeg de redactie toegang tot de enige moderne computer die de vakgroep toen rijk was. Wij herinneren ons dat Ex Tempore in die dagen nog door monniken met de hand werd overgetrokken.

En er kwam ook snel versterking van redacteurs die ze wél allemaal op een rijtje hadden: Anton van Gerwen en Carlo Willemse. De rest is geschiedenis...

In een oogwenk groeide *Het Verleden Tijd Schrift* uit tot een zinderend bulletin waarin hoogdravende beschouwingen over het vak om de ruimte wedijverden met tips over solliciteren en de arbeidsmarkt. Dat laatste lijkt nu misschien vanzelfsprekend, maar was dat in die dagen allerm minst! En de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat de idioten juist van dat laatste het meeste hebben opgestoken.

Tot slot: waarom 'idioten'? Weet u een beter woord voor mensen die een nieuw initiatief proberen te verkopen met het woord 'verledentijd' in de titel? En er ook nog mee weggkomen!

Drs. Luuk Sengers (1966) en drs. Jos Tonk (1963) studeerden Economisch-Sociale Geschiedenis in Nijmegen en tekenden in 1987 samen voor het nulnummer van Het Verleden Tijd Schrift. Vandaag de dag werkt Sengers als journalist/reporter; Tonk is clustermanager Zuid-west-Nederland bij het Ministerie van Economische Zaken.

Sergio Derks

Leven van de pen

In de jaren '80 werd het volgen van de studie Geschiedenis gezien als een geheid toegangkaartje voor de Sociale Dienst. Cynici noemden het een 'opleiding voor de werkloosheid'; het vooruitzicht op een baan was ook toen bijzonder slecht. De meesten kwamen in het middelbaar onderwijs terecht. Daarom volgde ik in 1987 samen met Hans Marcelis de cursus Didactiek. Met de eerstegraads bevoegdheid op zak hadden we in ieder geval nog een klein kansje op een baan, zo redeneerden we. Tijdens de zeer intensieve stage kwam ik tot de conclusie dat ik geen les wilde geven, althans niet aan een puberpubliek. Maar wat dan wel? Wat vond ik echt leuk?

Ik schreef graag artikelen en columns over uiteenlopende onderwerpen. Al sinds het begin van mijn studietijd was ik redacteur van het blad van dispuut Hades. Daarin kon ik mijn ei behoorlijk kwijt. Maar voor iets serieuzere historische onderwerpen kon je alleen terecht bij *Ex Tempore* of *Vlugschrift*. Twee bezwaren weerhielden mij ervan hierin te publiceren: *Ex Tempore* vond ik veel te serieus, te veel het blad van de docenten, terwijl *Vlugschrift* weer de naam had buitengewoon tegendraads te zijn. Kortom, ik voelde me er niet helemaal thuis. Dat veranderde met de komst van *Het Verleden Tijdschrift*. Ik weet niet meer precies hoe ik bij het blad betrokken raakte. Werd ik gevraagd door Carlo Willemse, Jos Tonk of Anton van Gerwen? In ieder geval maakte ik tot aan mijn afstuderen in 1989 deel uit van de redactie. Anton was in die tijd de trekker van het geheel. Met zijn enthousiasme wist hij iedere keer weer mensen (inclusief de overige redactieleden) tot het inleveren van artikelen te bewegen.

Het redacteurschap van het *Verleden Tijdschrift* heeft ertoe bijgedragen dat ik definitief voor de pen heb gekozen. Hoe? Iedere gek heeft recht op een tik, en mijn tik is het verzamelen van scheerapparaten. Ik wilde graag een boek daarover schrijven en kwam aan de weet dat Philishave in 1989 50 jaar zou bestaan. 'Dan schrijf je toch gewoon een brief naar Philips met je plan', zei ouderejaars (en huisgenoot van mijn ex-vriendin) Burgie Koopmans. Zes weken later werd ik op het Philishave-hoofdkantoor in Groningen uitgenodigd. Met knikkende knieën en gestoken in een te krap pak ging ik het gesprek aan met Paul Couturier, de marketingmanager. Of ik wel voldoende schrijfervaring had, vroeg hij. Ik overhandigde hem een map met daarin onder andere mijn artikelen voor *Het Verleden Tijdschrift*. Lange tijd hoorde ik niets. Net toen ik volop bezig was met mijn doctoraalscriptie ESG, kwam het groene licht. De artikelen in de map bleken ook het hogere management te hebben overtuigd. Ik mocht mijn eerste boek maken! De scriptie schoof

ik enkele maanden aan de kant, want deze kans wilde ik niet missen. De uitgave werd een succes. Het reclameblad *Adformatie* wijdde er vier pagina's aan en de opdrachtgever was zo tevreden dat ik een flinke bonus kreeg op het afgesproken bedrag.

Tegenwoordig leef ik nog altijd van mijn pen en behoort de scheerapparatenfabriek nog steeds tot een van de beste opdrachtgevers. Leven van de pen als zelfstandig ondernemer is echter niet altijd gemakkelijk. Wanneer je niet werkt, verdien je ook niets. Vakanties en ziekteverlof komen geheel voor eigen rekening. Maar goed, daar kies je voor en daar is het uurtarief ook naar, zullen we maar zeggen. Soms gaan mijn gedachten wel eens uit naar een baan in het onderwijs: 13 tot 14 weken betaald vakantie per jaar, 26-urige werkweken, gunstige ouderschapsregelingen... Het gras bij de burens is altijd groener. Toch maar niet, denk ik even later, daarvoor is mijn vrijheid en mijn huidige beroep mij te dierbaar. En bovendien: ik geef ook journalistieke trainingen aan redacties van bedrijfsbladen. Zo komt mijn onderwijsbevoegdheid toch nog goed van pas!

*Drs. Sergio Derks (1963) studeerde van 1981 tot 1989 Geschiedenis. De laatste twee jaar van zijn studie was hij redacteur van Het Verleden Tijdschrift. Vandaag de dag is hij bedrijfsjournalist en mede-eigenaar van communicatiebureau Mexin*SDT te Eindhoven, dat bedrijfsbladen en brochures maakt voor onder andere Philips DAP, Grontmij, gemeente Eindhoven en Provincie Noord-Brabant. Inmiddels heeft Derks meer dan 20 boeken geschreven of daaraan bijgedragen, waaronder Philishave 50, Philips Honderd, De kracht van vernieuwing (Philips Drachten), Bouwen aan de poort van Europa (Rijkswaterstaat), Verleden Tijd deel 3 en 5 (Robas), Doorbroken stilte (Instituut voor Doven) en De Groenige Greintjes (jubileumspreekje AOC-Raad, opgevoerd in De Efteling).*

Overzicht collega-tijdschriften in den lande

Buiten ET•VT is Nederland nog zeven historische tijdschriften rijk, te weten *Aanzet* (UU), *Galapas* (VUA), *Groniek* (RuG), *Leidschrift* (RUL), *Mosaïek* (UM), *Roest* (EUR), *Skript* (UvA). Voor dit jubileum-nummer van ET•VT zijn alle tijdschriften gevraagd hun tijdschrift in het kort te presenteren, om de historische kring te bekijken waarin ET•VT zich beweegt. Helaas hebben wij echter van *Leidschrift* geen reactie mogen ontvangen.

Gekeken naar de verschijningsdatum van de oudste tak van ET•VT, *Ex Tempore* (1981), kwam het tijdschrift tot stand in een vruchtbare periode voor historische universitaire tijdschriften: *Skript* verscheen voor het eerst in 1979, *Galapas* in 1980 en *Aanzet* in 1982. Het bijzondere aan ET•VT is de redactiesamenstelling: als enige tijdschrift wordt zij gevormd door studenten én medewerkers van de afdeling Geschiedenis. Verder valt op dat waar de ene helft van de tijdschriften de voorkeur geeft aan algemene nummers, de andere meer kiest voor themanummers. Voor ieder wat wils dus! Dit ter inleiding; de tijdschriften introduceren hieronder zichzelf.

Galapas

Oprichtingsdatum: November 1980

Oplage: 300-350

Verschijningsfrequentie: 4x per jaar

Redactiesamenstelling: Studenten

Doelgroep: Hoofdzakelijk studenten en docenten geschiedenis van de VU

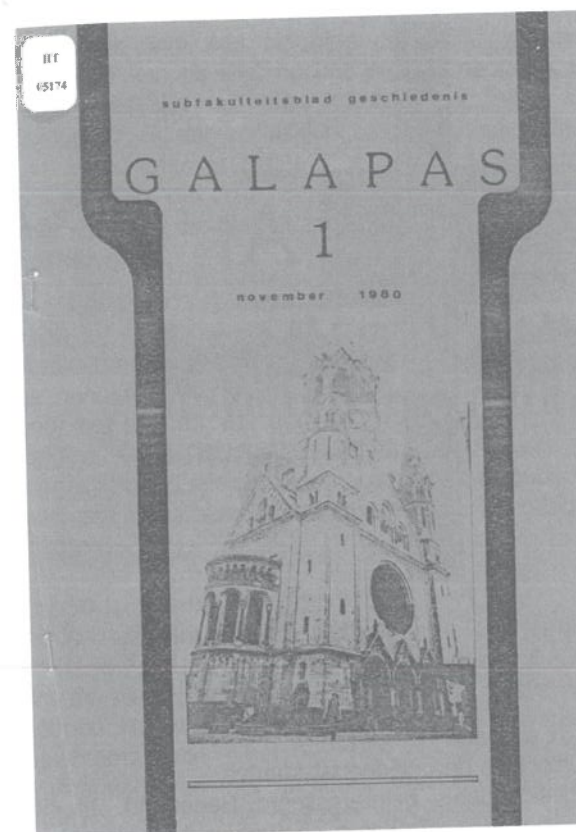
WWW/e-mail: galapas@let.vu.nl

Heel historisch Nederland kent *Galapas* door:

Ten eerste haar vreemd aandoende naam, die door velen abusievelijk in verband wordt gebracht met de Zuid-Amerikaanse Galapagos-eilanden. *Galapas* is echter ook bekend vanwege haar oog voor de actualiteit, waarbij de nadruk ligt op discussie en debat, de goede vakinhoudelijke artikelen en de kritische recensies. Omstreden onderwerpen worden door de redactie van *Galapas* niet geschuwd.

Korte geschiedenis:

Na eerdere mislukte pogingen een algemeen subfaculteitsblad voor de opleiding Geschiedenis op te richten, ziet in november 1980 het eerste nummer van *Galapas* het levenslicht. *Galapas* was bedoeld als blad voor en door studenten en was daarom een gezamenlijk initiatief van de toenmalige studieverenigingen van de opleiding: Merlijn en Archimedes. De naam *Galapas* is afkomstig uit één van de pennenvruchten van de Schotse schrijfster Mary Stewart: *The Crystal Cave*, het eerste deel van

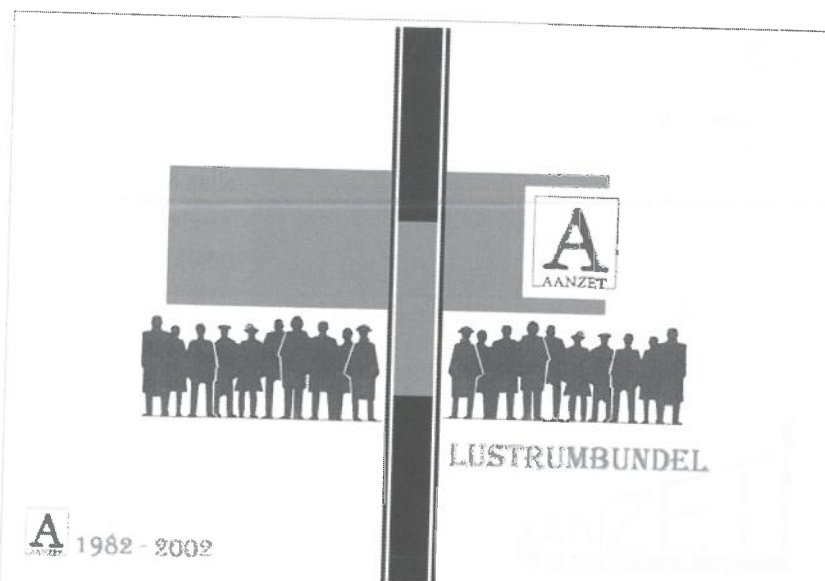
een pseudo-autobiografische trilogie over Myrddin Emrys alias Merlinus Ambrosius alias Merlijn.

Tot aan het begin van de 21ste eeuw was *Galapas* een springlevend blad, dat gretig aftrek vond onder de medewerkers en studenten van de opleiding geschiedenis aan de VU. In de jaren 2001-2002 onderging het tijdschrift echter een ware braindrain en zag de toekomst voor het blad, dat nu nog maar twee redactieleden kende er somber uit. In de daaropvolgende jaren nam een nieuwe

generatie studenten het roer over. *Galapas* onderging daarop zowel op uiterlijk als op inhoudelijk vlak enkele ingrijpende wijzigingen. Het afgelopen collegejaar (2005-2006) bestond *Galapas* vijftientig jaar.

Inhoud:

De meeste artikelen die in *Galapas* verschijnen zijn door de redacteurs geschreven. De redactie probeert echter daarnaast ook altijd enkele artikelen te plaatsen van docenten aan de VU of van andere historici in den lande. *Galapas* werkt daarom altijd met algemene nummers.

Aanzet

Oprichtingsdatum: 1982

Oplage: 1100

Verschijningsfrequentie: 3x per jaar

Redactiesamenstelling: Utrechtse geschiedenisstudenten

Doelgroep: Geheel in geschiedenis geïnteresseerd Nederland. In de praktijk zijn de leden voornamelijk studenten en (universitair) docenten geschiedenis van de Universiteit Utrecht.

WWW/e-mail: aanzet@let.uu.nl

Heel historisch Nederland kent de Aanzet door:

Haar hoge kwaliteit van een door studenten gemaakt historisch tijdschrift.

Korte geschiedenis:

De *Aanzet* werd in 1982 opgericht door een groep geschiedenisstudenten. Haar uitgangspunten waren 'theorie' en 'methode', onder andere ook omdat men het universitaire onderwijs op dat gebied vaak te kort vond schieten. Het doel was ook discussie hierover los te maken en in deze jaren werden er dan ook nog 'gespreksavonden' georganiseerd naar aanleiding van het verschijnen van de *Aanzet*. Onderzoek zou het verbindende element zijn. Al in 1986 werd door de 'tweede generatie' met deze doelstellingen gebroken, maar de *Aanzet* bleef een historisch wetenschappelijk studententijdschrift dat zich ten doel stelde om studenten de kans te geven op wetenschappelijk niveau te publiceren.

Van verschillende kanten heeft de *Aanzet* erkenning gekregen gedurende de 24 jaar van haar bestaan. De eerste opsteker was de

toekenning van een beloning op grond van artikel 60 (bevordering studiezijn) van de Wet op het Wetenschappelijk Onderwijs in 1984. De reden was dat het blad 'uitzonderlijk [was] in het stimuleren van studenten'. Bij een vergelijking van geschiednistijdschriften door studenten, verschenen in het *NRC* werd 'het eigenwijze *Aanzet*' als winnaar aangewezen. Het *Historisch Nieuwsblad* noemde het blad 'verplichte kost voor iedereen die twijfelt aan het niveau van de Nederlandse geschiedenisstudent'.

Het tijdschrift was in eerste instantie onafhankelijk, maar in 2000 vond zij onderdak bij de Utrechtse Historische Studenten Kring, de studievereniging van geschiedenis in Utrecht. Dat heeft haar veel zorgen uit handen genomen. Financiën en administratie worden georganiseerd door het bestuur van de studievereniging. De voornaamste taak van de huidige *Aanzet* is dus nu het maken van een blad dat studenten de mogelijkheid geeft om wetenschappelijk te publiceren en dat hopelijk de interesse in verschillende gebieden van de geschiedenis bij haar lezers vergroot.

Inhoud:

De *Aanzet* werkt met themanummers. De thema's worden gekozen aan de hand van Utrechtse onderzoeksseminars. Docenten worden benaderd om de studenten te benaderen die de beste werkstukken geschreven hebben. Hen wordt gevraagd hun stuk te bewerken voor de *Aanzet*. Voor zijn thema's zijn is het tijdschrift dus relatief afhankelijk van het onderwijsaanbod van het Instituut van Geschiedenis van de Universiteit Utrecht. De redactie probeert echter wel in haar onderwerpkeuze een evenwicht te behouden tussen de verschillende tijdvakken en verschillende invalshoeken.

Mosaïek

Oprichtingsdatum: 1998

Oplage: 200-300

Verschijningsfrequentie: 3x per jaar

Redactiesamenstelling: Studenten

Doelgroep: Mensen met een cultuurwetenschappelijke belangstelling

WWW: www.fdcw.unimaas.nl/mosaiek

Heel historisch Nederland kent Mosaïek doordat:

Mosaïek hét interdisciplinair cultuurwetenschappelijk tijdschrift van hoog niveau is dat geheel gemaakt wordt door studenten. Door Mosaïek te lezen leer je dat de wereld minder eenduidig in elkaar steekt dan gedacht. Alles valt vanaf meerdere kanten te bezien.

Neem bijvoorbeeld een gegeven als 'Lichaam'. Misschien ben je geneigd te denken dat een lichaam gewoon een lichaam is. Niets blijkt

echter minder waar na het lezen van het Mosaïek themanummer 'Lichaam'. In deze Mosaïek maak je bijvoorbeeld kennis met 'lichamen' in de cybernetica, met 'lichamen' in de tentoonstelling 'Körperwelten', met 'lichamen' die de wereld als huiskamer verkozen hebben, met terroristische 'lichamen' die je kunt verdelgen in je eigen achtertuin, met de geschiedenis van de kwade reuk van 'lichaamsgeur', met 'lichamen' die geen man of vrouw zijn maar 'berdache' en met de restanten van 'lichamen' in een massagraf. Probeer dan nog maar eens te geloven dat een lichaam gewoon een lichaam is.

Korte geschiedenis:

Mosaïek is een onafhankelijk tijdschrift gemaakt door studenten Cultuur- en wetenschapsstudies aan de Faculteit der Cultuurwetenschappen van de Universiteit Maastricht. Het heeft een interdisciplinaire opzet en behandelt uiteenlopende onderwerpen op het gebied van de cultuurwetenschappen. Mosaïek is ontstaan als platform voor studenten en pas afgestudeerden. Het biedt hen de kans hun werk te publiceren en redactionele ervaring op te doen tijdens hun studie.

Inhoud:

Mosaïek werkt met themanummers. De thema's worden door de redactie bepaald. Van belang hierbij is dat een thema in zekere zin multi-interpretabel is, en dat het interessant is om vanuit verschillende gezichtspunten het thema te behandelen. Voorbeelden van (recente) thema's zijn 'Grenzen', 'Verlangen', 'Glasnost', 'Lichaam', 'Beest', 'Humor' etc.

Een gedeelte van de artikelen wordt geschreven door redactieleden, ook de interviews worden doorgaans afgenomen door redactieleden.

Daarnaast worden er ook externe auteurs benaderd voor het leveren van een bijdrage.

SKRIPT

Oprichtingsdatum: 1979

Oplage: 400

Verschijningsfrequentie: 4x per jaar

Redactiesamenstelling: Studenten

Doelgroep: SKRIPT probeert een groep cultureel en historisch geïnteresseerde lezers aan te spreken.

WWW/e-mail: SKRIPT-fgw@uva.nl

Heel historisch Nederland kent SKRIPT doordat:

SKRIPT een podium is voor jonge historici. Het blad is onafhankelijk (maar gefaciliteerd door de UvA) en voor elke getalenteerde Nederlandse beginnende historicus is publicatie mogelijk.

Korte geschiedenis:

SKRIPT historisch tijdschrift werd in 1979 opgericht door Michael Bergmeijer, Hans Hoogervorst, Angela van Leeuwen en Jan Schoenmakers. Het tijdschrift begon als een gestencild en in elkaar geniet boekje van ongeveer vijftig bladzijden. Sindsdien is er veel veranderd. In de loop der jaren werden illustraties toegevoegd en werd er steeds meer aandacht besteed aan

de vormgeving. Ook de variëteit nam met de jaren toe: naast de gebruikelijke artikelen en recensies, werden met wisselende frequentie discussies, debatten en lezingen georganiseerd die hun neerslag vonden in het tijdschrift. Hoewel SKRIPT een onafhankelijk tijdschrift is, heeft het

altijd al een nauwe band met de UvA gehad. Toch heeft SKRIPT altijd geprobeerd om hiernaast ook contact te onderhouden met andere universiteiten en extra-universitaire instellingen. Vaak namen er ook niet-UvA studenten zitting in de redactie. De redactieraad bestaat altijd ook uit professoren/docenten van, om er één te noemen, de VU, en medewerkers van bijvoorbeeld het tijdschrift *De Groene Amsterdammer*. Inhoudelijk vormt SKRIPT - vanzelfsprekend - een afspiegeling van de 'tijd'. Contemporaine historische debatten en ontwikkelingen zijn zichtbaar in SKRIPT: werd begin jaren tachtig nog aandacht besteed aan 'oral history' en economische/sociale geschiedenis, inmiddels is het zwaartepunt verschoven naar cultuur- en politieke geschiedenis en lieux de mémoires.

Inhoud:

De artikelen zijn veelal bewerkingen van werkstukken van studenten. Daarom hebben de meeste nummers een algemeen karakter en wordt getracht aan elke discipline aandacht te besteden. Ook heeft SKRIPT enkele themanummers gemaakt over onderwerpen als 'geschiedenis in de actualiteit' en 'collectief geheugen'.

Groniek

Oprichtingsdatum: 1967

Oplage: 600

Verschijningsfrequentie: 4x per jaar

Redactiesamenstelling: Studenten

Doelgroep: Groniek is bedoeld voor iedereen die interesse heeft voor geschiedenis. Een combinatie van wetenschappelijke kwaliteit en leesbaarheid maakt het tijdschrift voor zowel professionele historici als studenten en andere belangstellenden interessant.

WWW: www.groniek.nl

Heel historisch Nederland kent Groniek door:

Zijn spraakmakende themanummers, die een combinatie bieden van wetenschappelijke kwaliteit en boeiende leesbare artikelen.

Korte geschiedenis:

Groniek werd in 1967 opgericht door de toenmalige student geschiedenis Homme Wedman en is daarmee het oudste door studenten gemaakte historisch tijdschrift van Nederland. Aanvankelijk was het tijdschrift verbonden aan de Groningse studievereniging Ubbo Emmius en was het vooral een blad voor de lokale geschiedenisstudent. In de jaren tachtig maakte Groniek zich echter los van zijn wortels en ontwikkelde het blad zich tot een gerenommeerd wetenschappelijk tijdschrift dat zich richtte op een breed en internationaal publiek. In de afgelopen jaren bracht

Groniek een aantal interessante nummers uit zoals *De toekomst van de geschiedschrijving*, *Conservatisme* en *Damnatio Memoriae*. Ook in het komende jaar, wanneer het tijdschrift veertig jaar bestaat, zullen weer een aantal vernieuwende thema's worden belicht. Zo zal er onder andere aandacht besteed worden aan *Tempo Doeloe* en de *Nieuwe Mens*.

groniek
Historisch Tijdschrift

Inhoud:

Elke uitgave van Groniek bestaat uit een themagedeelte en een supplement. Het themagedeelte wordt gevuld met artikelen van toonaangevende historici uit binnen- en buitenland en artikelen van beginnende wetenschappers. Voor het supplement schrijven ook de redactieleden en studenten geschiedenis. De nadruk van het tijdschrift ligt vooral op politieke geschiedenis, cultuurgeschiedenis en geschiedtheorie.

ROest

Oprichtingsdatum: 1998

Oplage: 800

Verschijningsfrequentie: 4x per jaar

Redactiesamenstelling: Studenten van de opleidingen geschiedenis, algemene cultuurwetenschappen en media en journalistiek

Doelgroep: Studenten, FHKW-medewerkers en alumni. Studenten die lid zijn van studievereniging Histartes krijgen Roest gratis thuisgestuurd.

WWW/e-mail: tijdschriftroest@fhk.eur.nl

Heel historisch Nederland kent ROest door:

Haar veelzijdigheid.

Korte geschiedenis:

ROest is ontstaan op initiatief van het bestuur van studievereniging Histartes 1998-1999. Het toenmalige Histartesblad *Faits Divers* was een schoolkrantje, het wetenschappelijke faculteitsblad *Oppossum* was op sterven na dood. Een fusie zou ervoor moeten zorgen dat de redactie iets mooiers kon maken dan de twee bestaande bladen. De redactionele samensmelting was in de oorspronkelijke formule van ROest letterlijk terug te zien: een tikkie faculteitsnieuws, een kortere wetenschappelijke bijdrage en achterin Histartesnieuws. ROest ontwikkelde zich vanaf toen tot een goed gevuld blad voor studenten en docenten van de faculteit der Historische en Kunstwetenschappen.

Eind 2004 werd duidelijk dat de aansluiting van ROest met de lezersgroep afnam. Daarom werd besloten de bladformule grondig te herzien. Het meest opvallende resultaat daarvan is geweest dat ROest sinds maart 2005 op A-4formaat uitkomt. Elk artikel dat nu in ROest verschijnt moet voldoen aan de 'toetssteen': aandacht voor de student, de faculteit en de studiegebieden, in de context van de maatschappij. Dit betekent voor de bladformule een verdeling waarbij de nadruk op verdieping ligt, afgewisseld met ontspanning en houvast.

Inhoud:

De artikelen worden geschreven door studenten, alumni en docenten van de verschillende studierichtingen binnen de FHKW. De redactie probeert een evenwichtige verdeling te vinden van artikelen binnen de thema's geschiedenis, kunst en cultuur en media en journalistiek. Door de jaren heen hebben de verschillende redacties altijd drie algemene nummers en een themanummer per jaar gemaakt. Themanummers worden echter alleen gemaakt als er een zinnige en boeiende thematiek gesteld kan worden en er een duidelijke rode draad door het blad heen kan lopen. •

Clemens Vollebergh

'Geschiedenis is gewoon gein'

Graag vertel ik eerst iets over mij en de studie geschiedenis. Na afronding van de lerarenopleiding in de vakken aardrijkskunde en geschiedenis stroomde ik namelijk in bij Nieuwste Geschiedenis. Eigenlijk wilde ik naar de academie voor Journalistiek, maar dat werd gezien als onderbreking van de huidige studie en Geschiedenis aan de universiteit als voortzetting. Daardoor hoefde ik (nog) niet in militaire dienst. Op grond van de harmonisatiewet kreeg ik nog vier jaar studiefinanciering. Ik herinner me vooral de zeer intensieve seminars en de zoektocht naar alle bibliotheken op het universiteitsterrein.

Al snel vroeg Anton van Gerwen me bij de redactie van *VTS*. Samen hadden we ter afronding van de lerarenopleiding een Onderwijs Leerpakket (OLP) gemaakt over de ontwikkeling van de industriële samenleving. Wij waren destijds overigens de eerste studenten met de eindopdracht ook op (3,5 inch) schijf. Aanvankelijk had ik het veel te druk. Ik zat ondermeer in (het bestuur van) het studentenorkest en liep zes keer per week hard. Maar met een artikel over cultureel antropoloog Marvin Harris trad ik in januari 1989 toe tot de redactie.

Voor de geschiedschrijvers onder jullie: op 2 mei 1995 haalde *VTS* met het artikel 'Het geinige van geschiedenis' van Anton van Hooff *De Gelderlander*. Weliswaar maakt hij een aantal fouten als hij spreekt over 'Verleden tijdschrift', het orgaan van de Nijmeegse studentengeschiedenisvereniging', maar geeft hij ook antwoord op de vraag van de *VTS*-redactie naar de zin van de geschiedenis. 'Geschiedenis', zo stelt Van Hooff aan het eind van zijn artikel, 'is gewoon gein. Je leert er niets van, maar je wordt er wel wijzer van.'

Met een tekening in een wervingsfolder voor nieuwe abonnees heeft *VTS* achteraf geschiedenis geschreven. Een huisgenoot, student maar altijd met een potlood in de weer, tekende op mijn verzoek een mannetje met 'nonchalante sjaal, tattoo pijpje, bakkebaarden en zelfbewuste oogopslag'. In de tekstballon: 'Dacht ik helemaal bij de tijd te zijn...Blijk ik nog geen abonnee te zijn van *VTS*. Stom gauw doen!' Succesfolder of niet, het betekende een vliegende start van de carrière van de inmiddels bekende striptekenaar Mark Retera...

Twee herinneringen staan me uit de redactieperiode in het geheugen gegrift. De affaire rond zelfbenoemd hoofdredacteur Aart Bogers. Hij sloot een advertentiedeal met assurantiëkantoor Boon. Naast advertentie-inkomsten voor *VTS* leverde dit hemzelf, buiten medeweten van de redactie, ook financieel voordeel op. In ieder geval heeft hij aan de redactie nooit enige uitleg willen geven en als vriend liet hij mij van de

ene op de andere dag vallen. De andere herinnering is die aan Edo van Heugten. In *VTS* nummer 3/1998 dicht de redactie hem een belangrijke rol toe bij de fusie met *Ex Tempore*. Laat ik hem hierbij dan ook de verdienste toekomen dat hij mij als voorzitter van Stichting VTS, zonder enig overleg, op de voor hem kenmerkende tactvolle manier aan de kant heeft gezet.

Drs. Clemens Vollebergh (1963) studeerde van 1987 tot 1991 Nieuwste Geschiedenis en kwam in 1989 bij de redactie van VTS. Na de fusie met Vlughschrift was hij tot 1992 eindredacteur. Daarna bleef hij zich nog actief inzetten voor het tijdschrift, onder meer als redacteur, lay-out medewerker en voorzitter van de Stichting VTS (1993-1997). Daarnaast schreef hij, eerst op eigen titel en later onder de naam 'Claim', een serie columns. Sinds 1998 runt Vollebergh een redactie- en adviesbureau voor sportbeleid, gezondheidsvoorlichting en leefstijlmanagement.

ET•VT 25

Marjet Derks

Met Ex Tempore op de kansel

Redactielid van *Ex Tempore* – het was vroeger niet iets dat eer en voorspoed verschaftte. Geen gerefereerd tijdschrift, een aanslag op de schaarse vrije tijd en *last but not least* de kans om in eigen huis tegen zere schenen te schoppen wanneer bijdragen van collega's om aanpassing vroegen of zelfs geweigerd moesten worden. Vandaar de samenstelling van de overigens buitengewoon gezellige redactie: ijverige studenten, een enkel verdwaald stafid en vooral aio's die geen 'nee' konden zeggen. Ikzelf behoorde tot de laatste categorie. Maar er kwam kosmische gerechtigheid.

Toen prof. Manning in 1990 afscheid nam van zijn veelomvattende leeropdracht 'wereldgeschiedenis na 1870', kwam één van de redactieleden (Jacques Bosmans? Barbara Kruijssen? ikzelf?) op het idee om in ons afdelingsblad een portret van de scheidende hoogleraar op te nemen. Niet iedereen zag iets in het voorstel, maar er was zoals altijd een schreeuwend gebrek aan kopij en dan is elk idee welkom. Tot onze verbazing bleek de Leidse hoogleraar Peter Klein, gerespecteerd om zijn scherpe pen, bereid om dit klusje te klaren. Tot vreugde van de redactiesecretaris kwam het ook nog ruim op tijd binnen. De scherpe pen bleek dit keer buitengewoon vlot, zoniet geslepen en we konden maar tot één conclusie komen: eindelijk hadden we eens een spraakmakende bijdrage

te pakken! Dan moest het ook maar groots worden aangepakt, vonden we. We plaatsten het organisatiecomité voor het blok en kregen gedaan dat we vijf minuten spreektijd kregen tijdens het officiële afscheid. Zo geschiedde het dat ondergetekende het spreekgestoelte in de bomvolle St. Stevenskerk mocht beklimmen met de betreffende aflevering van *Ex Tempore* in de hand en deed alsof iedereen wel begreep dat het een volstrekt logische zaak was dat dit bekende tijdschrift een bijdrage aan de middag leverde. *Bluffing your way through history...* Ik zag de vragende blikken in het publiek: *Ex Tempore?* Maar het voorlezen van enkele passages uit het Kleins portret was genoeg om na afloop een gretige aftrek te hebben. We waren in *no time* door alle exemplaren heen en voor één middag wereldberoemd in Nijmegen en misschien zelfs nog wel daarbuiten. Gelukkig kon ook Manning het wel waarderen, al leek ook hij te denken: *Ex Tempore?*

Drs. Marjet Derks (1958) studeerde Nieuwste Geschiedenis in Nijmegen, waarna zij bij dezelfde taakgroep aan de slag ging als AIO. In die tijd, van 1989 tot 1995, was zij tevens actief als redacteur, eindredacteur en secretaris van Ex Tempore. Het besproken portret van Manning door P.W. Klein is gepubliceerd in aflevering 2 van 1990. Vandaag de dag is Derks werkzaam als beleidsmedewerker op het generaalat van de Zusters van Liefde en daarnaast als freelance onderzoekster. Vanaf 1 september 2006 is zij als docent weer tijdelijk in dienst bij de afdeling Geschiedenis.

(Advertentie)

Radboud Universiteit Nijmegen

De Faculteit der Letteren van de Radboud Universiteit wenst de redactie en de afdeling Geschiedenis van harte geluk met het vijftienvigjarige bestaan van het tijdschrift *ET-VT* en zijn voorlopers *Ex Tempore* en *Verleden Tijdschrift*. Met zo'n aanloop ligt er vast nog minstens evenveel toekomst voor jullie blad in het verschiets!

Pepijn Reeser en Lennert Savenije

Van clubblad tot wetenschappelijk tijdschrift

In gesprek met Mayke de Jong, Hardy Beekelaar en Pepijn Oomen

Twee fusies, te laat ingeleverde kopij en collega-redacteuren die geregeld op hun tandvlees liepen. Oud-redacteuren Mayke de Jong, Hardy Beekelaar en Pepijn Oomen blikken in dit jubileumnummer terug op hun redactietijd bij één van de drie voorlopers van ET•VT. Uit de persoonlijke herinneringen blijkt eens te meer hoe verschillend Ex Tempore, Vlugschrift en Verleden Tijd Schrift ten opzichte van elkaar waren, maar ook hoe eenduidig (financiële) problemen konden zijn. Ondanks alles maakten de tijdschriften, afzonderlijk en gezamenlijk, de afgelopen vijftig jaar een ontwikkeling door van clubblad naar gerespecteerd wetenschappelijk tijdschrift.

Ex Tempore 1981 – 1989: koepel voor de parochies?

'Je zou kunnen zeggen dat *Ex Tempore* in de kantine ontstaan is' vertelt Mayke de Jong (1950) die vanaf de oprichting in september 1981 tot de herfst van 1984 bij het blad betrokken was. 'Ik had een goed contact met de initiatiefnemers, Jan van der Dussen en Toon Jansen, en werd door hen gevraagd om namens de vakgroep Middeleeuwen in de redactie zitting te nemen. Van deze redactie maakte zowel stafleden als studenten deel uit. Hierdoor werd het beste in docenten en studenten naar boven gehaald.'

De titel *Ex Tempore* geeft volgens De Jong goed weer wat de doelstelling van het nieuwe tijdschrift was. 'De oprichters hadden het idee dat ze teveel met bureaucratie en regel bezig waren, en dat er hierdoor te weinig aandacht was voor publicaties en inhoudelijke vakken-nis. *Ex Tempore* wilde zich afzetten tegen deze tijdsgeest.

Aan die tijdsgeest van begin jaren tachtig, heeft de Utrechtse hoogleraar middeleeuwse geschiedenis desondanks goede herinneringen. 'Middeleeuwen was destijds een grote vakgroep, met veel actieve medewerkers. Daardoor verschenen er bundels met bijdragen van studenten en gingen we op excursies naar de Duitse steden Paderborn, Keulen en Trier. Een keer per week werd er geborreld op de kamer van Piet Leupen, dan dronken we een glas sherry. Geschiedenis was een hele leuke, levendige groep.' Toch was het gemeenschapsgevoel beperkt. 'De verschillende afdelingen in Nijmegen waren een soort parochies, ze

waren behoorlijk van elkaar gescheiden. Ik sprak weinig mensen van andere richtingen.'

Omdat *Ex Tempore* gemaakt werd door medewerkers en studenten van alle richtingen, kon het een communicatiemiddel zijn tussen de verschillende afdelingen. Verrassend genoeg stelt De Jong dat dit geen doelstelling was van het blad. 'Het ging puur om de publicatie van inhoudelijke, wetenschappelijke artikelen. *Ex Tempore* had niet de ambitie een koepel voor de afdelingen of een informatiekatern van het bestuur te willen zijn.'

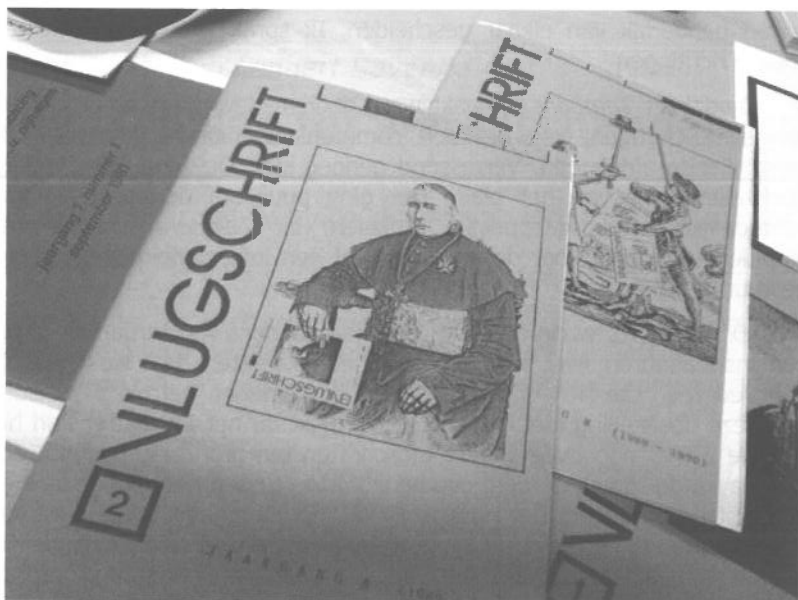
Ex Tempore, waarvoor het twee jaar oudere Amsterdamse *Skript* een inspiratiebron was, had een algemeen karakter. 'Het was bedoeld voor iedereen die zich bij Geschiedenis in Nijmegen betrokken voelde.' Dat deze doelstelling niet gehaald werd, blijkt uit het feit dat er aan het huidige *ET•VT* nog twee andere tijdschriften ten grondslag liggen. Toch ziet Mayke de Jong meerdere overeenkomsten tussen het huidige blad en de eerste voorganger. 'Het huidige *ET•VT* lijkt me geheel in de geest van het oorspronkelijke *Ex Tempore*, zowel wat betreft de wetenschappelijke inhoud als de werkwijze. *ET•VT* is een positieve voortzetting van *Ex Tempore*.'

Vlugschrift 1982 – 1991: meer samenhang en wetenschappelijk raakvlak

Ex Tempore kreeg in 1982 gezelschap van *Vlugschrift*. Toenmalig medewerker en docent Nieuwe Geschiedenis Hardy Beekelaar (1933) was vanaf de oprichting bij het nieuwe blad betrokken. '*Vlugschrift* was het blad van de afdeling en afstudeerrichting Nieuwe Geschiedenis (vóór 1870), waar toentertijd ruim honderd studenten aan verbonden waren. Enkele studenten, ik herinner me in het bijzonder Maarten Hageman en Melchior de Grood, vonden het belangrijk dat binnen die grote groep studenten meer samenhang zou ontstaan. Daarom organiseerden ze activiteiten, zoals fietstochten, en werd aan het afdelingsbestuur het idee voorgelegd een tijdschrift op te richten.'

Dit initiatief kreeg steun, en Beekelaar nam, nadat hij officieel gevraagd was, als enig staflid zitting in de redactie. 'Ik schreef voor ieder nummer samenvattingen van scripties. Daarnaast verzorgde ik recensies en nieuws van de vakgroep. De redacteuren schreven zelf veel, al was er ook ieder nummer wel iemand van buiten de redactie die kopij aanleverde. Dat kon van alles zijn; een student die pauselijke uitspraken over wetenschap verdedigde, kreeg ook ruimte voor zijn artikel.'

Bijna alle studenten Nieuwe Geschiedenis hadden een abonnement op wat Beekelaar omschrijft als 'een clubblad met wetenschappelijk raakvlak.' Op het hoogtepunt van het bestaan lag de oplage daarmee op honderdvijftig exemplaren. Enkele fanatieke redactieleden typten de vaak handgeschreven artikelen uit en zetten de nummers met knip- en

Vlugschrift, 8 (1989) 2.

plakwerk in elkaar. Twee redactieleden die het typwerk verzorgden, zijn later zelfs met elkaar in het huwelijk getreden.

Beekelaar roemt de eerste lichtingen studenten vanwege hun enthousiasme. 'Er verschenen vijf nummers per jaar, en om dit mogelijk te maken kwam de redactie maandelijks bij elkaar. De redactieleden van *Vlugschrift* waren over het algemeen erg bevlogen, ze streefden er naar iets moois van het blad te maken. Als staflid moest ik er destijds op wijzen dat iedere twee weken vergaderen toch wel erg veel was' lacht de oud-hoofddocent Nieuwe Geschiedenis.

De oprichting van *Vlugschrift* was volgens Beekelaar het gevolg van veranderingen in het onderwijs. 'Toen ik ging studeren, in 1952, waren er slechts tien eerstejaars studenten. Er waren geen medewerkers, enkel drie hoogleraren: R.R. Post, L.J. Rogier en F.J. de Waele. Studeren was elitair, en het handjevol mensen dat Geschiedenis studeerde kende elkaar door en door. Ieder jaar was er bijvoorbeeld een excursie onder leiding van Rogier. Daar gingen bijna alle studenten naar toe – dat waren er vijfendertig tot veertig. Een blad als *Vlugschrift* was toen simpelweg overbodig. Iedereen kende elkaar, en elkaars interesses.'

In de jaren zeventig groeide het aantal geschiedenisstudenten, aan het eind van het decennium waren het er maar liefst elfhonderd. 'Daarvan werd tachtig tot negentig procent leraar. Nog voor het afstuderen werd een student vaak al door een middelbare school gevraagd of hij daar geen les wilde geven. Het onderwijs aan de universiteit was er ook op gericht om leraren op te leiden.'

Vanaf begin jaren tachtig veranderde er veel. 'Er ontstond een overschot aan leraren, en daarmee verdween het arbeidsperspectief voor een groot gedeelte van de geschiedenisstudenten. De studentenaantallen liepen enorm terug. Eind jaren tachtig waren er nog slechts dertig tot veertig studenten Nieuwe Tijd en deze studenten moesten vanaf medio jaren tachtig harder studeren. Ze hadden beduidend minder tijd om iets naast hun studie te doen.

Vlugschrift verloor daarmee grotendeels zijn bestaansrecht. 'In de laatste jaren van het bestaan was het veel moeilijker om de redactie voltallig bij elkaar te krijgen. Al waren er ook toen nog enkele studenten die er heel serieus mee bezig waren.' Maar ook die inzet mocht uiteindelijk niet baten. 'Ik weet nog dat er vrij lang gepraat is over het opheffen van *Vlugschrift*. De studierichting Economische en Sociale Geschiedenis (ESG) had ook een eigen blad: *Verleden Tijdschrift*. Dat heeft uiteindelijk *Vlugschrift* overgenomen. Iedereen in onze redactie vond dat ontzettend jammer, in het afscheidnummer werd de vrees uitgesproken dat het eigen karakter van de studierichting Nieuwe Tijd verloren zou gaan. Er zijn ook niet veel redactieleden van *Vlugschrift* overgestapt naar de nieuwe redactie van *Verleden Tijdschrift*.' Beekelaar kan de fusie daarom niet anders omschrijven dan als een verstands-huwelijk. 'Het was zeker geen huwelijk uit liefde, we wilden redden wat er te redden viel.'

Verleden Tijd Schrift 1987 – 1999: het rebelse broertje dat wel op tijd verscheen

Toen Pepijn Oomen (1978) in 1996 bij de redactie van *Verleden Tijd Schrift* kwam, bestond het blad al bijna 10 jaar. *Verleden Tijd Schrift* was in 1987 opgericht door studenten Economische en Sociale Geschiedenis (ESG), die net als hun studiegenoten van Nieuwe Tijd graag meer binding zagen ontstaan onder de studenten van de vakgroep.

Verleden Tijd Schrift ontwikkelde zich echter steeds nadrukkelijker tot een blad voor alle Nijmeegse Geschiedenisstudenten. Toen Oomen toetrad tot de redactie, was van de oorspronkelijke Economische en Sociaalhistorische achtergrond niet veel meer te merken. De redactie had medio jaren negentig juist veel aandacht voor kunst en cultuurgeschiedenis hetgeen alles te maken had met de interesses van toenmalig hoofdredacteur Edo van Heugten, die geen Geschiedenis maar Film- en Opvoeringkunsten studeerde.

Oomen werd redactielid nadat een docent hem tijdens een eerstejaars hoorcollege op het bestaan van *Verleden Tijd Schrift* had gewezen. Selectiecriteria waren er niet. 'Iedereen kon zich aanmelden, van redactieleden werd echter wel veel inzet verwacht. Als iemand dat niet ten-toonspreidde, was hij of zij ook binnen de kortste tijd vertrokken.' Volgens Oomen was het tijdschrift een podium voor de talenten en interesses die studenten in huis hadden. 'We wilden geschiedenis op een

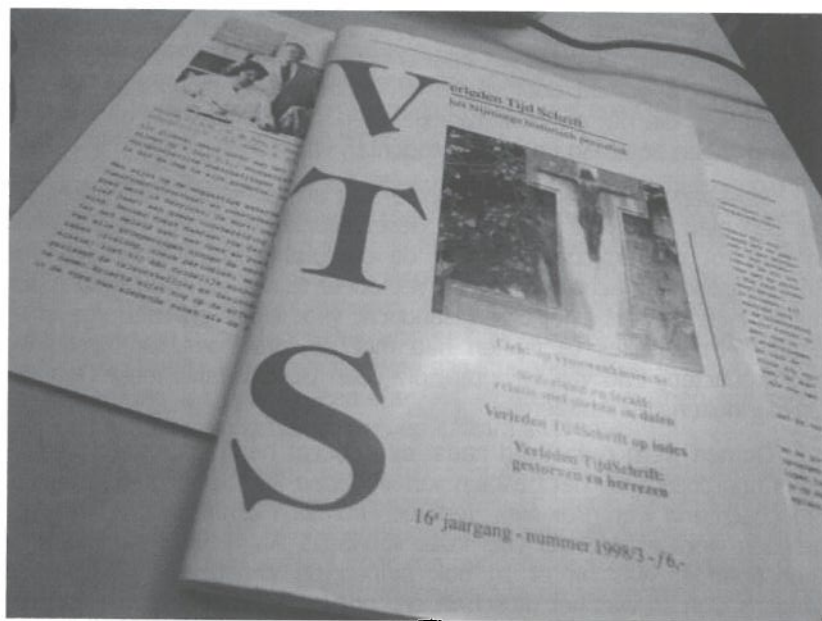
leuke maar tegelijkertijd ook verantwoorde manier brengen. *Verleden Tijd Schrift* probeerde de leemte tussen het studentikoze studieverenigingsblad *H.in.T.* en het puur wetenschappelijke *Ex Tempore* te vullen.'

Tot artikelen bewerkte scripties en populair-wetenschappelijke rubrieken met titels als *De moderne wereld* en *De oogst van een eeuw* vormden de basis van het tijdschrift. Daarnaast was in elk nummer een lijst met afgestudeerden en vakgroepnieuws te vinden.

'*Verleden Tijd Schrift* was v n studenten, v or studenten. Het tijdschrift werd helemaal door studenten samengesteld. Aan artikelen kwamen we via een 'ons kent ons' manier. Eind jaren negentig studeerden er veel minder studenten Geschiedenis dan nu het geval is, dus je kende bijna iedere studiegenoot.' Af en toe werd er ook een beroep gedaan op docenten bij het zoeken naar een geschikte scriptant en scriptie. 'We gingen vaak langs bij docenten die iets met *Ex Tempore* te maken hadden, omdat we bang waren dat die de goede scripties voor hun eigen tijdschrift wilden bewaren.'

Van een concurrentiestrijd tussen *Ex Tempore* en het *Verleden Tijd Schrift* - door Oomen tot het 'rebelse broertje' gedoopt - was echter geen sprake. 'We hielden rekening met elkaar, maar richtten ons op een andere doelgroep. *Ex Tempore* was meer op de collega's van de afdeling gericht en niet op studenten. Er zaten wel enkele studenten in de redactie van *Ex Tempore*, maar volgens ons hadden zij nauwelijks binding met de studentengemeenschap.'

Een ander groot verschil met *Ex Tempore* was dat *Verleden Tijd*

Verleden Tijd Schrift, 16 (1998) 3.

Schrift geen financiële steun van de afdeling Geschiedenis kreeg. 'Met de universiteit hadden we weinig op, we wilden het liefst financieel onafhankelijk blijven en er was ook nog geen Multi Media Studiecencentrum (computerruimte, red.) waar we konden typen. Aan geld kwamen we door de stad in te trekken en met ondernemers te praten over de verkoop van advertentieruimte.'

Om geld te besparen werd ook de bezorging door de studenten zelf gedaan. 'Ieder redactielid had zijn eigen 'krantenwijk' in Nijmegen en stopte de nummers zelf bij de abonnees in de brievenbus. Helaas woonden de abonnees vaak ver van elkaar af, dus was het bezorgen een tijdrovende bezigheid. Geïnteresseerden konden ook een los nummer kopen op het secretariaat van de afdeling Geschiedenis, bij de Universiteits Bibliotheek en bij boekhandel *De Oude Mol*, nu boekhandel *Roelants*. Een los nummer kostte 5 en later 6 gulden.'

De geregelde prijsverhogingen van een gulden zijn een stille getuige van de woelige financiële vaarwaters waarin *Verleden Tijd Schrift* regelmatig verkeerde. Oomen herinnert zich echter niet alleen financiële tegenvallers. 'De drukker heeft ooit twee pagina's dubbel gedrukt, waardoor dat deel van het tijdschrift niet goed leesbaar was. We hoefden toen niet te betalen, terwijl we de nummers met een bijgevoegd erratum wel gewoon konden verspreiden.'

Een ander terugkerend probleem was het te laat inleveren van kopij. 'Er werden met enige regelmaat cynische 'dreigmailtjes' gestuurd naar auteurs, en in de redactievergaderingen werd geprapt over mogelijke fysieke bedreigingen ten opzichte van de allerlangzaamste schrijvers. Maar al met al waren er tijdens mijn redactie jaren geen grote vertragingen. Het was zelfs zo dat we bij de fusiebesprekingen met *Ex Tempore* konden claimen dat wij w l op tijd verschenen.'

ET-VT 1999 - 2006: geslaagd compromis met de punt als symbool

Begin 1998 kwam vanuit de redactie van *Ex Tempore* het verzoek aan *Verleden Tijd Schrift* om na te denken over een mogelijke fusie van beide tijdschriften. Binnen de redactie van *Verleden Tijd Schrift* werd gemengd gereageerd op dit verzoek. Pepijn Oomen had wel oren naar een verregaande samenwerking, maar er waren ook redactieleden, waaronder toenmalig hoofdredacteur Edo van Heugten, die niets zagen in een fusie. Van Heugten *cum suis* waren bang dat de studenten aan invloed zouden verliezen in een fusieblad en niets anders zouden zijn dan werkrachten van de docenten.

Toch waren er ook genoeg argumenten v or een fusie met *Ex Tempore*. 'Allereerst zouden we een groter abonneebestand krijgen, en meer geld en steun van de afdeling. Daarnaast zou een fusie de werkdruk aanzien-

lijk kunnen verminderen. Er waren namelijk genoeg momenten dat we als redactie van *Verleden Tijd Schrift* op ons tandvlees liepen.'

De fusiebesprekingen werden uiteindelijk succesvol afgerond met het verschijnen van het eerste nummer van *ET•VT* in 1999. Anders dan *Verleden Tijdschrift* richtte *ET•VT* zich ook qua onderwerpen en boekrecensies op het Nijmeegse historische bedrijf. Voor de redactieleden van *Verleden Tijdschrift* betekende het samengaan daarnaast een professionalisering van het redactiewerk. Een aantal rubrieken uit *Verleden Tijd Schrift* kreeg zijn vervolg in *ET•VT*. Zo ging de rubriek *De oogst van een eeuw* verder als *De boeken top vijf* en werd *Vakgroepnieuws* omgedoopt in *Lettres Provinciales*. Pepijn Oomen betreurt het verdwijnen van de rubriek *De moderne wereld*, waarin de geschiedenis van alledaagse voorwerpen als de balpen, de badkuip en de BH uit de doeken werd gedaan. Waarom de rubriek sneuvelde kan hij zich niet meer precies herinneren. 'Waarschijnlijk vond de redactie het niet meer in overeenstemming met de nieuwe identiteit van het blad.'

Een laatste struikelblok was het kiezen van een naam voor het nieuwe tijdschrift. Oomen meent zich te herinneren dat beide fracties, de studenten (*Verleden Tijd Schrift*) enerzijds en de docenten (*Ex Tempore*) anderzijds, geen afstand wilden doen van hun benaming. Een aantal, volgens Oomen veel te lange, namen passeerde de revue, waaronder *Novo Ex Tempore*, het *verledentijdschrift van Nijmegen*, voordat er werd gekozen voor *Ex Tempore*, *Verleden Tijdschrift Nijmegen*, kortweg *ET•VT*. Op instigatie van Edwin van Meerkerk kwam tussen ET en VT uiteindelijk een op Latijnse inscripties geïnspireerde centrale stip te staan.

De toekomst van ET•VT: van wetenschappelijk tijdschrift tot ...?

Mayke de Jong, Hardy Beekelaar en Pepijn Oomen zijn allen van mening dat het huidige tijdschrift iets is om trots op te zijn. Over de toekomst van *ET•VT* maakt geen van drieën zich zorgen. Wel constateert negendejaars student Pepijn Oomen desinteresse van hedendaagse studenten voor een blad als *ET•VT*. 'Veel studenten zijn niet meer zoals vroeger geïnteresseerd in geschiedenis. Het zo snel mogelijk halen van hun bul krijgt meer prioriteit.'

Ondanks de cynische visie van Oomen, hoopt de huidige redactie van *ET•VT* de vruchten te plukken van het stijgende aantal Geschiedenisstudenten in Nijmegen. De doelstellingen van het huidige blad en haar voorlopers blijven daarbij onveranderd: het creëren van samenhang en binding onder de Nijmeegse studenten, door geschiedenis op een verantwoorde en leuke manier te brengen.

Pepijn Reeser (1984) studeert geschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen, met als specialisatie politieke geschiedenis van de nieuwste tijd.

Lennert Savenije (1985) studeert geschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen, met als specialisatie cultuur- en architectuurgeschiedenis.

(Advertentie)

WEEK VAN DE GESCHIEDENIS 2006

'geloof en bijgeloof'

donderdag 12 oktober:
spraakmakende documentaire '**Heilige Rosa**'
en een gesprek met regisseur Hans Heijnen
(locatie: Erasmuslaan 9
aanvang: 15.00u)

vrijdag 13 oktober:
lezing over 'vrijdag de 13e
in de religieuze volkscultuur' door
prof. dr. G. Rooijakkers
(locatie: Erasmusgebouw, lokaal 2.54
aanvang: 15.00u)
en aansluitend een borrel in het Cultuurcafé

INFO: 024-3612867 OF AFKEPOST@STUDENT.RU.NL

KATHOLIEK DOCUMENTATIE CENTRUM - NIJMEGEN

FOTO: © STADSARCHIEF SITTARD-GELEEN

CD

Olivier Hekster en Edwin van Meerkerk

De paden op, de kroegen in

We wisten niet beter.

De introductie van '92 was geweldig, niet in het minst dankzij onze mentoren Dees, Dave en Merijn. Wat doe je dan als ze je vragen om lid te worden van de redactie van *VTS*? In ieder geval niet vragen wat *VTS* eigenlijk is. Als zij erbij zaten, dan was het dus leuk. Dachten we. Onder de licht naar anarchie ruikende redactiesamenstelling ging echter een duidelijke pikorde schuil. Redigeren stond daarbij het hoogst aangeschreven, want *VTS* ging prat op een goed geredigeerde roze olifant.

Onderaan die pikorde stond de advertentiewerving. Wij dus.

De eerste buit was eenvoudig binnengehaald. Aangezien wij vanaf de eerste introductieweek al stamgasten waren geworden van het op dat moment goedkoopste café van Nijmegen, De Kroeg, kon onze gewaardeerde kroegbaas niet weigeren. Vol goede moed togen wij verder. Restaurant Het Savarijn ging na enig onderhandelen ook door de bocht en lingeriezaak Förster – God mag weten waarom we daar naar binnen zijn gegaan – bleek als was in onze handen. Wij, met naast ons onze schoenen, liepen door richting De Feeks. Tja. Dat ging minder soepel.

'Is het een tijdschrift voor vrouwen?'

'Nee'

'Heeft het eigenlijk iets met onze doelstellingen te maken?'

'Ja!'

'Wat dan?'

'Ehm.....'

'Waarom zouden wij dan adverteren?'

'Tsja... we zijn goedkoop???' •

De rest van onze (steeds minder succesvolle) zoektocht naar sponsors hebben we gevuld met definities van feminisme waar *VTS* wél onder viel. Daar waren we beter in dan advertenties werven, zo bleek al snel.... Snel omhoog in de pikorde dus.

Prof. dr. Olivier Hekster (1974) en dr. Edwin van Meerkerk (1972) waren tijdens hun studie Geschiedenis begin jaren negentig redactieleden van VTS. Beiden promoveerden hierna in Nijmegen, Hekster in 2002 op Commodus. An Emperor at the crossroads en Van Meerkerk een jaar eerder op Achter de schermen van het boekbedrijf. Henri Du Sauzet

(1687-1754) in de wereld van de uitgeverij en boekhandel in de Republiek. Van Meerkerk zette zich in die tijd, van 2000 tot 2002, tevens actief in voor *ET•VT*: hij ontwierp en onderhield de nieuwe lay-out en was secretaris van het bestuur.

Anno 2006 is Hekster middels de Van der Leeuw-leerstoel hoogleraar Oude Geschiedenis aan de Radboud Universiteit; Van Meerkerk is universitair docent bij Algemene Cultuurwetenschappen.

ET•VT 25

Leonard Gommans

Penningmeester Sings The Blues: het Albert Delahaye-debâcle

Ik hou niet van schrijven. Ik hou niet van lezen. En dan geschiedenis gaan studeren. Het was een hele beproeving; ik heb de studie ook niet afgemaakt. Toch was ik een actieve student: veel gedaan, gezien, gereisd. Voor *Verleden TijdSchrift* (*VTS*) ben ik 'Secretaris-Penningmeester' geweest; wel twee jaar. De financiële toestand van *VTS* vertoonde helaas veel gelijkenis met mijn academische carrière. Mijn voorganger was het nog gelukt het ene gat met het andere te vullen; mij lukte dat niet meer. *VTS* zou vier keer per jaar verschijnen, terwijl maar twee edities bekostigd konden worden. We hadden de wind ook niet mee; het blad was een dissident binnen de vakgroep, concurrerend met het jolige *H.In.T.* van *GSV Excalibur* en het 'Bosmans-blaadje' *Ex Tempore*. Zij kregen steun, subsidies, hadden een kruiwagen binnen de vakgroep – een vooraanstaand staflid. Wij niet...

Het léék een godsgeschenk: het tegen betaling plaatsen van een artikel. Het verzoek kwam echter van een stichting die niet aan de vakgroep was verbonden. Er ontstond discussie of *VTS* zich hiervoor wilde lenen; van de opbrengst kon echter gemakkelijk de oplage worden gefinancierd. We deden het. Het betrof een biografisch artikel over ene Albert Delahaye (1915-1987). De man had in de jaren vijftig van de vorige eeuw ondermeer de post van adjunct-stadsarchivaris in Nijmegen bekleed. En hij meende bewijzen te hebben dat de Romeinen én Karel de Grote nooit in Nijmegen waren geweest. Middeleeuwse bronnen stonden immers vol fouten; volgens 'Romeinse' routekaarten zou Noviomagus het Noord-Franse Noyon zijn. Ten slotte was nooit 'academisch bewijs' geleverd, bijvoorbeeld archeologische vondsten, waaruit bleek dat er zich in Nijmegen écht iets had voorgedaan.

Maar Delahaye was géén historicus. En dat bepaalde de toon van zijn betoog. Met de man viel niet te praten. Academisch gezien zocht Delahaye spijkers op laag water. En werd daarom ook niet serieus genomen.

De mensen achter de stichting 'Albert Delahaye' leden onder dezelfde frustratie. In een vervolgeditie van *VTS* brandde een student – natuurlijk – de theorieën van Delahaye volledig af. Geheel in academische traditie van hoor en wederhoor. En tegen het zere, getergde, been van Delahaye-adepten. Scheldbrieven stroomden binnen. De stichting wenste het geld teruggestort, desnoods met behulp van een deurwaarder. Op een goede zondagochtend, mocht ik, met kater en kegel, een telefonische tirade van een schuimbekkende pensionado ontvangen. Het was een schande, wat 'wij' – academici – met het 'erfgoed' van Delahaye hadden gedaan!

Nog sterker: de opsteller van het Delahaye-verhaal bleek hartpatiënt, en stierf kort na ons verzoek tot wederhoor. Van familiezijde ontvingen we zijn finale artikel én een brief waarin *VTS* werd bedankt voor 'het geven van het laatste zetje...'. Het artikel hebben we toen maar, posthuum, geplaatst.

Het leek wel alsof de abonnees *VTS* voor dit voorval wilden straffen; de pseudo-'Historiker Streit' was blijkbaar niet aan de *VTS*-lezer besteed. Het ging ook nergens over. Veel opzeggingen waren het gevolg; het abonneebestand werd bijna gehalveerd.

Inmiddels heb ik – afgezien van frustratie – wél iets met Albert Delahaye gemeen....

Leonard Gommans (1971) studeerde van 1992 tot 1998 Economisch-Sociale Geschiedenis. Tussen 1995 en 1997 was hij redacteur en secretaris-penningmeester van Verleden Tijdschrift. Gommans is thans werkzaam als technisch specialist bij Vodafone in Maastricht.

Ton van de Sande

Top 5 uit vijftientig jaar periodiek geschrijf

Een schier onmogelijke opdracht: stel een top 5 samen uit de artikelen die de afgelopen vijftientig jaar in *ET•VT* en haar voorgangsters zijn verschenen. Hoe pak je zoiets in hemelsnaam aan? Natuurlijk, het was best amusant om al die afleveringen nog eens door te lopen (de vergelijking heeft overigens al aardig toegeslagen in de exemplaren die eertijds nog uit de stencilmachine kwamen gerold) en het wel en wee van de sectie, de vakgroepen, de taakgroepen en uiteindelijk de Afdeling als één film aan je voorbij te laten trekken, maar er is geen beginnen aan uit die baaierd van bijdragen een weloverwogen en beredeneerde selectie te maken. Want welk criterium zou je daarbij dan moeten hanteren? Er waren afleveringen bij die ik binnen twee minuten opzij kon leggen omdat er niets in stond wat me ook maar in de verste verte als 'opmerkelijk' of 'memorabel' voorkwam, maar andere kon ik weer met smaak verorberen, niet in de laatste plaats omdat ik al lezende ineens weer het gezicht van de scribent op mijn netvlies kreeg: frisse, schrandere knapen en ladies die ooit tentamen bij me hebben gedaan, en oud-collega's nog zonder grijs haar. Ik heb het maar zo opgelost: de stamboom van *ET•VT* heeft vijf takken die na drie achtereenvolgende fusies in het huidige jubilerende blad zijn uitgemond (met excuses voor de biologisch kreupele beeldspraak); uit elk van die takken heb ik een aflevering geplukt die me in aanmerking leek te komen voor nominatie in de top 5. Het is trouwens niet echt 'ex pluribus unum' geworden, want ik permitteer me de vrijheid om ook andere afleveringen in mijn beschouwing te laten meeliften.

1.

Als eerste noem ik het themanummer 'De Nederlandse identiteit als contradictio in terminis?', *Ex Tempore* jaargang 11, 1992, aflevering 3, nummer 33. Waarom als eerste? Omdat *Ex Tempore*, opgericht in 1981, de oudste papieren heeft. En waarom dit themanummer? Omdat het exemplarisch mag heten voor een geslaagd fenomeen: vanaf de eerste jaargang werd namelijk een zogenaamd 'dubbelnummer' uitgebracht, waarbij de redactie auteurs uitnodigde om een bijdrage te schrijven rond een door haar gekozen thema. Dat heeft het blad geen windeieren gelegd. Van het themanummer over Universiteitsgeschiedenis (1996) werden zelfs zoveel exemplaren verkocht dat een aardig bedrag opzij kon worden gelegd als 'buffer' voor magere jaren. Dat spaargeld is nadien als 'bruidsschat' ingebracht in de fusie met *Verleden Tijdschrift*. Het hier opgevoerde 'Identiteitsnummer' vind ik nog altijd een van de meest leeswaardige van de hele reeks. Negen auteurs belichten het onderwerp ieder vanuit hun eigen expertise, wat een alleraardigste mix

oplevert, in een nabeschouwing van redacteur Theo Engelen bovendien knap tot synthese aaneengeregen. De eindredactie was in handen van Barbara Kruijsen, toen nog studente Oude Geschiedenis en Kunstgeschiedenis. Het nummer zou anno 2006 zonder probleem opnieuw uitgebracht kunnen worden want kwesties als 'pluriformiteit' en 'tolerantie' hebben aan actualiteit nog geenszins ingeboet. Het 'inburgeringsnummer' van *ET•VT* dat enkele jaren geleden verscheen, sluit trouwens naadloos erbij aan. Wie het allemaal nog eens wil nalezen: ga naar de Tijdschriftenzaal van de UB Nijmegen en tracteer uzelf op een paar uurtjes vaderlandsliefde, regionalisme en verzuiling. Welk artikel ik zelf het mooiste vond? Moeilijke vraag. Maar vooruit, als u blijft aandringen: dat van Paul Luykx over 'Nederlandse katholieken en de natie 1900-1960' is mijns inziens zonder meer een *must*. Vlak echter ook het verhaal over de patriotten niet uit, zou ik toch in alle bescheidenheid willen opmerken...

2.

Vlugschrift, het 'periodiek voor Nieuwe Geschiedenis', heeft naar mijn smaak vooral in de eerste jaren van zijn bestaan, 1982-1986, een vitale rol gespeeld in het kweken van een *corporate identity* bij de studenten van die afstudeerrichting. Het waren de jaren van het vertrek van prof. Poelhekke en na anderhalf jaar 'sedisvacatio' het aantreden van prof. De Schepper. En het meest is me bijgebleven de satirische rubriek 'Grim', een pseudoniem waarachter twee redactieleden van het eerste uur schuilgingen, Melchior de Grood en Maarten Hageman. Het was een uniek mengsel van goedmoedige spot, scherp observatievermogen en wijsneuzig filosoferen. De succesformule van Fokke & Sukke (eveneens product van een collectief) in NRCHandelsblad lijkt er nog het meest op. Ik zou gezworen hebben dat 'Grim' wel vijf jaar of langer had bestaan, maar zag nu tot mijn verbazing dat in december 1984 (jaargang 3, nummer 2) de column voor het laatst verscheen. Een kort citaat daaruit: 'Humor en een relativerende kijk op het omringende werken als een ingebouwd veiligheidsmechanisme tegen deformatie en verstarring. Wee de wetenschapper die niet kan lachen! De gezonde grijns is als een mes dat aan twee kanten snijdt; het spaart niets of niemand, en zeker niet het eigen vlees. Het is een loutering Tot Nut Van Het Algemeen. Hoe dan ook, het is mooi geweest. Grim gaat anoniem ten onder en laat zich langzaam maar zeker aanvreten door de vergetelheid.' (blz 16). En het wás inderdaad mooi, kan ik – inmiddels ruim twee decennia verder – verzekeren. Ik wil hier nog één passage uit de 'Grim'-reeks aanhalen. Onder het kopje 'Elegie' (jaargang 2, nummer 2/3, januari 1984) wordt afscheid genomen van *HiStory*, het huisorgaan van GSV Excalibur: 'Studentengeneraties komen, studentengeneraties gaan. Redacties worden geboren, universitaire blaadjes vergaan. Na een dapper gedragen ziekbed heeft het zieltogende orgaan van de eertijds zo kritische geschiedenisstudenten, in het volle besef van de leegte die het zou achterlaten, toch nog vrij onverwacht voor immer de ogen gesloten. [...]

Het zal de valiumrekening van de familie Manning danig drukken en ook de overige stafleden kunnen weer rustig aan hun goedbetaalde nachtrust toekomen. Hun in opmerkelijke lay-out verpakte kwelduivel, gebaard door *angry young women* en *men* met een acrobatische kijk op de Nederlandse taal, is nu eindelijk met wortel en al uitgeroeid. Ironisch genoeg waren diezelfde stafleden, na het verschijnen van een nieuwe History [sic], er als de kippen bij om het kakelverse exemplaar heimelijk naar de kamer te smokkelen; nerveus bladerend, op zoek naar opmerkingen of verwijzingen naar hun persoon. Kwaad bij vermelding, maar diep gegriefd wanneer zij wederom niet vermeldenswaardig bleken te zijn. Een academische habitus in zakformaat.[...] Wat blijft, is het volstrekte gemis aan democratische traditie. Regenteske stafleden met een uitzonderlijke eigen kijk op openbaarheid, studentenparticipatie en vernieuwingen in het algemeen. Wat ook blijft, is de hele massa betweters op de sectie Geschiedenis; zij honen iedere vorm van initiatief of inzet en staan ten principale langs de kant om bij elke gelegenheid ongevraagd te laten weten nergens heil in te zien. Serviele mislaken, slippendragers van hoge heren op reeds lang platbetreden paden. Meesters in het napapegaan; een zich zelf repeterende echoput. In deze sfeer kon geen sectieblad gedijen en History verloor de greep op zijn lezers en het aanbod van kopij, terwijl het verzuimde de overstap naar de formule van een representatief sectieblad te maken. Wel verschenen er intussen twee periodieken, waarvan ik er één werkgelegenheidshalve buiten beschouwing wil laten. Rest dus *Ex Tempore*: nogal traditioneel van opzet en nou niet bepaald een schoolvoorbeeld van wat mogelijk zou moeten zijn. Maar toch is het goed dat er redacties zijn, die tegen beter weten in of met de blindheid der bezetenen er nog iets van proberen te maken.'

3.

Drie jaar na die hartekreet van 'Grim' zag alsnog een nieuw periodiek het licht: *Verleden Tijd Schrift*, uitgegeven door studenten van de vakgroep ESG. Ik neem nummer 2 van de tweede jaargang (april 1988) in deze top 5 op, niet omdat de overige afleveringen nauwelijks de moeite waard zouden zijn, maar om op een hoogst interessant fenomeen te wijzen: je kunt bijna geen nummer van *Ex Tempore*, *Verleden Tijdschrift* of *ET•VT* openslaan of er blijkt wel een bijdrage over computers in het geschiedenisonderwijs in te staan, met onverdroten animo geschreven door Onno Boonstra. Reeds in de allereerste aflevering van *Ex Tempore* was dat het geval. Boonstra was toen net een paar maanden 'in huis', aangesteld op een zogenaamde 'onderwijsstimuleringsplaats' om de toepassing van de computer te onzent een zetje te geven. Als je de inmiddels tientallen bijdragen van hem - in de diverse bladen - op een rijtje legt, krijg je een goed beeld van de stormachtige ontwikkeling die het fenomeen computer de afgelopen kwart eeuw heeft doorgemaakt. In het hier genoemde nummer van *Verleden Tijdschrift* ventileert Boonstra een soort jongensdroom: 'Met een computer kan je rekenen, databanken

raadplegen, tekst verwerken en robots programmeren. Robots zijn niet erg geschikt voor het geschiedenis-onderwijs, behalve misschien als vervanging voor een leraar wanneer die ziek is' (blz 18). Was het bedoeld als een knipoog naar de hooggespannen verwachtingen die toen alom leefden, of is hier een bevlogen visionair aan het woord? Ik ben er in elk geval trots op dat Boonstra vorig jaar in *ET•VT* heeft vermeld dat ik in Nijmegen indertijd de eerste ben geweest die in werkcolleges met de computer aan de slag ging. Ja, dat waren nog eens revolutionaire tijden!

4.

Ik neem opnieuw een aflevering van *Verleden Tijdschrift* in deze top 5 op, dit keer het eerste nummer van jaargang 13, uit 1995. Vanaf 1990 was het periodiek gefuseerd met *Vlugschrift* en dus op de keper beschouwd een 'nieuw' blad geworden dat hier afzonderlijke vermelding verdient. Die fusie heeft niet alleen een redactioneel samengaan van 'ESG' en 'Nieuwe Geschiedenis' gegenereerd maar feitelijk de doorbraak teweeggebracht naar een 'sectie-brede' formule: ook Oudheid, Middel-eeuwen en Nieuwste Tijd kwamen voortaan in het blad aan bod. Met de hier genoemde aflevering (een dubbelnummer) heeft *VT* tien jaar geleden de landelijke pers gehaald, omdat er een kwestie in werd opgerakeld die eind jaren '50 de gemoederen danig had beziggehouden. Het betreft de geruchtmakende stelling van Albert Delahaye (1915-1987), destijds adjunct-archivaris te Nijmegen, dat Karel de Grote nooit in Nijmegen is geweest: het 'echte' Noviomagus zou vele honderden kilometers zuidelijker gelocaliseerd moeten worden, in Noyon. De redactie van *VT* had de beheerder van de (geestelijke) nalatenschap van Delahaye, amateur-historicus H. Jochems, uitgenodigd om in haar kolommen Delahaye's 'gelijk' nog eens te ontvouwen. Nogal pikant, want in de jaren '80 had Piet Leupen, toen nog hoofdmedewerker medievistiek in Nijmegen, met genoemde stelling in werkcolleges en publicaties al korte metten gemaakt. Op Jochems exposé volgde dan ook in aflevering 3 een gestoffeerde reactie van de hand van een der oud-studenten van Leupen. Jochems' dupliek werd in aflevering 4 afgedrukt, maar kort voor het ter perse gaan van dat nummer bereikte de redactie het bericht dat de man inmiddels was overleden. De polemiek had daardoor onverwachts een tragisch tintje gekregen, maar ik vind dit nog altijd een van de beste 'journalistieke' producten die de *VT*-redactie ooit heeft opgeleverd.

5.

In 2005 vierde Nijmegen zijn tweeduizendjarig bestaan en zoals bekend mag heten heeft onze Letterenfaculteit met de uitgave van een kloeke driedelige stadsgeschiedenis haar steentje op wetenschappelijk verantwoorde manier daaraan bijgedragen. Het was een zeer gelukkige greep van de redactie van *ET•VT* om als een soort proloog daarop al in 2002 een themanummer te wijden aan het fenomeen 'publieksgerichte geschiedenis' (*ET•VT* 21 (2002) 3). De bijdragen van Kees Ribbens, Ed

Jonker en Martijn Icks in dat nummer zijn stuk voor stuk juweeltjes, en zeker nu, na afloop van de feestelijkheden in de 'oudste stad van het land', het nalezen alleszins waard. Ik vind het een goede zaak dat een in Nijmegen verschijnend historisch periodiek probeert om 'algemene' vraagstellingen zoveel mogelijk op de 'locale' situatie te laten aansluiten. De Radboud Universiteit zou er verstandig aan doen *ET•VT* ruimhartig te subsidiëren, want juist langs die weg kan de ivoren toren der wetenschap toegankelijker worden gemaakt voor het 'brede' publiek. Is dit geen mooie *mission statement* om deze jubileum top 5 mee te besluiten? •

Anton van de Sande (1942) is bijzonder hoogleraar in Leiden met als belangrijkste onderzoeksgebied de Nederlandse vrijmetselarij. Daarnaast publiceert Van de Sande over de geschiedenis van Brabant en het Nederlands Katholicisme.

(Advertentie)

www.vantilt.nl

Uitgeverij Vantilt

feliciteert

ETVT met het zilveren jubileum

BOEKEN OVER GESCHIEDENIS, KUNST EN CULTUUR

Pepijn Oomen

Fusilleren of Fuseren? Hoe VTS naar ET groeide

Of we wilden fuseren. Samengaan met *Ex Tempore*. De vraag werd opgeworpen in een redactievergadering van ons *Verleden Tijd Schrift* (VTS) ergens in het begin van 1998. Hoofdredacteur Edo van Heugten zag het direct niet zitten en het grootste deel van de redactie had ook zo zijn bedenkingen.

In die tijd verscheen VTS, dat zich profileerde als opvulling van de leemte tussen *Ex Tempore* en GSV-blad *H.In.T.*, vier keer per jaar. De redactie, allen studenten, verzorgde keer op keer een nummer met drie à vier inhoudelijke artikelen, meestal samenvattingen van scripties, een enkele keer dat van een proefschrift, aangevuld met meer *human interest* rubrieken.

VTS bevond zich al jaren, althans sinds dat ik lid geworden was van de redactie in december 1996, in financieel moeilijk vaarwater.¹ Het had een abonneeaantal dat de drie cijfers niet haalde en een zeer matige sponsorbelangstelling (waardoor onze penningmeester veel en vaak de stad in moest, een keur aan winkels en horeca advertentieruimte aanbiedend). Daarnaast had de redactie last van de ouderwetse verspreidingsmethode (ieder redactielid deed 'krantenwijk' in een deel van de stad, de post was te duur) en het arbeidsintensieve redactiewerk (auteurs moesten veelal fysiek bedreigd worden voor ze hun toegezegde stukje inleverden). Niet zelden werd de vraag gesteld hoe VTS door kon gaan. Er moest iets gebeuren.

Onze houding ten opzichte van een fusie met *Ex Tempore* was evenwel tweeslachtig: we waren jaloers op het abonneeaantal en de financiële positie van het blad – maar oh, wat was het saai! *Ex Tempore*, dat waren drie afleveringen per jaar, bestaande uit lange goed gefundeerde maar daardoor vaak oninteressante artikelen. Bovendien was de lay-out ergens in de jaren vijftig blijven steken. Fuseren zou financieel en wat betreft arbeidstijd goed uitkomen, maar de frisse jongheid van VTS mocht niet verloren gaan in het logge wetenschappelijke van *Ex Tempore*.

¹ Na bestudering van de geschiedenis van het tijdschrift durf ik te stellen dat de financiële toestand niets met mijn toetreding tot de redactie te maken had, maar veeleer een vaste zekerheid is geweest in de historie van het blad. (vgl. Pepijn Oomen en Liesbeth Timmermans, 'De geschiedenis van het Verleden Tijd Schrift', in: *Verleden Tijd Schrift* 16 (1998), nr. 3, 64-69.)

En zo gingen Edo en ik de onderhandelingen aan met een delegatie van *Ex Tempore*, Ton van de Sande en Maria Grever. 'Onderhandelingen' is in dit geval geen overdrijving, want het wantrouwen van VTS-zijde was groot. Zouden we worden ingekapseld in *Ex Tempore*?

Ook toen al geloofde de redactie niet dat de invoering van de prestatiebeurs zou inhouden dat actieve studenten weer binnen vier jaar weer van de opleiding verdwenen waren. Wel was het evident dat docenten over het algemeen langer aan de opleiding verbonden zijn en dat de continuïteit dus daar te verwachten viel. Wie of wat kon ons garanderen dat onze toekomstige opvolgers zich zouden kunnen verweren tegen de jarenlange ervaring van het docentencorps? Vandaar dat we in een discussiestuk over de fusie schreven:

We zien graag een scheiding in de redactie tussen docenten/aio's en studenten. In feite twee op zichzelf staande redacties wiens wensen niet zonder goedkeuring van de andere kunnen worden doorgevoerd. Beide redacties hebben elk een hoofdredacteur, die erop toezien dat binnen de eigen redactie alles op tijd af is. De redacties hebben hun eigen vergaderingen en samen vergaderingen.²

Naast deze 'apartheid' in redactiesamenstelling stelden we voor dat de functie van secretaris/penningmeester door een student zou worden vervuld. De redactie van de artikelen zou gedaan moeten worden door beide 'subredacties': artikelen zouden eerst door de studenten worden beoordeeld en daarna door de docenten, of andersom. Inhoudelijk werd continuering van rubrieken als de Nijmegen-reeks, de lijst van afgestudeerden en *Moderne Wereld* 'geëist', en de lay-out zagen 'we graag levendig zoals bij VTS'.

Grever en Van de Sande waren onaangenaam verrast door de negatieve grondhouding waarmee de onderhandelingen geopend werden. Het bleek gelukkig al snel dat zij, op de 'apartheid' na, eenzelfde blad voor ogen hadden. Nadat na één of twee sessies de intentie tot fusie duidelijk uitgesproken was, werden er al gauw plenaire vergaderingen belegd tussen beide redacties. En bekend maakt klaarblijkelijk bemind: al gauw waren de grootste bedenkingen bij de VTS-redactie uit de lucht. Wellicht dat diverse sessies in het cultuurcafé hier ook aan meegeholpen hebben...

Pepijn Oomen (1978) studeert sinds 1996 *Geschiedenis te Nijmegen*. Vanaf dat moment heeft hij zich onafgebroken ingezet voor het Nijmeegs historische tijdschrift: begonnen bij VTS, bleef hij na de fusie nog tot 2002 redactielid van ET•VT. Op dit moment is hij nog aan het tijdschrift verbonden als 'vaste medewerker', verantwoordelijk voor de nieuws-

² Document 'Discussiepunten verkenningsgesprek fusie *Ex Tempore* en *Verleden Tijd Schrift*', 19 januari 1998, in persoonlijk archief VTS.

rubriek 'Lettres Provinciales'. Naast zijn studie werkt Oomen als adjunct secretaris van de Gezamenlijke Vergadering van de Radboud Universiteit en is hij actief als lid van de Uitgebreide Fractie van GroenLinks Nijmegen.

ET•VT 25

Liesbeth Timmermans

Eerste liefde

Tegenwoordig werk ik als hoofdredacteur van een business-to-business tijdschrift. Mensen die ik interview verbazen zich er wel eens over dat ik Geschiedenis heb gestudeerd. Wellicht verras ik historici met mijn keuze voor het bedrijfsleven. Natuurlijk heb ik zelf een ijzersterke verklaring voor deze match: als historicus ben ik van nature breed geïnteresseerd én heb ik tijdens mijn studie vele leertaken, werkstukken en natuurlijk mijn scriptie af moeten leveren. Zinnige vragen stellen en een goede tekst schrijven kan ik dus inmiddels wel.

Mijn eerste kennismaking met tijdschriften dateert van 1997. Destijds werd ik als eerstejaars lid van de redactie van mijn eerste liefde, *VTS*, ofwel *Verleden Tijdschrift*. Goed gekozen naam, vond ik altijd. Met genoegen denk ik terug aan de eerste vergadering, in de gang op de tweede verdieping van het Eramusgebouw, waar toen nog gerookt mocht worden. De koffieautomaat was onze beste vriend. Mijn eerste artikel ging over de geschiedenis van de borst. Wat vond ik dat spannend, die eerste publicatie. Ik heug me dat ik er uren aan gependeld heb en er werkelijk nachten van heb wakker gelegen. Wat was ik trots toen het er daadwerkelijk lag.

Al snel moest ik afstand doen van mijn eerste liefde. Althans, gedeeltelijk. *Verleden Tijdschrift* koketteerde sinds 1998 met het andere Nijmeegse geschiedenistijdschrift: *Ex Tempore*. Het wezenlijke verschil tussen beide tijdschriften was, dat *Ex Tempore* door docenten en *VTS* door studenten werd geleid. Ik herinner me nog scherp dat wij als redactie van *VTS* vreesden dat wij zouden worden overvleugeld, zodra we door *Ex Tempore* zouden worden 'ingelijfd'. Wij hechtten er groot belang aan dat de naam zou blijven bestaan (het huidige *VT*), dat scriptieartikelen zouden worden gepubliceerd en dat studenten er een plek vonden om hun eerste redactie-ervaring op te doen. Deze wensen werden serieus genomen en een nieuwbakken tijdschrift was het resultaat. Het was een verbetering in vergelijking met de bestaande bladen: de inhoud werd sterker, docenten en studenten kwamen in kern-

redacties tot goede samenwerking en het oefende een aantrekkingskracht uit op nieuwe mensen. Wederzijdse kennis en kunde had tot professionalisering geleid. De sfeer binnen de redactie veranderde, werd serieuzer. Met veel plezier heb ik bij *ET•VT* gewerkt aan interviews, recensies en de eindredactie. *VTS* heeft echter altijd een plekje in mijn hart behouden; zo gaat dat nu eenmaal met je eerste liefde.

Drs. Liesbeth Timmermans (1979) studeerde van 1997 tot 2002 Geschiedenis. In 1997-1998 was zij redactielid van *VTS*. Na de fusie met *Ex Tempore*, ter gelegenheid waarvan zij met Pepijn Oomen in de laatste aflevering de geschiedenis van het *Verleden Tijdschrift* beschreef, bleef Timmermans nog tot 2001 actief voor *ET•VT*. Op dit moment werkt zij bij Van Munster Media als hoofdredacteur van de business-to-business tijdschriften *Meeting Magazine.nl* en *Oost-Gelderland Business*.

(Advertentie)

Gefeliciteerd met 25 jaar Ex Tempore - Verleden Tijdschrift

Restaurant – Nijmegen

Een historicus als eigenaar.

Een stijlvolle, informele ambiance.

Een ambachtelijke, seizoensgerichte keuken.

Een verzorgde maaltijd voor een schappelijke prijs.

Een wijnkaart met Awards onderscheiden.

Een attente, vriendelijke bediening.

Gewoon lekker eten en drinken.

Sinds 1984 – bijna 25 jaar.

www.savarijn.nl

Uit de ivoeren toren

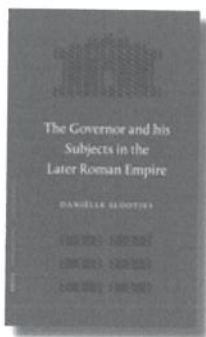
Deze nieuwe rubriek informeert de ET-VT-lezers over de veelzijdige activiteiten van de medewerkers van Geschiedenis, naast hoorcolleges, werkgroepen en tentamens. Naast korte nieuwsberichten krijgen bovendien elke keer een lid van de vaste staf en een junioronderzoeker de gelegenheid om een lopend onderzoeksproject of een net verschenen publicatie voor te stellen; Karin van Leeuwen als nieuwe junior-onderzoeker bij Politieke Geschiedenis bijt de spits af.

Nieuws

Met zijn oratie op 15 juni 2006 aanvaardde **Theo Engelen** het hoogleraarschap op persoonlijke titel met de Historische Demografie als leeropdracht. Zijn inaugurele rede "De erfenis van Thomas Malthus betwist" is inmiddels in druk verschenen.

De Radboud Universiteit heeft een stimuleringspremie voor vrouwelijke wetenschappers toegekend aan **Geertje Mak**, die hiermee tijd vrij wil maken om een NWO-aanvraag voor een onderzoeksprogramma op het gebied van de geschiedenis van de seksualiteit voor te bereiden.

Wim van Meurs is lid van de redactieraad van het nieuwe tijdschrift *Journal of Intervention and Statebuilding*, uitgegeven door Routledge. JISB zal in 2007 voor het eerst verschijnen en biedt kritische (actuele en historische) analyses van *post-conflict governance* in Bosnië of Iraq tot internationale ondersteuning voor zwakke staten in het kader van de Millennium Development Goals van de VN of de uitbreidings- en *member-state building* strategieën van de EU.

Van **Daniëlle Slootjes** is dit voorjaar bij uitgeverij Brill in Leiden het boek *The Governor and his Subjects in the Later Roman Empire* verschenen. Het boek bevat een analyse van de relatie tussen Romeinse gouverneurs en provinciebewoners in de periode van de Late Oudheid (ca. 284-527 A.D.). De focus ligt hierbij sterk op het provinciale perspectief. Hoe gaan de provinciale onderdanen om met de aanwezigheid van de gouverneur en hoe communiceren ze met hem? Hoe uiten ze daarbij hun ongenoegen of hun tevredenheid over het optreden van de gouverneur? Provinciale

verwachtingen, een voortdurende dialoog, onderlinge afhankelijkheid en ceremoniële routine spelen een belangrijke rol in dit boek dat leidt tot nieuwe inzichten niet alleen in Laat Romeins provinciebestuur, maar ook in het succesvol functioneren van een rijk zo groot als dat van Rome.

Stel je voor... Karin van Leeuwen

Sinds maart 2006 werk ik binnen de groep Politieke Geschiedenis aan een promotieproject over grondwetscommissies en grondwetswijzigingen in Nederland in de periode 1945-1983. Dit project heeft een bijzonder karakter: het betreft een gezamenlijk project van de Radboud Universiteit en het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (ING) in Den Haag. Van mij wordt daarom behalve een proefschrift ook een bronnenpublicatie op dit gebied verwacht.

Vanwege deze bronnenpublicatie ben ik voornamelijk in Den Haag te vinden geweest. Daar houd ik mij bezig met het in kaart brengen van het archiefmateriaal dat vanaf 1883 is nagelaten door ongeveer 20 grondwetscommissies. De resultaten van deze commissies zijn algemeen bekend, zoals de grondwetsherziening van 1917 en door historici al uitvoerig bestudeerd en besproken. Deze historici hebben zich doorgaans echter beperkt tot de parlementaire en publieke debatten over deze vaak ingrijpende grondwetswijzigingen. De staatscommissies die – in opdracht van de regering – de grondwetsherzieningen voorbereidden en daarmee niet zelden de uitkomst van het parlementaire debat 'achter de schermen' alvast bekosttoofden, bleven daarbij buiten beeld. Doel van de bronnenpublicatie is het toegankelijker maken van het vaak moeilijk vindbare archiefmateriaal van deze commissies, bijvoorbeeld via een archiefgids en gedigitaliseerde notulen op de website van het ING.

Daarnaast werk ik aan een promotie op dit onderwerp, waarvoor ik het verzamelde materiaal van de grondwetscommissies dieper ga analyseren. Ik beperk mij hierbij tot de periode tussen 1945 en 1983, het jaar van de algehele grondwetsherziening. In deze periode zijn er talrijke commissies geweest die met het oog op een dergelijke herziening waren ingesteld en gevuld met bekende politici en staatsrechtgeleerden van alle politieke kleuren. Zij hadden vaak zelf uitgesproken ideeën over hoe het Nederlandse staatsbestel van 1848 moest worden aangepast aan moderne tijden, bijvoorbeeld door afschaffing van de Eerste Kamer of invoering van het referendum. Toch bleef de grondwet steeds dat statische document en verdwenen de wilde plannen (zelfs in tijden dat iedereen vond dat het anders moest) 'achter de schermen' meestal roemloos in de prullenbak.

De vraag, waarom deze hervormingen toch steeds strandden, ligt voor de hand maar is, in de complexiteit van de naoorlogse besluitvormingsprocessen, slechts bij benadering te beantwoorden. Toch denk ik dat het - juist vanwege de onbekendheid van historici met de politiek 'achter de schermen' - zinvol is om die processen bloot te leggen. Soms zal ik daarvoor gebruik maken van methoden uit de politieke wetenschappen. Uiteindelijk gaat het mij om de 'cultuur' van dit 'politieke bedrijf': om de machtsverhoudingen en de inspiratiebronnen, maar ook de opvattingen van het commissielid of de politicus met de grootse plannen, die zich toch weer neerlegt bij kleine veranderingen. Wat betekent uiteindelijk 'politiek' voor deze mannen en vrouwen, die zich bezinnen op het meest fundamentele document van het Nederlandse politieke bestel? •

(Advertentie)

**De historische reünistenkring Dr. Huijbers feliciteert ET•VT
van harte met hun zilveren jubileum!**

(bijna) afgestudeerd?

**Dan is het de hoogste tijd je aan te melden
als lid van de Geschiedenisreünisten-
vereniging Dr. Huijbers!**

**De Kosten bedragen 16 euro per jaar; het
eerste jaar na je afstuderen is het
lidmaatschap zelfs gratis.**

Meer weten?

J.Brabers@let.ru.nl of alumni@er.ru.nl

**Vanaf volgend nummer start de rubriek *Alumnieuws*, met nieuws en
info over de Nijmeegse historische reünistenkring.**

Matthijs Braat

De benjamin en de kinderschoenen

In het collegejaar 1998-1999 was ik eerstejaars student Geschiedenis aan de KUN. Aan het einde van dat jaar kwam ik voor het eerst in aanraking met ET•VT. Tijdens de werkgroepen Nieuwste Geschiedenis werd door docent Ton van de Sande intensief reclame gemaakt voor ET•VT. Helaas kon hij geen exemplaren laten zien, want de eerste editie van het tijdschrift na de fusie van *Ex Tempore* en *Verleden Tijdschrift* (VTS) was op dat moment nog niet verschenen. Toch heb ik me toen maar op het blad geabonneerd. Een paar weken later ben ik op verzoek van Ton van de Sande als jongste redactielid toetreden tot de redactie.

Het 'nieuwe' tijdschrift ET•VT stond begin 1999 nog echt in de kinderschoenen en kampte met een aantal 'beginnersproblemen'. De redactie was na de fusie nog niet op volle sterkte, de taken binnen de redactie waren niet definitief verdeeld, de precieze doelstellingen en organisatiestructuur van het tijdschrift stonden nog niet vast en zelfs over de naam bestond af en toe nog wat onduidelijkheid.

Het eerste 'probleem' was al snel opgelost; binnen een jaar groeide de redactie al met een behoorlijk aantal leden. Zowel nieuwe studenten als medewerkers kwamen ET•VT versterken. De redactie werd zelfs zo groot dat de werkkamers op de tiende verdieping van het Erasmusgebouw te klein werden voor de maandelijkse redactievergaderingen en een apart zaaltje gereserveerd moest worden! Voor het tweede probleem werd ook al snel een oplossing gevonden: de redactionele nestor Van de Sande zou voortaan de redactievergaderingen voorzitten, de benjamin (ikzelf dus) werd de nieuwe redactiesecretaris. Dat ben ik tot aan het einde van mijn studie in mei 2003 gebleven.

In de eerste jaren na de fusie zouden ook de andere beginnersproblemen worden opgelost. Met name de precieze doelstellingen en de organisatiestructuur kostten nog wel heel wat denkwerk. Moest het tijdschrift voortaan een vereniging zijn, of misschien een stichting, en hoe moesten de statuten er dan uitzien? En wat zouden de taken moeten zijn van de redactie en van een eventueel nieuw te vormen bestuur? Uiteindelijk is door een kleine groep redactieleden een voorstel gedaan en na heel wat uurtjes vergaderen werd de knoop doorgemaakt: ET•VT werd een vereniging met een eigen bestuur. De redactie kreeg voortaan een echte hoofdredacteur. Statutair werd in 2002 ook vastgelegd wat precies de naam van het tijdschrift zou worden: *Ex Tempore – Verleden Tijdschrift*, Nijmegen, voortaan afgekort als ET•VT met het bekende ET•VT-bolletje. Daarmee was ook het vierde en laatste 'beginnersprobleem' na de fusie opgelost. Tijd dus om uit de kinderschoenen te stappen en vol vertrouwen het echte leven in te gaan!

Dat laatste is volgens mij in de afgelopen jaren uitstekend gelukt. Drie keer per jaar verschijnt een interessant en afwisselend tijdschrift dat ons bericht over het wel en wee van de Nijmeegse historische gemeenschap. De artikelen en interviews geven een beeld van het onderzoek dat door studenten en medewerkers gedaan wordt, de *lettres provinciales* brengen kort historisch nieuws en de recensies informeren ons over nieuwe historische publicaties. Eenmaal per jaar wordt uitgebreid aandacht besteed aan een vooraf gekozen thema. ET•VT is een waardevol blad voor de historische gemeenschap én voor oud-studenten en medewerkers die niet meer dagelijks aan de Nijmeegse universiteit vertoeven. Dat zou ik niet graag willen missen. Wat mij betreft mag ET•VT nog vele jaren regelmatig door de brievenbus blijven vallen! •

Drs. Matthijs Braat (1980) studeerde van 1998 tot 2003 Geschiedenis aan de KUN. Van 1999 tot 2003 was hij redactiesecretaris van ET•VT. Tegenwoordig werkt hij als docent Geschiedenis aan het Lorentz Casimir Lyceum in Eindhoven.